

Planinski vestnik 7
glasilo Planinske zveze Slovenije julij 1983

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

julij 1983

7

letnik LXXXIII izhaja od leta 1895

vsebina

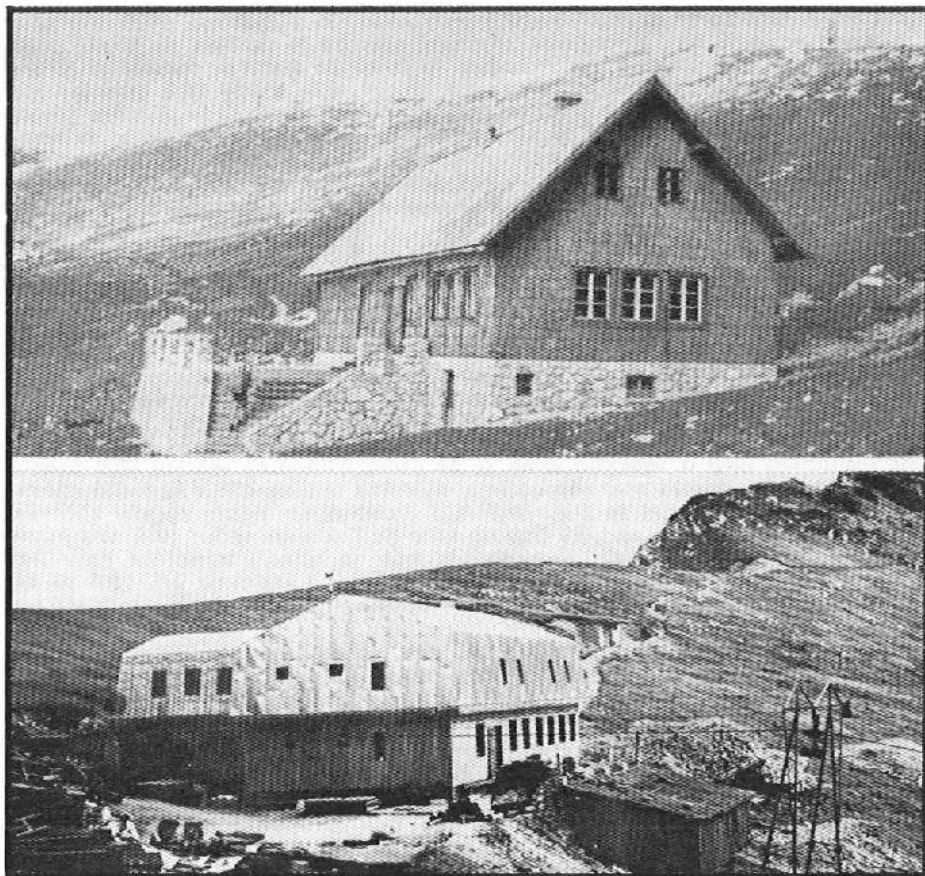
Mateja Griljč	Vabilo za ustanovni sestanek	365
	S prijatelji na poti v Kamniško Bistrico in v mladinski odsek	374
Janez Benkovič	Odmev s svobodne gore	375
Marija Frantar	Ženski Pamir 82	378
Janez Dolenc	Blegoš v svobodi — III. del	382
Martina Rehar	Utrinki z gora	388
Jože Četina	Good Bye!	389
Robert Zorec	Osp — vas, stena, dolina	391
Jože Fele	Tečaj za vodnike lavinskih psov GRS Slovenije	393
Janez Bizjak	90- ali 100-letnica organiziranega planinstva	395
	Društvene novice	396
	Varstvo narave	402
	Iz planinske literature	403
	Alpinistične novice	405
	Razgled po svetu	408
	Na kratko ...	411

Naslovna stran:

Pogled s Starega gradu proti Kamniškemu sedlu, 1884 m — Avtor: Roman Dobrovoljc

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenija, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marjan Krišelj, p. p. 44 61119 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak (alpinizem), ing. Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel, Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, Franci Savenc (alpinizem), ing. Albert Sušnik (fotografija), ing. Pavle Segula (tehnični urednik), Franc Vogelink, dr. Tone Wraber (varstvo narave in okolja). Izdajateljski svet pri PZS: Božo Jordan (predsednik), Matjaž Černe, Viktor Pergar, Zoran Naprudnik, Stanko Klinar, Milan Cilenšek, Marjan Krišelj, Milan Naprudnik. Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, Ljubljana, p. p. 214 — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina je 650 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 \$. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; nevedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrnič« v Ljubljani.

Koča na Kamniškem sedlu prej in danes

VRLI GOSPODJE NARODNJAKI!

RADI NUJNEGA VAŽNEGA POGOVORA PROŠENI IN VABLJENI STE, DA SE DANES 19. 7. 1893 NA VEČER OB 1/2 8 uri GOTOVO SNIDESTE V GOSTILNI PRI GOSP. KENDA, DA VAM JE NARODNOST PRVA STVAR, SEM OBVERJEN, NADEJAM SE PA RADI TEGA TUDI Z GOTOVOSTJO, DA SE DANAŠNJEGA VEČERA POLNOŠTEVILNO UDELEŽITE.

TUDI ROJAKI, KI BI SE RADI NUJNOSTI MORDA NE BILI OSEBNO VABILI, SO DOBRODOŠLI.

Kamnik, dne 19. 7. 1893

Josip Močnik

Takole je pred 90 leti tedanji kamniški župan vabil narodno zavedne Kamničane na ustanovni občni zbor Kamniške podružnice Slovenskega planinskega društva. Kamničani so tistega dne enotno pokazali svojo narodno zavest in več kot 30 jih je tudi takoj postalo članov prve podružnice Slovenskega planinskega društva. Za temeljno nalogo so si izbrali ureditev planinskih poti in utrjevanje narodne zavesti. Delo je bilo v začetku nadvse naporno in zahtevno, saj so nemškutarji skušali z vsemi silami zadušiti prizadevanja ljubiteljev gora, ki so imeli le to napako, da so bili kleni in zavedni Slovenci. Kmalu po ustanovitvi je med njimi vzniknila misel, da bi zgradili svojo, slovensko planinsko kočjo. In so jo. Z izredno zagnanostjo, požrtvovalnostjo in z velikimi denarnimi prispevki so začeli graditi kočjo na Kamniškem sedlu; gradnja je bila končana 1906. leta.

V naslednjih letih so se ukvarjali zlasti z markacijami in z nadelavo planinskih poti. I. svetovna vojna je delo podružnice ohromila, spet pa je zaživela po vojni. Zlasti uspešna so bila prva povojna leta. Povečalo se je število članstva, podružnica je postala gospodarsko močnejša, rešili so se starih dolgov, ki so izvirali še iz gradnje koč na Kamniškem sedlu in spet so obnovili planinska pota. Podružnica je pridobila precej mlajših članov; ti so takoj začeli tvorno sooblikovati življenje društva. Dotlej so namreč društvo vodili samo starejši člani.

Mladi planinci so ustanovili foto odsek, alpinistični odsek in reševalni odsek. Na izrednem občnem zboru leta 1938 pa so bili v upravni odbor prvič izvoljeni tudi predstavniki mladih.

Kmalu je prišla II. svetovna vojna in dejavnost podružnice je spet povsem zamrla. Številni člani so odšli v partizane; mnogi so za svobodo darovali svoja življenja.

Že leta 1945 — takoj po osvoboditvi — so se planinci lotili utrjevanja planinske organizacije in obnavljanja naših planinskih koč, Cojzove na Kokrskem sedlu, koč na Kamniškem sedlu in koč na Krvavcu.

Osvoboditev je tudi v planinski organizaciji vnesla povsem nove odnose. Iz predvojnega centralno urejenega gospodarskega usmerjanja podružnic, so postale podružnice povsem samostojna društva v Planinski zvezi Slovenije. Ta samostojnost se je bogato obrestovala. Članstvo se je več kot podeseterilo; od okoli 100 članov, kolikor jih je štela podružnica pred II. svetovno vojno, je do danes naraslo na več kot 1300 članov. Tako je planinsko društvo zdaj najmočnejša društvena organizacija v kamniški občini. V prvih dveh letih po vojni so člani društva s prostovoljnim delom zgradili koč na Starem gradu; leta 1950 so obnovili Cojzovo koč na Kokrskem sedlu; 1953. leta povečali koč na Kamniškem sedlu. V naslednjih letih so zgradili žičnici na Kamniško sedlo in Kokrsko sedlo in opravili še vrsto pomembnih in zahtevnih del, 1966 pa so z velikim ponosom odprli znatno povečano in povsem obnovljeno koč na Kokrskem sedlu.

To so le najzahtevnejše naloge, ki so jih tedaj opravili kamniški planinci. Težko, skoraj nemogoče pa je naštetati tiste na videz drobne in nezahtevne akcije in opravila, brez katerih pa danes PD Kamnik ne bi bilo, to kar je. Še teže je označiti in zabeležiti delež vsakega posameznika, ki je s svojim delom in z zavestjo leta in leta, nekateri tudi desetletja, gradil in utrjeval ugled kamniškega in slovenskega planinstva. Eno pa velja za vse: kleni, pošteni, goram in slovenstvu so bili predani ti močje. In njihova zagnanost je premagala marsikatero hudo in zahtevno oviro. Zato tudi ni čudno, da so številne odgovorne naloge, ki so si jih naložili zlasti po 1975, že izpolnjene.

KAJ SO ŽE OBNOVILI, DOGRADILI, NA NOVO ZGRADILI ... IN KAJ ŠE NAMERAVAJO

V zadnjih dveh desetletjih je število obiskovalcev gora neprenehoma rastlo in planinske postojanke niso več zmogle nuditi vsem ustreznega udobja. Treba je bilo zagotoviti predvsem dobro oskrbo s hrano, saj je bilo treba do koč vse prenesti v nahrbtnikih, kajti provizorični žičnici že davno nista več ustrezali.

Da bi bilo delo čimbolj smotno in načrtno, je društvo v svoj dolgoročni program od 1975 do 1985 zapisalo, da mora:

- obnoviti tovorni žičnici na Kokrsko in Kamniško sedlo,
- urediti društvene prostore v Kamniku,
- zgraditi novo veliko in sodobno koč na Kamniškem sedlu,
- urediti zatočišče Pri pastirjih (pod Kamniškim sedlom),
- obnoviti in razširiti koč na Kokrskem sedlu.

ŽIČNICI NA KOKRSKO IN KAMNIŠKO SEDLO, DRUŠTVENI PROSTORI

Tovorna žičnica na Kokrsko sedlo, zgrajena je bila 1967. leta, ni bila več kos vse zahtevnejšim nalogam. L. 1977 so zato začeli s postopno obnovo, saj bi sicer onemogočili oskrbo Cojzove koč in bi bilo tako tudi manj obiskovalcev. Zgraditi je bil treba številne objekte, spodnjo postajo žičnice, nosilne stebre in zgornjo postajo. Delo je bilo zahtevno in drago. Poleg delovnih organizacij, ki so gradile žičnico, so tu sodelovale še: Titan Kamnik, Zarja, KIK in Graditelj Kamnik. Ob njihovi pomoči in s prostovoljnim delom je bila žičnica 10. 11. 1979 povsem obnovljena. Dolga je 1800 m, hkrati lahko prepelje do 900 kg tovora, njena posebnost pa je, da je zavoljo vetrov in težkih prehodov, okrepljena tudi s prečno žico, dolgo 420 m.

S prostovoljnim delom so leta 1970 in 1980 uredili tudi društvene prostore. 1982. leta pa so s pomočjo Kočne iz Kamnika obnovili tudi pročelje Društveni prostori so vedno zasedeni. Skoraj vsak dan, zlasti ob večerih, se sestajajo društveni delavci, ki se dogovarjajo o nalogah, analizirajo rezultate in se zanimajo za planinsko aktivnost. Ti društve-

ni prostori resnično pomagajo širiti planinsko dejavnost in tako polagoma postajajo pretesni.

Že 1980. leta je bilo jasno, da nove koče na Kamniškem sedlu ne bodo mogli dograditi v dogovorjenem roku, če ne bi obnovili tudi žičnice. Dela so se lotili postopoma, zato da ne bi preveč motili preskrbe in prehudo zavrli gradnje koče. Čeprav je bilo zelo drago in naporno, je obnovljena žičnica začela obratovati že 6. septembra 1980. Mudilo se je zavoljo gradnje koče, saj je bilo na sedlo treba prepeljati več kot 1000 ton gradbenega materiala. Da je bila 3420 m dolga žičnica, ki jo na višinski razliki 1084 m povezuje 7 stebrov, pravočasno končana, gre zahvala tudi številnim delovnim organizacijam, Stolu Kamnik, Gozdnemu gospodarstvu Tolmin in GG Ljubljana, obrat Kamnik. Med posamezniki, strokovnimi sodelavci so bili izredno prizadevni zlasti inženirji Dušan Štefula, Andrej Marin, Jože Matjan, Bogomil Jurančič in Joža Podgornik ter Janez Kumar, ki so žrtvovali veliko prostovoljnih ur, podobno kot številni drugi planinci.

KOČA NA KAMNIŠKEM SEDLU

Nova žičnica je pomagala, da se je gradnja nove koče na Kamniškem sedlu uspešno nadaljevala. Dela so se začela že 1975. leta, ker je imel dom, ki je bil tedaj star že skoraj 70 let, največ težav z vodo. Zato so najprej zgradili za 80 m³ velik vodni rezervoar. Naslednje leto je bil dokončan projekt, ki je omogočal postopno gradnjo. Že 1977 je bila zaključena zidava severnega dela, dve leti kasneje pa je bil ta del že povsem usposobljen za obratovanje. In tedaj se je na Kamniškem sedlu začelo najbolj zahtevno in naporno delo. Porušiti je bilo treba staro, dotrajano in premajhno kočo in postaviti novo — veliko. Rušiti so začeli 9. maja 1981, jeseni pa je bila nova koča že pod streho. Gradbince iz Kranja, ki se je lotil tega dela, se je dobro izkazal. Naslednje leto je društvo nadaljevalo dela v notranjosti in tako bo koča 23. julija letos že povsem nared. Seveda pa ob še tako zglednem delu gradbenega podjetja ne bi bilo narejenega toliko, če ne bi bilo zraven tudi zagnanega prostovoljnega dela številnih

Fotografija je iz leta 1894, fotografirano v Kamniški Bistrici (foto vet. inšp. Josip N. Sadnikar). Prvi predsednik podružnice KPD Močnik je v zadnji vrsti s cilindrom na glavi, poleg njega stoji predsednik podružnice Emil Orožen (zgradil kočo na Kamniškem sedlu 1906). Drugi so: žena in otroci Josipa Močnika. Na fotografiji je tudi vdova zaslužnega župana, zdravnika Maksa Samca, akademik in častni občan, s slamnikom v roki.

Josip Močnik je bil po rodu iz Stajerskega. Rodil se je 4. 3. 1846 v Slomu pri Ponikvi (Grobelno). Bil je daljni sorodnik škofa Antona Martina Slomška, ustanovitelja družbe Sv. Mohorja. Škof ga je gmotno podpiral pri študiju farmacije, ki jo je zaključil v Gradcu. Leta 1876 je prišel v Kamnik. Kot narodno zaveden in razgledan Slovenec se je vključil v društveno življenje in aktivno sodeloval pri delu Narodne čitalnice. Josip Močnik je bil dvakrat izvoljen za župana. Bil je načelnik podružnice od ustanovitve do 1899.

članov društva. Več kot 6000 ur so naštel 1981. leta, 1982 nekaj manj kot 5000; tudi letošnjih prostovoljnih ur ne bo manj. Plačilo za ves trud bo seveda lepo urejena nova koč, kjer bo v sobah z 2 do 10 ležišči hkrati lahko prenočilo okrog 100 planincev. Tudi v restavracijskih prostorih bo lahko obenem jedlo skoraj 100 obiskovalcev, kuhinja pa bo zmogla prehraniti tudi znatno več ljubiteljev gora.

Požrtvovalni planinski delavci pa ne skrbijo le za modernizacijo in obnavljanje žičnic, planinskih koč, kar je ena najpomembnejših nalog in prav temu so v zadnjem desetletju namenili več kot 20 000 prostovoljnih delovnih ur, marveč skrbijo tudi za vsestransko dobro gospodarjenje. Podatki potrjujejo, da se posamezne gospodarske veje med seboj dopolnjujejo in zato skladno dosegajo lepe učinke.

GOSPODARJENJE V DRUŠTVU

Nadomestne gradnje, obnovitev žičnic na Kokrsko in Kamniško sedlo, zlasti pa gradnja koč na Kamniškem sedlu je zahtevala kljub prostovoljnemu delu tudi znatna finančna sredstva. Društvo je ob družbenem dogovoru poleg lastnih ustvarjenih sredstev dobilo tudi sredstva iz tega sporazuma in jih v celoti vložilo v gradnjo koč na Kamniškem sedlu. Vrednost finančnih sredstev, porabljenih v zadnjih letih, presega 10 000 000 dinarjev; če pa upoštevamo vrednost prostovoljnega dela in prispevke delovnih organizacij, brez česar gradnje ne bi bilo mogoče zaključiti, znese več kot 20 000 000 dinarjev.

Gospodarska dejavnost zadnjih let pa se kaže v tehle podatkih, ki jih je društvo doseglo z lastno aktivnostjo:

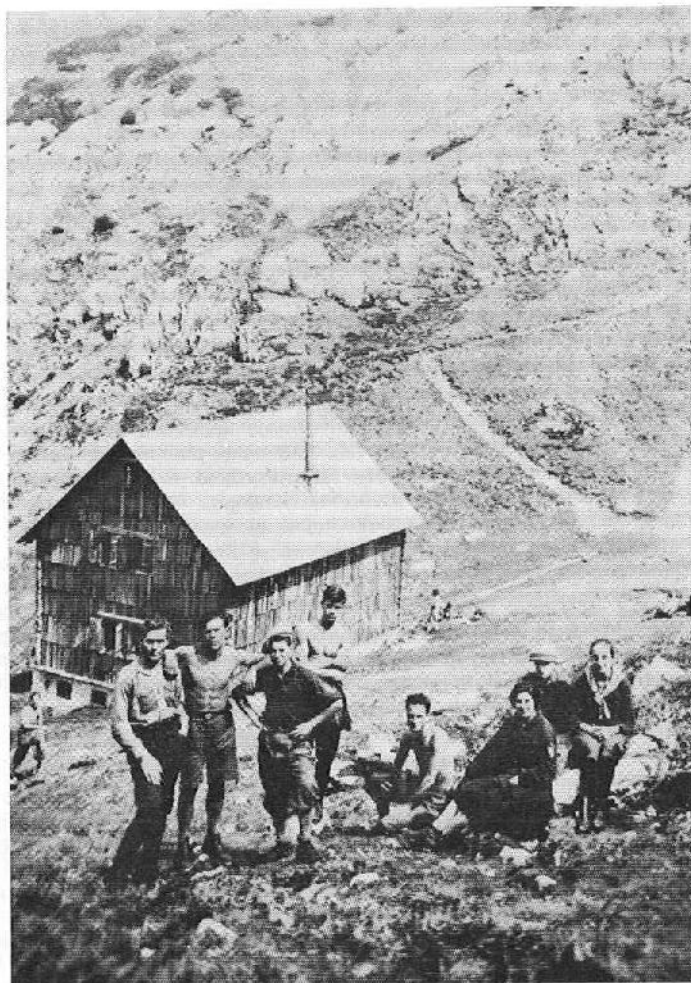
Leto	Prihodki	Očedki	Finančni uspeh
1973	297 001	217 754	79 247
1974	417 695	368 051	49 644
1975	515 362	487 228	28 134
1976	546 848	488 978	57 870
1977	603 810	593 387	10 423
1978	998 255	680 690	317 565
1979	1 346 172	824 297	521 857
1980	1 720 432	1 241 237	479 195
1981	2 127 575	1 760 701	368 874
1982	2 650 279	2 079 374	570 905

Večji finančni rezultati niso le posledica večjih cen in tržnih razmer, ampak tudi večjega obiska v naših planinskih postojankah na Kamniškem in Kokrskem sedlu. V zadnjih letih je bil obisk v obeh kočah naslednji:

Leto	Število obiskovalcev	Število nočitev
1973	11 996	6848
1974	14 000	7641
1975	13 000	7039
1976	15 500	5060
1977	14 800	5030
1978	17 500	4328
1979	11 000	4818
1980	12 500	5102
1981	11 900	4538
1982	17 000	4539

Fotografirano ob izletu
na Grintovec,
Kokrsko sedlo

Iz arhiva Petra Klavčiča
iz Kamnika

KOLIKO JE ČLANOV PLANINSKEGA DRUŠTVA

Številke kažejo, da šteje društvo danes 1376 članov, čeprav smo si vsi edini v ugotovitvi, da je število tistih, ki hodijo v gore, znatno večje. Je pa res, da je dejavnost in uspešnost vsakega društva odvisna predvsem od članov, njihove pripravljenosti in volje, da sodelujejo. Število članov, ki je povezano z društvom, se je v zadnjih letih gibalo takole:

Leto	Članov	Mladina	Piciriji	Skupaj
1973	820	244	282	1346
1974	748	282	208	1238
1975	558	216	250	1024
1976	611	248	282	1141
1977	449	166	156	771
1978	852	216	168	1236
1979	874	217	198	1289
1980	929	234	162	1325
1981	926	246	153	1326
1982	924	249	203	1376

Vzrok, da članstvo niha, je v glavnem prepočasno pobiranje članarine. V zadnjem času so to zadovoljivo rešili in zato tudi ni bistvenih sprememb.

Zanimivo je, da je več kot 1/3 članstva mladine in pionirjev, kar je dokaj dobra osnova za bodoče delo društva. Zelo pomembne za delo društva so tudi različne organizacijske oblike, ki planince povezujejo, vzgajajo, pridobivajo nove člane in krepijo planinsko zavest in planinsko pripadnost.

Mladino si društvo pridobiva tako, da v šolah ustanavlja planinske sekcije, planinske skupine. Tako je že danes povezano veliko število mladine in pionirjev.

V Planinskem društvu Kamnik sodi med najbolj aktivne planinska skupina na osnovni šoli v Stranjah. Tu se zavedajo, da planinstvo, še posebej pa izletni prispevajo domovinski vzgoji in zdravi telesni in duševni rasti mladega človeka.

Sekcija na tej šoli je bila ustanovljena 1954. leta in danes šteje okrog 150 članov ali skoraj polovico vseh učencev. Deluje samostojno in se zelo dobro vključuje v izvenšolsko dejavnost. Mnogi učenci so obiskovali planinsko šolo, predavanja o varstvu narave in o gorski straži. Sekcija je ob svoji 25-letnici razvila svoj prapor. Številni so nosilci raznih priznanj in pohval, 20 jih nosi značke gorske straže itd. Člane, ki zapuščajo šolo, nadomeščajo novi, ki prihajajo. Planinska skupina pripravlja številne izlete, ki so izredno dobro obiskani. V teh letih so prehodili mnoge planinske poti, Zasavsko na primer dvakrat, Ljubljansko mladinsko pot, Pot spominov NOB občine Domžale in druge. Prekrižarili so Kamniške planine, že nekaj let pa se udeležujejo spominskih pohodov v Dražgoše, Stol, Porezen. Bili so tudi že na Triglavu, občudovali so Sedmera jezera, znano Pohorje, Nanos... Navzoči so na vseh taborih in dnevih planincev, sodelujejo pri prostovoljnih in očiščevalnih akcijah. Skrbijo za spominski park v Kamniški Bistrici, ki je posvečen preminulim v gorah.

Vsak učenec prejme ob vpisu (brezplačno) dnevnik *PIONIR PLANINEC*. Tekmujejo za bronasti, srebrni in zlati znak. Številni med njimi so te znake že osvojili. Planinska skupina na osnovni šoli v Stranjah je tako delavna zavoljo prizadevne mentorice. Prav zato, ker se društvo zaveda, kako pomembno je mentorsko delo z mladimi, si prizadeva, da bi še na drugih šolah pridobili mentorje, ki bodo pomagali pri ustanavljanju planinskih skupin. Kot kažejo dosedanje priprave, bo že letos mogoče ustanoviti planinske skupine na vseh šolah, kjer jih še nimajo.

ALPINIZEM

Med zelo dobro organizirane v planinskem društvu spadajo tudi alpinisti.

Začetki planinstva v Kamniku in v njegovi okolici segajo že daleč nazaj, tako tudi plezanje v Kamniških Alpah, saj ima že dolgoletno tradicijo. Tudi visokogorsko smučanje se je na Veliki planini in Kravcu začelo že kmalu po I. svetovni vojni.

Začetki organiziranega alpinizma v Kamniku segajo v leto 1932, ko sta Karl Biško in Pavle Kemperle poskušala ustanoviti podružnico TK Skala, pa jima to ni uspelo. 27. aprila 1937. leta je bil ustanovljen Alpinistični odsek Kamnik, ki, razen med II. svetovno vojno, nepretrgoma deluje še danes.

V tem obdobju je AO doživel vrsto uspehov, doživel pa je tudi hude izgube: 8 članov odseka je v gorah izgubilo svoja življenja. Kamniški alpinisti so opravili več tisoč vzponov. Preplezali so praktično vse najtežje smeri pri nas in med vzponi, ki so jih Jugoslovani zabeležili v tujini, je veliko kamniških. Pregled nekaterih kopnih vzponov pri nas, vzponov v tujini in zimskih vzponov kaže na izredno požrtvovalnost in na dobro usposobljenost.

Alpinistični odsek sistematično skrbi za vzgojo mladih. Vsako leto organizira plezalno šolo, predavanja, plezalne vaje in ture.

Dejavnost alpinističnega odseka ponazarja naslednji pregled:

Leto	Število članov	Število vzponov	Število vzponov na člana
1963	29	132	4,55
1965	33	234	7,31
1967	20	343	17,15
1970	42	194	4,62
1973	46	831	18,07
1975	28	444	15,68
1977	40	493	12,53
1979	37	536	14,49
1982	43	845	19,65

Mnogi vzponi in prvenstvene smeri uvrščajo kamniške alpiniste v sam evropski vrh. Številni člani so dosegli pomembne državne in mednarodne uspehe in se uvrstili v republiški in zvezni razred, nekateri pa so tudi v mednarodnem razredu. Bili so člani številnih mednarodnih odprav. Sodelovali so tudi v himalajskih odpravah: na Kangbačen, Makalu, Everest, Lotse, Daulagiri, udeležili se odprav na Grenland, Kavkaz itd. Alpinisti tako najbolj poznajo nevarnosti, ki pretijo v gorah, zato je med njimi tudi veliko gorskih reševalcev.

GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA

Gorska reševalna služba, postaja v Kamniku, je 1982 praznovala že 60-letnico svojega obstoja.

Nesreča nikoli ne počiva. Že davno v preteklosti so verjetno pastirji in lovci v gorskih zakotjih Kamniških Alp doživljali nesreče. Neme priče njihove skrivnostne smrti so bile edino gore, tako kot še danes mnogim samohodcem.

Po ustnih izročilih najstarejših domačinov so pod vrhovi Kamniških Alp nekoč največ umirali lovci in divji lovci, ki so se pobijali v medsebojnih obračunih.

Prve začetke turisticke v Kamniku zasledimo sredi 18. stoletja. Šlo je bolj za ljudi, ki so gore odkrivali predvsem iz znanstvenih razlogov, ne pa zato, da bi osvajali vrhove.

Prvi zapis o gorski nesreči v Kamniških Alpah je iz leta 1893. Nesreče so neizprosna stvarnost, včasih krute narave, včasih pa lahkomišelnih ljudi. Po ustnih izročilih in zapiskih so reševalci postaje GRS Kamnik opravili 514 reševalnih akcij. Iz gora v dolino so pomagali 378 poškodovanim planincem in prinesli 110 smrtno poškodovanih. 26-krat pa so odšli v poizvedovalne akcije.

Do 1. svetovne vojne je zapisanih le nekaj reševalnih akcij, med obema vojnoma pa že 59, od tega je bilo 46 nesreč s smrtnim izidom. Ta podatek nam pove, da obiskovalci niso dosti poznali nevarnosti v gorah, po drugi strani pa so bili reševalci, po pripovedovanju najstarejšega kamniškega reševalca Franca Erjavška iz Stahovice, obveščeni o nesrečah zelo pozno. V kasnejših desetletjih je bilo smrtnih nesreč s smrtnim izidom, glede na skupno število, manj, naraščalo pa je število nesreč. To je narekovalo potrebo po močni in sposobni reševalni postaji v Kamniku. Vrlim možem bratom Erjavškom so se pridružili prvi plezalci. Reševalna postaja se je krepila. Člani so lahko postali le najboljši planinci in alpinisti, ki so bili sposobni reševati in umno uporabljati znanje in tehniko sodobnega alpinizma in tehniko reševanja. Postaja GRS je danes med najsposobnejšimi v Sloveniji. Ima letalske reševalce, instruktore in vodnike lavinskih psov. Njena dejavnost pa ni samo reševanje, pomaga tudi pri preprečevanju nesreč in pri vzgoji mladih planincev — planinskih vodnikov, alpinistov in reševalcev, ki vodijo planince po domačih in tujih gorah. Postaja ima danes 38 članov in polovica od teh so še aktivni alpinisti. Deset je izrednih članov, 5 je zaslužnih, 7 reševalcev pa je že prejelo častni znak GRS za 25 let dela v GRS. Postaja GRS v Kamniku je po

Koča na Kamniškem sedlu leta 1910. Ženska z belim predpasnikom je Polona Metličič, mati Ceneta, Cvetke in Boža

Original hrani
Peter Klavčič, Kamnik

število reševalnih akcij med najbolj obremenjenimi, zato skrbe za čim boljše zaščitno in tehnično opremo.

Postaja GRS v Kamniku je za svoje uspešno delo trikrat prejela priznanja in odlikovanja. Leta 1972 jo je Skupščina občine Kamnik odlikovala z zlato plaketo mesta Kamnik, leta 1981 je prejela plaketo Republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije; leta 1982, za 60 let uspešnega dela, pa je prejela državno odlikovanje RED ZASLUG ZA NAROD S SREBRNIMI ŽARKI. Ta priznanja gorski reševalni službi ne pomenijo le nagrade za dosežene uspehe pri njenem plemenitem delu, ampak predvsem vzpodbudo za še boljše uspehe pri reševanju človeških življenj. Življenje je največja človekova vrednota, pomagati človeku v nesreči pa je plemenito delo, ki ga gorski reševalci opravljajo s srcem.

ZMAJARSTVO

To je najmlajša zvrst, ki v okviru planinskega društva združuje 20 marljivih in navdušenih članov. Te so gorske višave navdušile, da bi spoznali eno največjih ugank človeštva — letenje. Odsek je šele na začetku svoje poti, zato mu težav ne manjka, pa naj gre za gmočne ali pa za uveljavljanje v samem društvu. Vendar pa so člani vztrajni, zabeležili so že prve športne uspehe, ki so dobra osnova za to, da bo odsek v društvu dobil mesto, ki si ga po pomenu tudi zasluži.

VARSTVO NARAVE IN GORSKA STRAŽA

Ni jih malo med obiskovalci gora, ki jih lepota cvetoče narave tako navduši, da jo skušajo odnesti kar domov, toda naročje uvelega cvetja je kaj slab nadomestek za gorsko svežino. Pa tudi taki so, ki menijo, da ne bodo gore nič manj vabljive in zanimive, četudi bodo podobne našim ulicam. Tudi zato je delo vseh, ki žele obvarovati naravno lepoto naših gora in vzgajati obiskovalce, da jih zapuščajo kar najmanj okrnjene, naporno in odgovorno. V tem odseku, ki letos slavi 20-letnico delovanja, so predvsem mladi.

Odsek vsako leto organizira tečaj za gorsko stražo, več očiščevalnih akcij, postavlja opozorilne napise, da obiskovalci planin ne bi trgali gorskega cvetja in onesnaževali okolja. Večino svojih nalog odsek opravlja neposredno v naravi in skuša prvobitnost okolja kar najbolj ohranjati. Ni lepšega kot vedno znova priti v čisto in neokrnjeno okolje, v zdrav gorski zrak.

Osnovna naloga, ki jo odsek uspešno izpolnjuje, je vzgoja mladega človeka v takega planinca, ki ima naravo rad in skrbi zanjo, saj bo le tako povsem odgovorno in pametno odločal tudi o nadaljnjem delu in razvoju planinske organizacije.

IN KAKO NAPREJ

Tako kot doslej in še bolj smelo. V minulih letih je društvu, kljub izrednim prizadevanjem in tudi uspehom, ostalo še precej dela zlasti pri:

- gospodarski krepitvi društva in
- širitvi organiziranega planinstva na Kamniškem.

GOSPODARSKA KREPITEV

Nova kočica na Kamniškem sedlu je lep uspeh, vendar pa rešuje težave samo v delu Kamniških gora. Društvo namerava zato čimprej obnoviti tudi Cojzovo kočico na Korkskem sedlu, ko bo hkrati potrebno urediti tudi preskrbo s pitno vodo.

Druga še neizpolnjena naloga iz razvojnega obdobja 1975—1985 je ureditev zatočišča pri Pastircih (pod Kamniškim sedlom). Dolga, lepa dolina, vse od Kamniške Bistrice do Kamniškega sedla, je zelo vabljiva za obiskovalce gora. Le malokateri planinec se ne ustavi pri »Pastircih«, odkoder je čudovit pogled na Planjavo in Brano in kjer je pred mnogimi leti že bilo zasilno zavetišče — pastirska kočica. Društvo zdaj namerava tod postaviti brunarico — okrepčevalnico, kjer bi planinci lahko dobili mlečne izdelke, tako kot tedaj, ko so tu še živeli pastirji iz Brezij nad Godičem pri Kamniku. Taka okrepčevalnica bo še posebej dobrodošla, ker prihajajo do Pastircev tudi starejši planinci, ki se žele v gorah sprostiti. Stroški za gradnjo tega zavetišča ne bi bili visoki. Skoraj ves potreben material je namreč ostal na bližnjem Kamniškem sedlu, montažna dela pa bi planinci opravili v glavnem s prostovoljnimi delom. Društvo že ima nekatere tehnične rešitve in tudi lokacijsko dovoljenje.

Osnovna šola Kamniškega bataljona iz Stranj — Čez Vršič v Trento, julija 1965

Foto L. Golob

RAST ORGANIZIRANEGA PLANINSTVA

Planinstvo, planinska tradicija na Kamniškem je stara precej več kot društvo. Pa tudi število tistih, ki zahajajo v gore je znatno večje od števila planinskih izkaznic. Med planince vabi društvo, poleg starejših, predvsem mlade po šolah in delovnih organizacijah. Z organiziranim delom lahko število članov v nekaj letih poraste vsaj za nekaj sto novih. Seveda bo društvo še bolj vabljivo za nove člane, če bo v svoje delo vključevalo nove, raznolike in zanimive dejavnosti. Veliko zanimanja je vzbudil zmajarski odsek, odsek za varstvo narave in gorsko stražo in še nekateri drugi.

90-letna pot organiziranega planinstva na Kamniškem je bila trda, naporna, uspešna in plodna. Modernizacija žičnic, dograditev nove koče na Kamniškem sedlu, to so bile najzahtevnejše naloge in so trdna podlaga za napredek in krepitev planinske organizacije. Organizacije, kateri člani — pa naj gre za samo vodstvo ali številne druge posameznike — so že doslej krepili društveno veljavo s svojo vdanostjo, številnimi prostovoljnimi delovnimi urami, gmotnimi prispevki, zagnanostjo. Prav njihova največja zaslug je, da Planinsko društvo Kamnik zre na 90-letno pot ponosno, smelo in snuje nove načrte.

JOKAM

Jokam

za rožami na travnikih
za klasjem na njivah
za tišino samotne stene
za srečo malega bitja
za lepim obzorjem
in v večerni zarji
izginjajočim dnevom.

Slavko Kvas

(Iz zbirke: Zakričal bi v temo,
Ljubljana 1983)

S PRIJATELJI NA POTI V KAMNIŠKO BISTRICO IN V MLADINSKI ODSEK

MATEJA GRILJČ

Nekoč sem se zopet peljala s kolesom proti Bistrici. Sonce je rojevalo novo jutro nad vrhovi smrek v Grintovcih. Pred menoj je bila dolga pot.

Mnogo ur kasneje sem sedela ob izviru gorske reke. Čakala sem prijatelje, da se vrnejo s hribov. Sence v vodi so me končno ogovorile. Prišli so. Besede, ki so jih prepevali, so odkrivalle nekaj neznanega. Prebudilo me je tisto nenavadno veselje prijateljev, odprla sem oči in kmalu... Sedeli smo na vrhu Kamniških in opazovali megleno morje. Moje poti nazaj ni bilo več; potopili so jo valovi, ki sem se jih vedno bala...

Veliko ljudi je doživelo to pot. Mnogo let je že minilo, kar sem se srečala z njo, še več pa od tedaj, ko so mladi Kamničani začeli skupaj obiskovati gore. Ko včasih opazujem nove člane našega odseka, se nehote spomnim svojega prihoda. Tudi oni nas opazujejo in vse bolj nam postajajo podobni. Skozi različna, enkratna dogajanja izletov, predavanj, pripovedovanj, filmov, prebranih knjig o gorah in tistega, kar so dogaja v človeku samem v gorah, prihajajo ali odhajajo.

Mladinski odsek PD Kamnik je bil ustanovljen leta 1956. Tudi pri nas je število članov nihalo, toda tisti, ki so odhajali, so bili vedno v manjšini. Prvo leto je štel odsek 40 mladincev in 55 pionirjev. V dnevniku MO je zapisano: »PD Kamnik je izdelalo program zanimivih in poučnih izletov za šolsko leto 1955/56 v bližnjo kamniško okolico za pionirje in nekaj naporejših za mladince. Program je bil na oglasni deski šolske avle. Izletov so se lahko udeležili tudi tisti, ki niso bili člani PD. Odziv je bil zelo majhen. Temu ni bilo krivo le muhavo vreme!« Najbrž res ne. Podobno sporočilo, kot ga vsebuje gornji odstavek deloma še vedno velja. Edino na osnovni šoli v Stranjah planinska dejavnost že od začetka bogato in nepretrgoma deluje. Kratek pregled sedemindvajsetletnega delovanja našega MO pa kaže, da je tudi ob slabem zanimanju kamniških OŠ za planinstvo, odsek več ali manj plodno deloval.

Tri leta kasneje se je število mladincev povečalo na 265, pionirjev pa na 227. Tedaj so se širile tudi posamezne dejavnosti; odsek se je le prebudil. Največje spremembe pa je doživel s prihodom načelnika Jožeta Repiča. Leta 1963 je odsek organiziral spominski smučarski pohod na Veliko planino v spomin 5. državne konference SKOJ in ob 70-letnici organiziranega slovenskega planinstva in ustanovitve PD Kamnik. Dejavnost MO je takrat obogatela z mnogimi akcijami. V podružničnih šolah in v delovnih organizacijah so pripravili planinska predavanja. Mladinci so vodili številne izlete v Kamniške in Julijske Alpe. Vodili so tudi trideset otrok iz Makedonije po počpoti na Veliko planino, tabornike doma invalidov pa so popeljali na Komno in mimo Sedmerih jezer na Triglav. Pripravili so tudi tabor MO v Logarski dolini in se udeležili mladinskega pohoda na Sutjesko in, ob 20-letnici AVNOJ, zvezne proslave v Jajcu. Najbolj množičen pa je bil pohod Po poteh II. grupe odredov. Pohod je že tradicionalen, saj ga organiziramo vsako jesen. Tedaj je pohod potekal takole: S Krvavca v dolino Korošice in v Kamniško Bistrico. Tam smo prenočili. Drugi dan se je nadaljeval čez Martin steno na Dol, Veliko in Gojško planino, Kališe in Črnivec. Smer pohoda vsako leto nekoliko spremenimo, tako da je vedno dovolj zanimiv.

Poleg izletov je MO organiziral tudi dva tečaja za mladinske vodnike na Kamniškem sedlu. Izpitate je uspešno opravilo 50 članov našega MO. Tečaja sta vsebovala zgodovino planinstva, osnove alpinizma, prvo pomoč, orientacijo in nevarnosti v gorah in spoznavanje flore; opravili pa so tudi izpitate za gorsko stražo. Poleg tega je MO organiziral še tečaj za visokogorsko smučanje v Tamarju.

Ob povečanem članstvu pa so tudi mladinci odšli na prve delovne akcije na Kamniško in Kokrsko sedlo in na Stari grad — na pomoč pri obnovi naših planinskih postojank. Prvi uradni sestanek mladinskih vodnikov in MO je bil 18. 11. 1963. leta. Tedaj so se domenili za posebej zanimivo nagradno tekmovanje, ki je trajalo eno leto, z naslednjim programom: vključevanje novih članov v MO, organiziranje razgovorov, predavanj, izletov, pridobivanje naročnikov Planinskega vestnika, sodelovanje na tečajih, propagandno delo, razstave planinske fotografije itd. Prva nagrada je bil brezplačen dvo-dnevni izlet v planine, druga — fotoaparati in tretja — knjiga. Februarja leta 1964 je imel odsek svoj prvi občni zbor, ko so člani analizirali delo in predstavili program za prihodnje leto.

V letih, ki so sledila, so mladinci delo marljivo nadaljevali. Pripravili so tudi radijsko oddajo »MLADINA IN GORE«. Potekala je v okviru oddaj »Spoznajmo svet in domovino« in vključevala dve tekmovanji — o poznavanju zgodovine planinstva in o podobi Jakoba Aljaža. Vedno bolj pa so mladinci odhajali v gore. Tudi pozimi, ko jih je narava s svojo belo odejo še posebej vabila. Zato so si uredili v kočah na obeh sedlih zmski sobi. Tako so lahko ostajali tudi v domačih planinah več dni, se smučali s sedla, hodili na ture in nekateri že tudi v stene. V poletnih mesecih je bilo več izletov in zahtevnejših tur za mladinske vodnike.

Vse bolj pa smo si želeli tudi v tuje gore. Tako smo pripravili odpravo MO na Poljsko in kasneje še v Durmitor — zadnjo skupaj z MO PD Domžale. 15-dnevnega popotovanja po gorovju Črne gore se je udeležilo 13 članov. Letos, ob 90-letnici društva, zopet pripravljamo desetdnevno odpravo MO »DURMITOR 83«. Minilo je veliko let in nihče izmed nas, ki zdaj obiskujemo sestanke MO ob torkovih večerih, še ni bil v teh gorah. Vendar še vedno srečujemo prijatelje pretekle generacije MO, v hribih in na društvu in tedaj izvemo za poti, ki jih še nismo prehodili.

Ti prijatelji pa nas obiskujejo še nekje. Že od leta 1963 MO pripravlja mladinski planinarski tabor v dolini Bele. Letos nam je nagajalo tudi vreme, pa se raje spominjamo lanskega taborjenja. Taborilo je skupaj 36 članov, med njimi kuhar, gasilec, med. sestra, mladinski vodniki, vodja tabora in alpinisti. Iz Bele hodimo na ture proti Presedlaju, Veliki planini, v Zeleniške špice, na Mokrico in v Repov kot. Na večer pred prvim majem zakurimo kres, pripravimo kulturni program, še prej pa priredimo planinsko pojedino... Zadnja leta smo se veliko udeleževali tudi pohodov TRIM, smučali na Štuparjevem memorialu in igrali nogomet na Korošici. Vsako leto prinesemo tudi lokalno Titovo štafeto z vrha Grintavca.

Tudi lani smo preživeli največ dni v gorah v jeseni. Od septembra do konca novembra smo bili v hribih vsako soboto in nedeljo. Imeli smo 25 izletov, en tabor, v gorah pa smo preživeli 43 dni. Vsakoga izleta se je udeležilo približno 16 članov odseka in vsi so se vedno srečno vrnili v dolino. Poleti smo taborili v Istri, zimske počitnice in novo leto pa smo preživeli v lovski koči v Klinu. Od tod smo nekajkrat obiskali Kamniško sedlo in hodili smučat v Repov kot. Smučali smo tudi na maškardnem veleslalomu, ki ga vsako leto prirejajo bajtarji Velike planine.

MO šteje danes 58 članov — 30 fantov in 26 deklet, število mladincev našega PD pa je mnogo večje — 452 članov. Vendar to dejstvo ne zavira našega dela. Mnogo ljudi se ogreva za gore, nikoli pa ne bodo vsi hodili.

Sestanke MO skoraj vedno zaključimo tako, da gledamo diapozitive. Ti nam kažejo kako bežijo naši spomini na gorska potovanja; spomini na dolgo pot v gorah, ki spremlja planince in alpiniste in za katero morda niso vedeli, da jo bodo doživeli. Tudi jaz nisem vedela, tistikrat s kolesom, na poti proti goram...

ODMEV S SVOBODNE GORE

JANEZ BENKOVIČ

Dolgi dnevi na konicah prstov
me učijo živeti na celi nogi.
Ko bom postal resničen mojster
plesa po navpičnih zidovih, bom
znal tudi hoditi po ravnih tleh!

Nejc Zaplotnik

Sonce naznanja nov dan. Globoko sklonjen grizem kolena v breg pod odbijajoče sivo Severno triglavsko steno. Pa nimam težkega nahrbtnika. Danes sem kar sam in v meni vre:

»Prav siliš v nevarnost; če boš tako nadaljeval, se boš nekoč gotovo potolkel.« Odgovarja glas, ki je čisto drug, čeprav je tudi moj; blag je in umirjen, zdi se, da zveni kot stara občutena pesem: »Le naprej fant, danes je pravi dan; poglej, kako lepa je stena. Ne slišiš, ne občutiš, kako kliče, kliče in vabi? Danes je dan, ki si ga želel!«

Bolj ko se bližam steni, bolje se počutim. Po sebi navesim kramo in zajtrk mi nič ne tekne. Prav živčno začnem po udobni polici proti desni. Polica postane polička, še neroden prestop in najdem se v zajedi. Na steno me vežejo prsti mojih rok in trenje, ki ga ustvarjam s čevlji. Še preden bi prijem lahko popustil, povsem prosto splezam zajedo. Zgornji del preplezam v oporni tehniki. Občutek krivde je izginil, spojil se je

v sivo celoto z mogočno steno, katere del sem ta hip tudi jaz. Dvome sem pustil pri vstopu. Plezam lahek in sproščen. Dobro gre, vendar ne hitim. Še preden pridem do svedrovcev, moram v krušljiv previs zabiti klin in nato še enega, da lahko prejšnjega izbijem. Po izpostavljeni polički prečim do svedrovcev, razvijem vrv in se dober raztežaj varujem. Kasneje vrv spet pospravim. Praktično plezam brez predaha, zato hitro napredujem. Težave zmorem skoraj igrave in v izstopni poči pustim klin. Po lahkem svetu hitim na Skalaški turnc. Za razgledovanje nimam veliko časa; kljub temu se ozrem v dolino Vrat in na zelenih krošnjah si odpočijem oči.

V prečnici v Čopov steber ujame Čopka s soplezalko. Obljubi mi, da bo nekajkrat stegnil roko, da na njej obvisim, če bom »glih« dol letel. Lepo se mu zahvalim za prijazno pomoč. Hitro gre; v glavnem plezam kar prosto. Precej naglo se znajdem daleč v zgornjem delu stene in ni vrag, da se spet zalezem v izstop Jeglič-Kunaver, kjer sem že pred letom v navezi pošteno »praskal«. Zračno je, toda preden si priznam, da sem zgrešil, mine precej časa in gladko izpostavljeno »plato« moram, hočeš nočeš, zlosti še nazaj. Pa začuda ni niti pol toliko težka, kot se mi je zdela prejšnje leto. Zlezem nazaj proti desni, se vzpnem do zadnje votline in nato splezam še Čopovo prečnico. »Precej sto metrov sem nad šodrom, zato kar hitro čez!« si mislim.

Nenadoma se znajdem v skrotju in kot da se je vsa koncentracija poslovila od mene, se počasi in okorno priplazim na rob stene. Vležem se na tople bele plošče in si iz zdrobljenega zlatorumenega »hercegovca« zvijem cigareto.

Občutek, ki me počasi preplavlja, sprošča, podoben tistemu, ki me prevzame po ljubezni z žensko, ki jo ljubim. Toda sprostitev je večja, občutek svobode nedosegljivo popoln. Naravnost iz stene, iz stanja spolne koncentracije, kjer sem mislil le na steno, na tisti meter stene pred mano, iz naravnost ubijajočega stanja psihične in fizične napetosti sem se gol do pasu udobno zleknil na tople, bele, škrapljasto razjedene plošče in nastavlil telo soncu: Grej! »Krama«, razmetana okoli mene, je edino, kar sem prinesel s sabo čez steno. Sam sem šel, ker sem se počutil sposoben splezati to smer in ker sem želel to narediti sam. V steni nisem pogrešal soplezalca, morda sem se prav zato, ker ni bilo nikjer nobene vrvi, nobenega čakanja, počutil lahek kot modrokrila lastovka, in svobodem, kot so bili nekoč svobodni naši pradedje — svobodni lovci pod svobodnim soncem. Ekstaza gibanja v omamni izpostavljenosti je prešla. Ona in z njo moje misli izginjajo v tuji deželi na zahodu, za gorami, za neštetimi vrhovi, medtem ko je sonce komaj doseglo najvišjo točko. Razmišljam o samih lepih stvareh: o gorah, ki jim ta trenutek pripadam, morda celo bolj kot prej, ko sem se krčevito trudil v steni, kajti stari ljudje vedo povedati, da so gore najlepše takrat, ko smo mi sami, ki zahajamo vanje, čisto tiho; takrat spregovore nemi velikani...

Razmišljam o soncu, ki mi daje življenje in o ljudeh, ki jih imam rad. Daleč od mene so; doma. Rad bi bil spet pri njih, povedal bi jim, kako je bilo in za drugič bi jih povabil s sabo. Morda bi me kdo čisto malo razumel, pa tudi če me ne bi, da bi me le hotel poslušati. Ker jaz sem sam, zdaj pa bi rad spet med ljudi, med ljudi, ki me imajo radi in me spoštujejo, pa tudi tiste bi rad videl, ki me ne marajo, ker me nočejo sprejeti takega, kakršen sem.

Za drobno izkušnjo sem bogatejši; še en svoj dan sem zapisal v nenapisano knjigo severne triglavske stene. Moral bi zdrjati dol, da srečam planince na poti čez Plemenice, pa naprej na Luknjo in v Vrata, da v družbi prijateljev popijem pivo in pokramljam z njimi. Pa se nekako ne morem odločiti, da bi šel. Le do vode grem in pijem. Mrzla je in pričara mi mrzle spomine preteklega tedna. Zgodba se odvija v meni in tisti trenutek mi je žal, da sem sam, da ni z mano nikogar, ki bi ga pogledal, se mu nasmehnil in bi v njegovih očeh razbral del svojih skritih želja.

* * *

Zvezde bledijo in na s koprenami pokrito sivkasto črno nebo se prikrade odsvit vzhajajočega sonca. Prisojnik, razvlečen v senci, nemo čaka; negibno stoji gora in vabi: »Danes bo lep dan!« Tiho vstanem, da ne bi motil prijateljev, ki še dremljejo v prihajajočem jutru in se z drsajočimi koraki zaspanca odpravim na skupna ležišča. Zbudim oba varovanja in čez hip se odpravimo pod steno. V mrzlem jutranjem vetru nas spreletava drget; pošten nahrtnik te v takem najboljše ogreje. Dostop je dolg, pot zavarovana z jeklenicami in klini. Pod Hudičev steber gremo.

Pogledam v Krlico, ki se prebujata. Oči zadenejo na temno zelenje v dolini in se dvignejo do sten. Ponosno se pno Škratica, pa rdečkasta Rakova špica z Rogljico ob steni. »Kako vitek steber ima,« si mislim. Franci in Marjana me dohitita. Gledam ju vsa majhna in šibka, pa vendar razigrana in žarečih oči. Po dveh dneh »ogrevanja« in spoznavanja smo se včeraj zmenili, da bi poskusili Hudičev steber, kajti jutri bosta

odšla k drugemu inštruktorju. Sam se še vedno nekako počutim pripravnika; seveda nastopam resno in se zavedam, da nosim na ramenih breme odgovornosti, v sebi pa še nosim pripravniško dušo. V obeh mladih nadebudnejših vidim sebe, kako ves dolgočas in suh, v starih čevljih in capah stojim pod steno, s soncem ožarjeno, ponosno navešam nase čim več stare krame, takšne, kakršno pač dobijo pripravniki, se počasi navezujem na vrvi in nekako boječe gledam v starejšega tovariša: »Ali bova že šla?« Steber je strm in gladek, zdi se, da se pne naravnost v nebo. Po udobnih kotanjicah, ki jih je v sneg »uklesalo« sonce, prečimo do stene. Navežemo se in si pripravimo stojišče. Roke otipajo skalo, oči iščejo oprimke in stope in vrvi počasi steče. Vzpenjamo se v navpični trdni skali in pod nami vstopi še ena naveza.

Spomnim se Uroša, vsega nasmejanega, sivolasega, krepkega moža z živahnimi očmi. Prejšnji večer nam je »držal pridigo«. Govoril je vsem skupaj in človek z njegovimi izkušnjami, ki živi z gorami sedem desetletij, ve veliko povedati. Prišel je pogledat mlade, da bi videl, koliko in kako so se spremenili. Prišel nam je povedati, da je gora lepa in prijazna, če ne bomo do nje prevzetni in oholi. Kajti če bomo taki, se bo pokazala v temni luči in jeza brhke mlade čaravnice, ki vabi, nas bo uničila. Besede padajo preprosto in trdo: »Na svobodni gori ni prostora za nevhvaležneže in domišljavce!«

Pridno zabijamo kline, plezamo, varujemo in lepo napredujemo. Še nekaj raztežajev po kamlnih in pot nas skozi »dimnik« privede na vrh. Bojanova naveza je takoj za nami. Topel dan je in obrazi okoli mene so nasmejani, kljub nekako prosečemu ukazu: »Vajenci naj zvijejo vrvi!«

Udobno zleknjen strmim nekam v daljo, ne vidim vrhov in sten, samo vlečem dim iz cigareto in se izgubljam nekam daleč...

Poslušam smeh ljudi, ki so z mano in sam se smejem, pri tem pa se odmikam nekam v daljo, nekam, kjer so gore visoke in ljudje srečni. »Kje je že to? Ne vem!« Če se potepam po svetu, se mi zdi, da je to pri nas doma, kjer so stene bele in travniki tako zeleni; v daljavi uzreš morje in v ranem jutru priplava k tebi vrisk s sosednjega vrha... Dances pa ni vriska od nikoder, pač pa se oglasi oglušujoč ropot helikopterja. Ta veliki jekleni ptič je v gorah povezan z besedo, ki žge do mozga in v hipu ohladi še tako vroč nasmej: Nesreča!

Poberemo »kramo« in sestopimo. Med potjo delamo načrte, kako bi se šli popoldne kopat v Kranjsko goro, če bi tisti motorizirani hoteli peljati. Nasmejani prištorkljamo na dvorišče Poštarskega doma. Res je bila nesreča, obrazi so resni, objokani, odsotni... usta so nema, nikjer pesmi, nikjer smeha. Sedem in Nejc mi ponudi cigareto. Prižgem si jo in puhnem oblačke v veter.

Kdo? Kje? Kdaj? Sama vprašanja. Marko, eden izmed nas, eden najboljših, je zdrnil na šodru pri sestopu po zavarovani Hanzovi poti z Mojstrovke. Nihče več mu ni mogel pomagati. Rad bi jokal, pa ne morem, rad bi tulil, pa si ne upam. Namesto vseh nas tuli veter, prav obredno zavija svojo, danes tako žalostno pesem. V meni se nekaj podre; rad bi šel stran, nekam daleč od teh mladih ljudi, ki jočejo. Prišli so, da bi spoznali gore in gora nam je vzela Marka. Ritem je pretrgan; namesto na vesel večer bomo šli na pogreb...

Počasi se poberem in sestopam v dolino. Korak je čvrst in prožen, a v duši so spet oživel spomini, ki jih je za nekaj ur vzela stena, v kateri sem iskal samega sebe. Stena je za mano, jaz pa grem nezadržno naprej, od stene do stene, od jutra in skozi noč v nov dan; z jokom in z jezo, z veselim smehom in z žarečimi iskrami v očeh se prebijem naprej... Včasih teče reka hitro, veselo skaklja naprej, včasih se znajdem sredi brzic in penastih vrtincev in včasih potujem z njo počasi, na kalni umazani vodi, ki je podobna smrdljivi brozgi, se neopazno pomikam naprej. Pa vendar, za mano ostajajo mesta, gozdovi, polja in vasi, za mano ostajajo stene, vrhovi in ljudje.

Zavili so proč z moje reke, povečini v velike lene reke ali pa so zavestali v miren pristan, da si odpočijejo.

Tu ostajam sam; kajti moja reka teče po svoji strugi in tisti, ki čutijo podobno, imajo vsak svojo divjo reko... Za večino ljudi pa je življenje na taki reki prenevarno; tudi prav! Boli me le to, da včasih obsojajo že prej, preden so reko videli, kaj šele da bi jo poskušali spoznati...

Smer »Helbo v kombinaciji s Čopovim stebrom« je 5. 9. 1992 kot prvi samohodac preplezal Janez Bonkovič. Mekinje, 7. 5. 1993.

ŽENSKI PAMIR 82

MARIJA FRANTAR

Pamir se nam je za žensko odpravo in za začetek zdel najbolj primeren, predvsem glede organizacije, s katero tu ni pravzaprav nikakršnih težav. Poleg tega je tod vreme močno stabilno, predvsem poleti ni pričakovati večjih in daljših poslabšanj. Gorovje je tudi dovolj visoko in pravzaprav idealno za začetnika, ki se prvič sreča s tako višino in njenimi težavami.

13. 7. 1982 zjutraj, nas je vlak odpeljal z železniške postaje v Ljubljani. Bilo nas je osem:

Lidija Honzak, 26 let (AO Matica),
Irena Kompelj, 21 let (AS Prevalje),
Irena Markuš, 24 let (AO Kamnik),
Ana Mažar, 29 let (AO Mosor — Split),
Lidija Painkihner, 27 let (Akademski AO),
Marjana Šah, 24 let (AO Celje),
Marija Štremfelj, 25 let (AO Kranj),
Marija Frantar, 26 let (AO Rašica).

Naš glavni cilj je bil, preplezati 2000 m visoko severno steno Pika Komunizma po Borodkinovem stebru v alpskem stilu (sovjetska ocena 5B) in priti na vrh Pika Komunizma 7495 m.

19. 7. smo bile že v naši bazi na stičišču ledenikov Moskvin in Valter, 4200 m visoko. Vlak do Moskve, letalo do Oša v Fergani, od tu malo letalo do Darant Kurgana v Alajski dolini, sledil je razmajan tovornjak do Ačik Taša pod Pikom Lenina in za konec še helikopter — taka je bila pot do baze.

20. 7. smo se odpravile na aklimatizacijsko turo na Pik Vorobjova, 5700 m. Marjana je ponoči zbolela, skoraj nezavestna je ležala v šotoru. S helikopterjem so jo odpeljali najprej na Ačik Taš, potem pa v ošvsko bolnišnico. Kasneje smo izvedele, da je zbolela za tifusom. Videle smo jo šele na povratku, iz bolnišnice so jo pripeljali naravnost na letalo.

Pik Vorobjova smo zmogle po južnih pobočjih, ocena smeri je 2A. Težav zaradi aklimatizacije je bilo veliko. To je sicer preprosto in nezahtevno turo spremenilo v zelo mučno.

Na ta vrh je bilo iz baze mogoče priti v enem dnevu — in tudi sestopiti. Vendar smo si zaradi boljše aklimatizacije vzele dva dni in v višini približno 5000 m prespale. 21. 7. ob 12. uri smo se zbrale na vrhu, kar nam je okrepilo voljo in upanje.

23. 7. zjutraj smo krenile proti Piku Četirih, 6400 m. Iz baze je bil videti tako lep in markanten vrh, kasneje, s Pika Komunizma, pa so bile njegove oblike povsem nezanimive. Še isti dan smo prišle do višine 5900 m, za nami pa je bil tudi neskončno dolg, popolnoma raven ledenik Moskvin. Zadovoljne, da smo se že tako dobro aklimatizirale in da je večina težav že minila, smo zvečer postavljale šotor.

Ponoči se je vreme poslabšalo, pihal je hud veter, snežilo je. Pred nami je bil še težaven vrhnji del V grebena te gore (ocena 4A), kjer so glavne tehnične težave. V slabem vremenu smo nameravale vzpon nadaljevati, pa pravzaprav v tisti belini nismo vedele ne kod ne kam. Sovjeti so nam iz baze po radiu priporočili sestop, veter je preveč hud in obetalo se je poslabšanje. Ali naj čakamo v podrhtih šotorih, naj na slepo poskusimo ali pa naj bi ubogale nasvet? Pred nami je še glavni cilj. Čakanje bi nas izčrpalo, tavanje na slepo bi lahko povzročilo nesrečo in Pik Komunizma si potem lahko kar odpišemo. S težkimi srci smo sestopile in upale, da se morda sem še vrnemo.

27. 7. popoldne smo se odpravile pod S steno Komunizma. Spimo ob vznožju izbrane smeri. Prvi dan preplezamo spodnji skalni del smeri, ki je najtežji (III—IV). Kamenina je skrajno kršljiva, največja težava pa so težki nahrbtniki, ki nam stalno jemljejo ravnotežje in nas vlečejo v dolino. Bivakiramo na 5100 m. Naslednji dan spimo že na Velikem pamirskem platoju. Priplezale smo na vrh Borodkinovega stebra (6200 m) in se spustile 300 m na plato. Ves ta čas je bilo vreme dokaj slabo. Snežilo je, pihal je veter, vendar so se megle vsake toliko časa vzdignile, da smo lahko ubrale pravo smer.

Na platoju pa nas je presenetilo krasno jutro in odpadla je skrb, kako bomo prečkale 3 km široki, popolnoma ravni, ubijajoči plato.

Vzpon na prvi vrh Komunizma, na Pik Dušambe, je bilo eno samo zbiranje volje in premagovanje samega sebe. Neskončno belo in dokaj položno pobočje, ubijajoče sonce in zastrugi. Bivakiramo na 6500 m, naslednjič na vrhu Dušambeja, 6900 m. Ta

Ženski Pamir 82. Od leve proti desni: (stojijo) — Marija Frantar, Irena Komprej, Irena Markuš in Lidija Honzak — (čepe) — Lidija Painkiher, Marija Stremfelj in Ana Mažar

dan je prekratek, da bi uspele še do vrha Komunizma in nazaj. Višje pa je nesmiselno postavljati šotore.

1. 8. se najprej spustimo za 100 m v sedelce med tema vrhovoma in nato nas čaka še 700 višinskih metrov. Ob 15. uri smo na vrhu obesile na cepin našo zastavico. Z nočjo vred pa smo že v šotorčkih na vrhu Dušambeja.

Sledila sta še dva dneva sestopa. 3. 8. zvečer se vrnemo nazaj v bazo. 15. 8. smo spet doma, oziroma na ljubljanski železniški postaji.

VRH

... devetinštirideset, petdeset. Naslonim se na smučarske palice in se globoko sklonim. Diham. Ozrem se po okolici. Za hip nisem vedela ali gledam spet naslovno stran tiste knjige, ali je to resnično. Majhno sedlo je tu, trikotna piramida, ostra, strma, kakšnih 100 m visoka. »Uredi se in premisli,« sem si rekla, odložila nahrbtnik, vzela iz njega posodo in »primus«. Nagrebla sem snega v posodo, prižgala kuhalnik in sedla. Dekleta bodo žejna, le kaj naj jim pripravim. Kot da bi imela med eno samo možnostjo kaj izbere. Maratonik, pa spet maratonik in še eden in še eden in... vitanova! Od kod pa to čudo? Že pet dni pijemo le maratonik, sedaj pa tu, tik pod vrhom Komunizma taka sprememba.

Tako, s kuhanjem je urojeno. Ali je res, da je do vrha le še 100 m? Prizor, ki ga gledam, je prav tak kot na naslovnici tiste knjige. Grebenček, ki nas bo privedel do vrha, je res ozek, pa kaj.

Od tu se mi je zazdel Komunizem najlepši. Strma skalna piramida s snežnim grebenčkom pred mano.

Skliučena sedim na nahrbtniku in gledam zdaj vrh zdaj pijačo, ki »nastaja« na kuhalniku.

Vsake toliko časa se moram vzravhati, da zajamem polna pljuča.

Mici se pogled poželjivo ustavi na posodi. »Saj je spet maratonik, ampak vseeno...« je tiho rekla, v presledkih. Izmučena je, dehidrirana, samo močna volja in kondicija jo še ženeta naprej. Huda driska jo mori že ves čas vzpona in čim višje smo, tem huje

Smer vzpona (prefotografirano z razglednice)

je. Okus maline tiste »vitanove« jo je presenetil tako, da je z njo pridobila še nove volje. Druga za drugo plezamo po tistem ozkem grebenčku. Tako lepo je, da smo se pozabile ustaviti. Čisto drugače kot tam na neskončnih belih poljanah platoja in Pika Dušambeja. Temno modro nebo, brez oblačka; blede sonce daje kar precej toplote. Kdo bi pričakoval, da bo tako vreme.

Počasi se nam zazdi, da smo najvišje, daleč nad vsemi vršaci, ki jih vidimo. Teh pa je neskončno, na vse štiri strani neba so.

Grebenčka je tako hitro konec; komaj se zavemo in že smo res na vrhu. Prostoren vrh, sneg je spihan. Čestitke, fotografiranje in podobne formalnosti.

Prizor pod nami je veličasten. Vrhovi in vrhovi, ledeniki — majhni in veliki. Kamor nese oko, same gore. Kako veliko je tega nekoristnega sveta, po drugi strani pa tako bogatega. Oh, kako malo si uspe človek v svojem življenju utrgati od tega bogastva. Težko sem se odpravila dol. Zdelo se mi je, da bi si lahko neskončno dolgo ogledovala ta svet.

Na vrhu
Pika Komunizma,
7495 m

Ne samo lepih, tudi nekaj grenklj vtisov se je nabralo v tistem mesecu dni. Prvo presenečenje nas je čakalo že kar v Moskvi. Po načrtu smo imele na voljo en dan za ogled Moskve. V ta namen so pred hotelom čakali avtobusi. Ko smo se vkrcali v prvega, so nas vljudno prepričali, da moramo počakati na naslednjega, ker so stojišča prepovedana! Na drugem avtobusu so nas zavrnilli že malo bolj grobo. Samo za Avstrijce! so rekli. Na tretjega bi pa prišle me, pa ni bilo avtobusa. In tako smo se kar s taksiji popeljale na Rdeči trg, prikrajšane pa smo bile za »ples na vodi«, kar pomeni, da bi si ogledale mesto tudi z ladjico, ki pluje po reki Moskvi. Lep sprejem v Ošu je marsikaj zgladil. Na Ačik Tašu pa nas je čakalo drugo presenečenje. Vodstvo taborov nas je hotelo samovoljno postaviti v tabor Fortambek in ne na Moskvini Valter pod S steno, češ da je Borodkin za nas pač pretožak. V resnici pa so nas želeli izpodriniti Avstrijci, ki so hoteli spremeniti svoj prvotni načrt. Za konec pa so nam postregli še s štiridnevnim čakanjem na odhod s helikopterjem v bazo Ačik Taš, ko smo imele dva dni lepo »zapakirano« in pripravljeno prtljago. V štirih dneh pa je moč opraviti kar lepo turo...

* * *

TASSOVEC

Tretji ali četrti dan smo že v taboru. Vsepovsod skupine ali skupinice, pogovor pa toče v glavnem o Komunistu, večkrat pa preskoči tudi na politična tla. Pridruži se nam starejši moški. Potezo kirgiške, obleka revna, obraz brezizrazen. Pogovor poteka v nemščini ali angleščini, in zdi se, kot da nas ne razume. Dva ali trije fotoaparati čez ramena so sicer ne skladajo z videzom reveža, vendar nas to ne moti. Prihodnji dan fotografira. Vse. Bazo, nas, gore. Še vedno pa molči. Me pa smo bile bolj previdne. TASS-ovec?

* * *

THOMAS

»Ta nerodni Thomas« smo mu rekle, verjetno zato, ker je bolj malo govoril, raje se je le smehljaj — takole v zadregi. Ves čas je molčal, na gori pa je bil delaven. Navsezadnje se je pa le razgovoril. Enkrat samkrat. Bilo je to dva dni pred odhodom domov. Z zadnjo pošiljko »višinske hrane« je prišel tudi konjak, pač zato, da bi malo »popraznovali«. Pa je vzel Thomas konjak pri svoji skupini, v kuhinji izprosil lubenico, pri dr. Zuli pa injekcijo. Nato je polovico konjaka iztisnil v lubenico, pol pa ga je popil kar sproti. Lubenica je vse popoldne čakala sredi tabora, pod skalco — na večerno veliko daritev. Privabljala je poglede, pa ne samo ona, ampak tudi Thomas, ki je zavoljo tega kar »cvetel«. In govoril je! Pa pel. Tisto o Ameriki (Yeah, yeah) v country stilu. Melodija ni bila ravno prava, angleščina tudi ne, prijemi na kitari pa, o tem — ne morem soditi, ker jih tudi jaz ne znam. Pa brez zamere, Thomas. Zabavali smo se pa le.

IRENA KOMPREJ

MARJETICA

Marjetica
zašel bi
v beli cvet
sveta
med prašnike
cekine zlate
ki so na vrhu
zelene trate.

Slavko Kvas
(Iz zbirke: Zakričal bi v temo.
Ljubljana 1983)

BLEGOŠ V SVOBODI

III. del

JANEZ DOLENC

V začetku maja 1945 so končno okupatorji in njihovi pomočniki izginili z Blegoša in njegove okolice. Za njimi so ostala pogorišča in grobovi. Blegoš pa je zadihal v svobodi. Dan zmage — deveti maj — je kasneje postal celo dan tradicionalnih pohodov planincev na Blegoš. Osrečujoči občutek, da smo spet sami gospodarji na svojih tleh, je poplačal trpljenje minulih štirih let. Meja se je z Blegoša pomaknila daleč na zahod, proti Posočju. Partizani, ki so se doslej zatekali v varstvo blegoških gozdov, so odšli v dolino, v mesta. Gora je ostala osamljena, le divjačina, ki se je med vojno zelo razmnožila, je oživljala prostrane gozdove. Počasi pa so se začeli vračati nekdanji prebivalci in obiskovalci: gozdni delavci, nabiralci jagod in malin, oglarji, lovci, pastirji in planinci.

Spet so prignali živino na Leskovško planino. Kot piše Anton Melik leta 1950 v razpravi »Planine v Julijskih Alpah«, je že pred vojno bila na Leskovški planini koča z dvema pastirjema. Od začetka junija do srede septembra sta pasla do 70 glav jalove živine enajstih udeležencev paše iz Leskovic, Davče in Zalega Loga. Prvi čas po vojni so morali pastirji zelo paziti, da živina ni zašla med žične ovire in minska polja ob stari meji. Sprva je bilo zaradi posledic vojne malo živine; ko se je pa kasneje namnožila, so na planini zgradili celo veliko leseno stajo, ki sem jo leta 1952 fotografiral, seveda s pasočo se živino.

Stari oglar in lovec
Gošarjev Tinač
(Valentin Rupar) zadnjič
na Blegošu

Risal J. Dolenc
po sklici 16. 7. 1947

Povratek z vrha proti
planinski koči, 10. 5. 81

Foto J. Dolenc

Zanimivo je, da so se v pozni jeseni 1945 na Blegošu spet pojavili — Nemci, vendar tokrat kot vojni ujetniki. Nad cesto s Kala proti Prvi ravni so sekali drva za gozdno upravo v Kranju — po osvoboditvi so gozdovi veleposestnikov postali namreč spet državni. Tudi v naslednjih hudih povojnih letih obnove in socialistične izgradnje se je na Blegošu zaradi lahkega dostopa po vojaški cesti mnogo sekalo, žal nenačrtno in negospodarno, tako da je nastala velika gospodarska škoda, ki še danes ni docela zaceljena. Šela, ko se je osnovalo Gozdno gospodarstvo Kranj kot samoupravna in strokovno dobro usposobljena gospodarska enota, se je začela bolj racionalna izraba gozdov, skrb za nove nasade, za gozdne ceste ipd. Tudi lovske družine so začele organizirano skrbeti za divjad in so na Crnem Kalu, kasneje pa še na Prvi ravni postavile lepi lovski koči. Ponovno so se v Blegošu pojavili gamsi, ki so bili pred vojno že skoraj izginili iz teh krajev.

Po vojni zaradi posledic internacije v Dachau nisem takoj nadaljeval študija in sem pomagal pri kmečkih delih na domači kmetiji v Četeni Ravni. Kadar sem utegnil, sem hodil po okoliških hribovskih vaseh in zbiral ljudsko izročilo. Tedaj sem spoznal Gošarjevega Tinača izpod Blegoša, starega drvarja in lovca, ki je vse življenje prebil na Blegošu. Povedal mi je več ljudskih povedk v zvezi z Blegošem in 9 sem jih objavil v PV 1951. Prijazni urednik Tine Orel mi je pisal: »Vašega prispevka sem zelo vesel... Folklorja je gotovo ena izmed stvari, ki spadajo k planinski literaturi.«

Veliko mi je pa povedal še drugega o Blegošu tedaj, ko sva 16. julija skupaj hodila na Blegoš. Tedaj sem želel ohraniti tudi Tinačevo markantno podobo z vrha Blegoša, a fotoaparata nisem imel, zato sem ga med počitkom narisal. Ne vem, zakaj leta 1952, ko sem po Tinačevi smrti objavil oris te poti v PV, nisem postal te risbe uredniku. Zato

jo pošiljam v objavo sedaj. Oris sem naslovil »Tinačeva zadnja pot na Blegoš«, a ga je urednik — ne vem zakaj — skrajšal v »Zadnja pot na Blegoš«, kar je bilo toliko nejasno, da me je sošolec na slavistiki vprašal, kako da še tako mlad pišem o zadnji poti na Blegoš. Sicer pa je urednik bil zelo ljubezniv: »Zelo mi je všeč, ne vem, ali zaradi snovi ali zaradi oblike. Menda zaradi obojega. Ne smete odložiti peresa...« Ker je bil oris precej dolg, ga je urednik nekoliko skrajšal; tu bi kot dopolnilo k članku po treh desetletjih objavil samo izpuščeni predzadnji odstavek: »Napotil sem se v njegovo bajto. V temno zagrnjeni izbi je ležal na visokih parah, z bledim, shušanim obrazom prav pod očrnelim stropom. Njegov lovski tovariš je čul poleg njega. Obdan je bil z dišočo gredo majskega cvetja, ki so mu ga nanosili žetinski otroci. V sklenjenih rokah je imel poleg križca, šop suhih murk, spomin na njegovo zadnjo pot na Blegoš.«

Leta 1956 je v Loških razgledih France Planina objavil lep članek »Blegoš in kraji pod njim« v počastitev 50-letnice organiziranega planinstva na škofjeloškem območju. Opisal je zlasti svoje vtise z dveh potovanj na Blegoš in jih ilustriral s fotografijami, med njimi je tudi Gorenja Žetina z Blegošem.

Planina je leta 1962 v domoznanski knjigi »Poljanska in Selška dolina« v poglavju »Kraji pod Blegošem« z besedo in zemljevidom temeljito prikazal kraje okrog Blegoša in sam Blegoš. Tu med drugim ugotavlja: »Škoda, da ni na Blegošu nobene planinske postojanke! Zato je kljub temu, da je jako blizu Ljubljane ter v kratkem času dosegljiv in za svojo skromno višino izredno razgleden, tako malo obiskovan...« Za 1000-letnico loškega gospostva je knjiga združena s knjigo o Škofji Loki ponovno izšla v razkošni opremi s skupnim naslovom »Škofja Loka s Poljansko in Selško dolino«.

Isti avtor je tudi pripravil za prvi zvezek »Krajevnege leksikona« 1968 ob geslu Gorenja Žetina jedrnato oznako Blegoša, v kateri med drugim opozarja na to, da so na vrhu platonasti pašniki z gorsko floro (Kluzijev svišč, murka, evropska pogačica, planika, rododendron ali hudičela in druge).

Učiteljski poklic je okrog 1960 privedel v Škofjo Loko zbiralca in pisca ljudskih povedk Lojzeta Zupanca, ki je tu, podobno kot prej v Beli krajini in Savinjski dolini, s pomočjo svojih učencev zbiral ljudske pripovedne motive, jih po svoje razširil in dopolnil za objavo. Že leta 1964 je izšla zbirka »Kamniti most« z ilustracijami Gvida Birolle, v kateri je tudi povedka »Velikan na Blegošu«, ki je potem prišla celo v tretje berilo. Naslednja njegova zbirka »Zlato pod Blegošem«, z ilustracijami Iveta Šubica iz leta 1971 pa ima v zvezi z Blegošem še več povedk: »Zlato pod Blegošem, Betlica blegoškega velikana, Začarani studenec, Kresna noč in dan«. Obe knjigi sta se otrokom zelo priljubili in izšli so že ponatisi.

Jeseni 1972 je RTV Ljubljana v režiji Matjaža Klopčiča posnela Tavčarjevo »Cvetje v jeseni« in Blegoš je prišel prvič na filmski trak. Kljub »kruti jeseni« (slabo vreme) je snemanje TV nadaljevanke oz. filma lepo uspelo. Le bohinsko narečje se ne ujema s Tavčarjevo besedo; ker pa je poljanščina pretrd oreh za igralca in gledalce, bi bilo bolje, če bi bil govor kar v bližnji Tavčarjevi besedi z vsemi ohranjenimi poljanskimi lokalizmi.

Za novo leto 1972 je zaradi nepazljivosti zgorela staja na Leskovški planini. Tedaj je PD Škofja Loka začelo akcijo za gradnjo planinske kočice na Blegošu, in sicer na

Proslava Dneva osvoboditve na 6. srečanju planincev 10. maja 81 pri Koči na Blegošu. Govori dr. Miha Potočnik

Foto J. Dolenc

»Nekatera drevesa rasto
v objem...« (M. Jarc).
Sožitje buke in smreke
na Leskovški planini

Foto J. Dolenc

kraju, kjer je stala staja, v višini 1391 m. Gozdno gospodarstvo Kranj je društvu podarilo zemljišče. Imenovan je bil gradbeni odbor, ki ga je vodil Janko Oblak. Odbor je septembra 1976 sklenil pogodbo s SGP Tehnik iz Škofje Loke o postavitvi koč v surovem stanju za 17 ležišč v sobah in 40 skupnih ležišč. Tehnik je pohitel z deli, poleg tega so planinci opravili še 1500 ur prostovoljnega dela. Končni stroški z opremo vred so bili 140 starih milijonov. Slovesna otvoritev planinske kočje na Blegošu je bila 18. septembra 1977, združena s proslavo 70-letnice PD Škofja Loka. Na dan otvoritve je hudo snežilo, a se je kljub temu zbralo na slavlju okrog 90 planincev.

Že leto poprej pa so se ob Dnevu osvoboditve pričela srečanja planincev na Blegošu, ki so kmalu postala tradicionalna in so pritegnila planince in planinska društva daleč naokrog. Z ženo sva se udeležila 6. srečanja 10. maja 1981. Člani PD Tolmin smo se pripeljali z osebnimi vozili na Črni vrh in od tam eno uro pešačili do kočje na Blegošu. Bil je lep majski dan in presenetila me je lepa lega kočje. Polurni vzpon od kočje do vrha Blegošja je bil prijeten v pisani množici planincev. Na samem vrhu pa me je presenetilo še to, kako so z vseh robov Blegošjeve pleše lezli planinci, mladi in stari ter se zbirali na prostranem vrhu, ki lahko sprejme na tisoče ljudi. Z ženo sva šla k bunkerju na vzhodnem robu, odkoder je lep pogled na kraje mojih mladih let. Potem smo se vračali nazaj h kočji, kamor se je že zgrnila velika množica in kjer se je ob 10. uri začela proslava. Pristrčno je spregovoril predsednik Miha Potočnik, ki je bil v PNOO na Blegošu, o svojih spominih na ta čas; nastopili so učenci iz Gorenje vasi in pevci iz Zirov. Potem smo posedeli še v prijetni družbi ob kočji in opazili veliko bukev in smreke, ki rastejo tesno objeti. Na srečanju maja 1982 pa je bilo žal slabo vreme in se ga nisem udeležil.

Leta 1979 so na predlog borcev Škofjeloškega odreda kočo na Blegošu poimenovali »Planinska kočica Škofjeloškega odreda«. Prav je, da je ta enota dobila obeležje te vrste, vendar bi po moje to ime bolj ustrezalo koči na Starem vrhu, ker vemo, da se je odred najraje zadrževal okrog njega, na Blegošu pa bi mi bolj ugajal stari Mazijev predlog »Tavčarjev planinski dom«, ker je Tavčar proslavil Blegoš v slovenski književnosti.

V zvezi z Blegošem se je v PV 1979 oglasil jamar in planinec Matevž Pečelin in v članku »Z vrhva in klini na Blegoš« posrečeno opisal, kako je s prijatelji in nekim domačinom raziskal 60 m globoko brezno v Kramarjevem lazju na zahodnem pobočju Blegoša, pa tudi obiskal planino in sam vrh Blegoša.

Leto kasneje je Matjaž Kmecl v svoji knjigi »S prijatelji pod macesni« objavil med drugimi »Sliko z loškega pogorja — Blegoš«. Knjiga je v lepi slikovni opremi izšla pri mariborski založbi Obzorja. V njej Kmecl Blegoš imenuje »mogočno, gruntarsko goro, ki prevzame srce s svojo silaško resnostjo«. Potem se pa razneži ob njegovi lepoti: »Ko si na vrhu Blegoša, recimo junija, ko je ves rumen od zlatih pogačic, za vršno zenico pa ima vse polno malega in velikega svišča pa velese, malo kasneje na severni strani tudi sleča ali jeseni, ko je ves zlato rdeč ali pozimi, ko je prostor krog in krog zastrt z jeklenomodrimi tenčicami meglic in megličic, se pogorski svet razpre še bolj prostrano in obsežno; človeške usode se z novimi širjavami odmikajo, manjšajo, drobijo v komaj zaznaven drobiž, v zanemarljivosti vse tiste bridkosti in veselja, ki od blizu tako usodno lomijo in povzdigujejo človeška življenja, izginjajo v nič. — V isto minljivost pa žal počasi izginja tudi Blegoš kot stara, temna bajka...«

V letu 1980 je Blegoš dobil tudi svojo malo monografijo — Muzejsko društvo v Škofji Loki je namreč izdalo že svoj tretji vodnik po loškem ozemlju BLEGOS, ki ima 122 strani teksta in črno-belih slik ter 12 strani barvnih prilog. Uredil ga je Anton Ramovš, številni sodelavci pa so v njem prikazali kamninski sestav, geološko zgradbo in etnološko-pokrajinsko podobo Blegoša in njegove okolice. Prikazano je tudi bogastvo rastlinskega in živalskega sveta z lepimi ilustracijami. Navedeni so tudi vsi možni pristopi na Blegoš.

S planinsko kočico, dostopno tudi z motornimi vozili, je postal Blegoš zelo privlačna in obiskana točka, kočica pa kmalu premajhna. Na seji PD Škofja Loka 11. marca 1981 so imenovali nov gradbeni odbor pod vodstvom Sava Šinka, ki je sklenil pogodbo s SGP Tehnik za skoraj še enkratno povečanje kočice. Spet so požrtvovalni planinci, zlasti mladinci in vojaki, opravili približno toliko udarniških ur kot ob prvi gradnji, tako da je bilo za povečanje porabljenih samo 190 starih milijonov. Otvoritev povečane kočice je bila 27. junija 1982 — žal je spet nagajalo slabo vreme. To je bila obenem proslava 75-letnice PD Škofja Loka, ki je za jubilej izdala tudi lično brošuro na 48 straneh s poročili o svojem delu.

V začetku avgusta, ob obletnici ofenzive na Blegoš, se že več let zbirajo na Blegošu aktivni kmečki žena iz okolice. V nedeljo 8. avgusta 1982 je bila poleg tega še proslava 40-letnice te ofenzive, ki so se je udeležili preživeli borci Poljanskega bataljona. Proslava je bila ob spominskem obeležju Druge grupe odredov na Črnem Kalu, zapel je nonet »Blegoš«, recitirali so učenci iz Gorenje vasi, venec so položili tudi ob spominski plošči na pečini, kjer so se najbolj razcvetele »blegoške krvave rože«.

Leta 81/82 povečana planinska kočica na Blegošu. Stopnice zadaj drže v prostor za pastirje

Foto J. Dolenc

Kulturni program se je nadaljeval pri planinski koči, kjer je zaplesala folklorna skupina iz Javor. Tudi jaz sem se udeležil praznovanja s sorodnikoma Bojanom in Tončko. Pred kočjo sem najprej naletel na sedanjega pastirja na Blegošu Janeza Čemažarja, 60-letnega upokojenca iz Slugove doline pod Davčo. Letos pase 58 glav govedl, večina junic, in 115 ovac pašne skupnosti Blegoš. Živino so iz Leskovice in Davče prignali 5. junija in se bo pasla do 11. septembra. Pastirju je po dogovoru s Kmetijsko zadruzo PD zgradilo lepo sobico s posebnim vhodom v novi koči. Staja pa je nekoliko nižje ob gozdu.

Potem mi je tajnik PD Savo Šink kljub obilici dela z gosti ljubeznivo razkazoval vse prostore v koči. Z dograditvijo prizidka so zelo povečali zmogljivost kuhinje, nova jedilnica ima kar 60 sedežev in je opremljena z okusnim stilnim pohištvom, za katerega je napravila načrt arh. Ančka Logarjeva iz Alplesa. Za jedilnico so domači umetniki podarili lepa likovna dela. Novih bo tudi 12 ležišč v dveh sobah in 20 skupnih ležišč, vendar bo zanje treba še zbrati potrebna sredstva. Tajniku sem čestital za uspešno gradnjo, ki nam je dala eno najbolj ljubkih planinskih koč, v katero bomo planinci od blizu in daleč radi prihajali na obisk.

Tako se mi je prikazal Blegoš skozi čas v mnogih značilnih podobah. Upam, da bo čas gotovo dopolnil stare in ustvaril nove, prav tako zanimive podobe.

V LEDU IN OGNJU

Slavko Kvas

V življenje smrti
gredo njune poti
v ognju in ledu.

Kako čuti svoj
in njegov odhod.

Neveden, da ga sila
odvrča od zblizanja,
s teboj v tišini bele lepote.

Tam je tvoj beli gaj.

A naša zelena dolina
postaja z vonjem
opojne daljave
pusta, sama in tuja.

Vse se vrača v nas,
tako hitro, a še hitreje
mineva.

Berem POT s poti življenja.
Tu je nekaj,
kar ni dano vsakomur.

Igrivo valovanje
pomladanskih čustev,
se je izteklo v nemiru
samosvojega duha.

Morda se zblížujeta?
A ta daljava je tu!
V opojni dolini
in visoko v konicah zmagoslavja
ob njej in z njo...

Kraljica nad megli (Skuta)

Foto Jože Kočar

UTRINKI Z GORA

MARTINA REHAR

S prijatelji sem šla v Dolomite, potem pa še v naše Julijce. Ko smo se vzpenjali po dolomitskih gorah, sem mislila, da ni lepšega kraja na svetu. Bele, mogočne stene so dvigajo iznad smrekovih gozdov, skozi katere se spleta gosta mreža malih in velikih studencev. V dolinah se na pašnikih pase govedo in zvonci se slišijo daleč naokoli. V tem okolju se človek počuti tako neznatno majhnega; tu sem prvič občutila, kako majhno in obenem veliko je naše življenje.

In vendar so Dolomiti, kljub svojim visokim goram, drugačni, manj domači so od naših Julijcev.

Julijci so res svojevrstne gore. Robovi Julijcev so mehkejši, njihove oblike bolj obrušene.

Ko sem prvič hodila po dolini Vrat, me je presenetilo preprosto veselje, ki ga v srcu vzbuja šumljanje potokov. Kdor brez skrbi roma ob teh potokih, se mu zdi, da je to žuborenje le svetla, vedra, sproščena in radostna glasba. Ko sem prišla do Aljaževega doma, se je pred menoj odprl pogled na Triglavsko steno. Triglavska stena je neznanska in mogočna, pa vendar le del Triglava, čeprav nadvse veličasten del. Ko sem prvič uzrla Triglav, sem komaj dojela, da sta gora in stena eno. Pa saj Triglav ni gora! Je mogočno in široko, razsežno kraljestvo. Sestavljen je z vrsto dolin, dolinic in gorskih hrbtov, prostranih planot, krnic in skalnih grebenov, nad katerimi se pne veličastna kupola.

Take misli so me spremljale, ko sem se vzpenjala proti Staničevemu domu, Triglav mi je neprestano ob strani. Zdelo se mi je, da gleda na vsak korak, ki ga storimo v njegovem kraljestvu.

Ko sem s Kredarice opazovala, kako so se sončni žarki poigravali na njegovem grebenu, se mi je zazdel še bolj skrivnosten. Kot da ponuja tisočero poti, ki drže na

njegov vrh. In človek misli, da to goro pozna, da jo je spoznal, ko je stopil na njen vrh. Vedno znova se vzpenjam na to goro — poleti, pozimi, v dežju, vetru, soncu in vedno bolj se mi zdi skrivnosten in vedno lepši.

Sonce je že tonilo za bližnjimi grebeni onstran Triglava, ko sem se bližala Planiki. Legla sem k počitku. Ni mi do govorjenja. Pred očmi se mi je še enkrat ponovila podoba našega očaka, podoba njegovega kraljestva. Tedaj sem prvič začutila, da sem res srečna in zadovoljna. Ta sreča se je kovala ves dan, kot da bi sestavljala mozaik, tako sem z vtisi sestavljala srečo in veselje. Cvetje, skale in snegovi, vse se mi je kazalo v novi luči, ki je ne morem razložiti v novem razodetju lepote. Zbudim se v tišini jutra:

Ko še v nevidnem ognju
plameni greben
in biserno zeleno luč užiga,
stopam po jutranji rosi,
ki jo mavrica presvetli
v prhke bisere tišine.
O v mojo levo stran uprte
pohotne sulice vseh dni;
ne morete do mene,
v nedrju gora
tegobe več ne žgo srca,
skrbi so razpršene...

GOOD BYE!

JOŽE ČETINA

(Črtica)

Machu Picchu je bil nepoklicanim očem tako dobro skrit, da ga iz globoke doline reke Urubambe, ki je v skoraj polnem loku obkrožala šeststo metrov višje ležeče sedlo med dvema vrhovoma, ni bilo od nikoder opaziti. Prav nepomembna se je ta vzpetina morala zdeti sredi še višjih, skoraj navpičnih, nenavadno oblikovanih vrhov, ki jo obdajajo z vseh strani. Prenepomembna, da bi več kot sto let lahko bila nikoli odkrito zatočišče politične in verske elite zaslužnjenega ljudstva.

Po strmem pobočju se od železniškega postajališča globoko v dolini, do turistične restavracije pri vhodu v razvaline, v dolgih, položnih, serpentinah vzpenja luknjasta, prašna cesta. Po njej majhni avtobusi dan za dnem dovažajo radovedne turiste z vsch vetrov, ki se z reaktivnimi letali podijo od vtisa do vtisa okoli sveta. Nekateri od njih se bodo morda celo za hipec utegnili živeti v tragedijo, ki jo simbolizirajo te razvaline, v tragedijo, ki se je začela pred stoletji in še vedno traja...

Tudi s ceste ostanejo razvaline skrivnostnega mesta prikriti očem prav do zadnjega trenutka, ko na vrhu stopiš iz vozila in se znajdeš v babilonskem vrvežu ljudi in jezikov. Skozi ozek, nekakšen s slamo krit mostovž, se vračajo in odhajajo k razvalinam, na sedlo med položnejšim južnim vrhom, po katerem je mesto dobilo svoje ime, in visokim stožčastim vrhom na severni strani. Slednji kot velikanski stražarski stolp in to je nekoč tudi res bil, obvladuje bližnjo in daljno okolico. Od časa do časa preletli razvaline in jih nekajkrat obkroži helikopter s petičnim turistom, ki si v svojem lovu za doživljaji morda niti ni vzel časa za sicer nikakor pusto štirurno vožnjo s počasnim turističnim vlakcem v dolino Urubambe, temveč je teh 120 kilometrov raje preletel v pičli uri kar z letališča v Cuzcu.

Na postajališču ob vhodu v mesto in okoli restavracije seveda ni manjkalo domačinov, ki so ponujali pomaranče, razglednice, inkakolo, predvsem pa pisano izbiro zelo okusnih, doma izdelanih spominkov, vse za naše pojme po smešno nizkih cenah. Vendar ga skoraj ni bilo kupca, ki ne bi v nekaki športni vnemi barantal za sleherni cent, čeprav je njemu pomenil stokrat manj, kot bi pomenil domačinu. V tem živžavu smo se počasi bližali avtobusom, kajti vrniti se je bilo treba na vlak, ki bo ob štirih spet odsopihal proti Cuzcu.

Po cesti, ki se je cikcakasto spuščala v dolino, je počasna kolona avtobusov vzdigovala prah, da je skromno grmičevje levo in desno bilo že vse pobeljeno. Nenadoma se pred našim avtobusom na spodnjem robu ceste iz oblaka prahu izlušči majhna, drobcena

postava in divje krili z ročicami. Ko šofer brezbrizno zapelje mimo, skozi hrup motorja zaslišim nekakšen obupen, dolg krik. Ozrem se nazaj, temna postavica se pa kot igračka na vzmet zasuče in že izgine v grmičju pod cesto. Po nekaj sto metrih avtobus spet zavije v naslednji ovinek. Razvaline mesta so se že skrile mojemu pogledu, tam na spodnjem robu ceste pa neki majhen deček, podoben postavici z zgornjega zavoja, spet krili z rokami. Ko peljemo mimo, tudi ta nekaj presunljivo zakriči, se hip nato zasuče in kot kafra zgine v goščavi pod cesto. Na tretjem ovinku spet! Potem sem že zasumil, da je to vedno isti fantič. Morda se hoče z nami peljati v dolino. Le zakaj se šofer samo neprizadeto smeji? Kaj bi mu pomenilo ustaviti in revčka vzeti s seboj? Se boji, da bo mali umazani raztrganček motil fine gringose? In potem se je to ponavljalo na vseh serpentinah. Fantiček je vsakokrat krilil z rokami, nekaj iz vseh svojih drobnih pljučec zakričal, se bliskovito zasukal in izginil pod cesto. V avtobusu smo že stavili, ali mu bo uspelo priteči čez most pred nami ali ne, vendar nas je na vsakem ovinku zanesljivo čakal in na las enako ponovil svojo čudno predstavico. Toda nič mu ne bo pomagalo. Zadnji ovinek pred mostom je za njegovo nenavadno tekmo dokaj neugoden. Preden mu bo uspelo priteči do mostu, ga bomo prav gotovo prehiteli, saj se tam cesta zravna in prednost je brez dvoma naša.

Še zadnjikrat zavijemo v levo in dobrih sto metrov pred nami zagledamo most. Toda glej ga šmenta! Po cesti proti mostu se z neznansko hitrostjo kotali in mahedra črna kepica, priteče na most, se za hip obrne, zmagoslavno zakrili z ročicami, oddirja čez most in kar po cellem preseka še kratek ovinek pod železnico. Nekaj trenutkov nato zapelje pred postajo tudi naš avtobus. Šofer odpre vrata, fantiček se pa požene na stopnice, še enkrat na tej svoji tekmi krepko zajame sapo in na ves glas zakriči nekaj, kar mi je končno šele sedaj uspelo razvozlati, kot nekakšen hudo razvlečen in razcefran guuuuud baaaaaj!!!

Potem se mu je zagoreli obrazek razlezel v zasopihan in zadovoljen nasmešek, od zemlje in prahu črni in od grmičja razpraskani ročici pa nam je pomolel nasproti kot nekakšen prosim za pošteno zaslužno nagrado.

Izstopamo. Nekaj trepljanj po rami, deset solesov, eden ali dva okeja, kak drobiž, pa bravo za priznanje, petdeset solesov v drobceno iztegnjeno dlan, nekateri pa so se spet izmuznili na prosto, kot da fantiča ni.

In ko je bil zadnji častilec velike zgodovine tvojega naroda mimo, se je drobčen, črnolas, skuštran, razcapan, umazan, bos, smrkav, siromašen, bistrook, srčkan fantiček spet spustil v dir čez most in po bližnjicah v strmino, ko je upal, da bo na zgornjem zavoju ujel še kak zapozneli avtobus, s katerim bi lahko ponovil svojo naporno tekmo za tistih nekaj solesov iz sitega žepa.

Good bye,

saj bi ti adios moralo zveneti prav tako tuje ...

Ko bi se bil vsaj ti dve besedici naučil v kečul, tvojem materinem jeziku, pa liste dni na to niti pomislil nisem ...

Good bye, torej, ubogi, mali indijanček ...

A dios, Peru ...

KOMU SO

Komu so
v črno zemljo
na strmi vzpetini
v spomin
posadili
mlado drevo
z velikimi listi.

DHAULAGIRI III

V ledeni steni si
med kristali
zmrznenih kapljic,
kl ti režejo
brazde
na poti proti jutru.

Oboje: Slavko Kvas
(Iz zbirke: Zakričal bi v temo,
Ljubljana 1983)

OSP – VAS, STENA, DOLINA

RASTLINSKE POSEBNOSTI

II. del

ROBERT ZOREC

Uvod

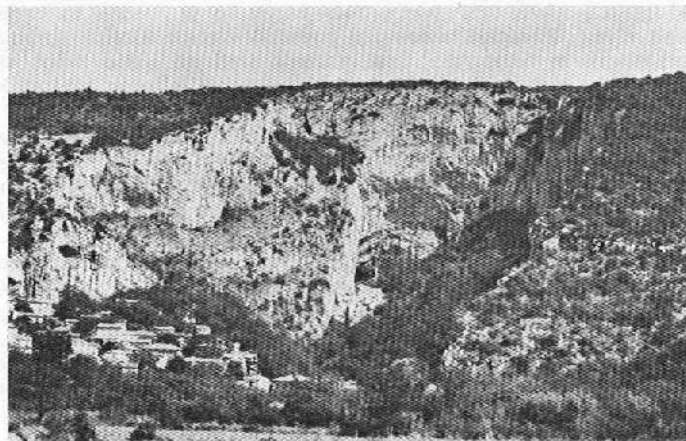
Naša obala se razlikuje od pravega sredozemskega primorja po vegetaciji. Le-to pri nas uvrščamo k submediteranskemu tipu. Zanja so značilne predvsem listopadne lesne vrste, zato se gričevje v zaledju Kopra, Izole in Pirana na jesen prebarva. Ob pravih sredozemskih obalah pa uspeva veliko zimzelenih lesnatih vrst, ki so za naše kraje prava posebnost.

Pot skozi vas Osp nas pripelje do majhne združbe rastlin, ki nas spominja na prave sredozemske sestoje. Že na začetku naj omenim, da bi rad poudaril nekaj posebnosti v rastlinstvu, ki so v Sloveniji edinstvene. Na levem delu ostenja, tik nad vhodom v Osapsko jamo, opazimo združbo rastlin, ki jo sestavljajo večinoma prave sredozemske (evmediteranske) vrste. Nanjo postanemo pozimi pozorni, saj nas bode v oči s svojo temno zeleno barvo. Domačini ji pravijo tudi Črničje. Tako se že od daleč lahko prepričamo, da imamo opravka z zimzelenimi rastlinami. Vredno si jih je поблиže ogledati. Iz vasi Osp drži pot pod steno na desnem bregu Osapske reke, ki je čez leto pretežno suha. Strugo napolni voda le ob daljših deževjih. Pot se konča na bolj nagnjenem svetu, vaščani mu pravijo »Babna«, kjer gremo lahko z lažjim plezanjem na ogled te združbe.

Črničje

Črničje odlikuje več posebnosti. Zimzelena združba kot celota je med prvimi. Nikjer v Sloveniji ne najdemo samoniklih evmediteranskih vrst v takem obsegu kot tu v Ospu. Lahko rečemo, da tu uspeva pravcati vednozeleni »gozd«. Saj zimzelene lesne rastline, kot so lovor (*Laurus nobilis*), zimzeleni hrast (*Quercus ilex*), širokolistna zelenika (*Phillyrea latifolia*), dosežejo več metrov v višino in po pokrovnosti prevladujejo nad listopadnimi vrstami: mali jesen (*Fraxinus ornus*), trokopi javor (*Acer monspessulanum*), terebint (*Pistacia terebinthus*), navadni ruj (*Cotinus coggygrya*), rešeljika (*Cerasus mahaleb*). Med grmovjem najdemo tudi veliko bodeče lobodike (*Ruscus aculeatus*) in ostrolistnega beluša (*Asparagus acutifolius*).

Druga posebnost je, da v tej združbi lovor prevladuje. V pravih mediteranskih sestojih je to prejšnja redkost kot značilnost. Toliko lovora, kakšno je njegovo poreklo? Ali je

Domačini tej združbi pravijo »črničje«

Foto R. Zorec

naselitev povezana s človekovim delovanjem ali pa je tu že »od nekdanj«? Zaradi ugodne lege rastišča, zaščitenosti in odmaknjenosti v strme pečine raziskovalci menijo, da tu uspeva po izvoru samonikel lovor. Verjetno je to tudi edino tovrstno nahajališče v Sloveniji.

Odmaknjeno od opisane združbe opazimo posamezne grme in drevesa zimzelenega hrasta in lovora tudi v sami steni nad vhodom v Osapsko jamo. Plezalci jih skoraj ne morejo zgrešiti, saj na njih večinoma varujejo soplezalca.

Ob obisku v Ospu je treba opozoriti še na višee čezendemične Tommasinijeve popkorese (*Moehringia tommasinii*), ki uspevajo pod previsi tik pred vhodom v jamo. Osp je njeno klasično nahajališče in bi ga bilo vedno ohraniti.

Zakaj uspeva zimzelena združba prav tu?

Zakaj je prav tu v Ospu toliko evmediteranskih vrst na enem mestu kot otoček v morju? Natančno je na taka vprašanja zelo težko odgovoriti. Med vzroki, ki omogočajo obstoj taki združbi, je spremenjena klima. V udorni jami vlada posebna mikroklima, saj jo zaščitenost pred burjo, ki pozimi močno ohladi te kraje. Po drugi strani pa so steno ugodno obrnjene na jug. Poleg tega je apnenec podlaga, ki zadržuje veliko več toplote kot flišnata okolica. Nekateri raziskovalci menijo, da veliko pripomore pri uspevanju toploljubnih rastlin tudi topel zrak, ki priteka iz jame. Vsi opisani pojavi omilijo ostre klimatske razmere, ki drugod v našem primorju onemogočajo rast evmediteranskih flori. Literatura:

Wraber, T., *Samoniklo nahajališče lovora (Laurus nobilis L.) v Sloveniji*. (Slovensko morje in zaledje, št. 1), Založba Lipa, Koper, 1977.

PTIČI V OSPU IN V OSAPSKI DOLINI

IZTOK ŠKORNIK

Preden spregovorimo o živalstvu v nekem predelu, moramo vedno poprej posvetiti pozornost tamkajšnji vegetaciji. Različni deli Slovenije imajo različno klimo in različno geološko podlago, posledica je različna vegetacija, vzporedno z njo pa se spreminjajo živalske vrste, ki tam živijo. Če bi povprašali botanike, kaj je značilno za rastlinstvo v okolici Ospa, bi prav gotovo najprej poudarili, da ima v tem predelu močan vpliv toplo mediteransko podnebje, ki se odraža na vegetaciji. Potemtakem lahko pričakujemo, da bomo tu zasledili razne toploljubne sredozemske rastline. Če torej rečemo, da je vegetacija Ospa bolj ali manj mediteranska, lahko že vnaprej pričakujemo, da bomo tam srečali živalske vrste, ki so značilne za najtoplejše dele Slovenije. V favni je Osp najbolj zanimiv v ornitologiji (proučevanje avifavne). Za ornitologa je najbolj obetavna stena nad vasjo, ki je ponekod celo previsna, saj lahko pričakuje, da bo srečal zanimive vrste ptičev, ki najdejo ustrezna mesta za gnezdenje v raznih špranjah in jamah v skalovju.

Če se ozremo navzgor, zasledimo v zraku številne planinske hudournike (*Apus melba*), ki letajo v družbi črnih hudournikov (*Apus apus*). Slednji so manjši in gnezdi po stavbah v vasi. Planinski hudourniki gnezdi v ozkih skalnih špranjah, v katere bliskovito priletavajo in odletavajo. Osp je poleg Mangrta edino znano slovensko gnezdišče te vrste. Med hudourniki letajo mestne lastovke (*Delichon urbica*), ki si pritrjujejo gnezda kar na previsne skale. Podobno gnezdi tudi ob Mangrtu.

Še enega gnezdičca v stenah bomo opazili od daleč. To so navadne kavke (*Coloeus monedula*), ki kaj rade krožijo v manjših skupinah visoko nad steno. Nad spodmolom gnezdijo skalni golobi (*Columba livia*), ki so zelo podobni mestnim in so v resnici njihovi divji sorodniki. Podobno kot druge na krasu so tudi v Ospu nekoč številni skalni golobi postali redki in jih gnezdi le še nekaj parov.

Če se s plezanjem povzpnejo krepko pod vrh stene, bomo mogoče zagledali nenavadnega ptiča, ki prhutaje z razprtimi krili leta navdol in ponovno pleza po steni navzgor. To je skalni plezalček (*Tichodroma muraria*), ki ponavadi gnezdi visoko v gorah. V steni si iščeta primerna gnezdišča tudi navadna postovka (*Falco tinnunculus*), ki je že zelo redka, in skalni strnad (*Emberiza cia*). Če bomo imeli srečo, bomo lahko ob vznožju stene zagledali še nekega prav posebno zanimivega ptiča: modrega drozga ali puščavca (*Monticola solitarius*), ki gnezdi v tako nedostopnem skalovju, da je mogoče h gnezdu le s plezalnimi vrvmi.

Velik je kot drozg, samec je lepe temno modre barve, samica pa je rjavkasta. Modri drozg je še bolj redek in boječ kakor slegur (*Monticola saxatilis*). Že stari Gessner je pisal: »Ta ptič ima prirojeno sovraštvo do človeka, zato se izmika vsakemu srečanju z njim in ima najraje zapuščene in odročne kotičke.«

Je značilni mediteranski predstavnik favne, ki je pri nas redek; poleg Ospa nimamo zanesljivih podatkov o njegovem gnezdenju v Sloveniji.

Če smo potrpežljivi, lahko počakamo do trde noči in se seznanimo s ptiči, ki se predramijo šele ponoči. Najbolj zanimivi sta velika uharica (*Bubo bubo*), ki gnezdi v skalovju in podhujka ali kozodaj (*Caprimulgus europaeus*), ki gnezdi v vasi.

Ni pa samo stena nad vasjo zanimiva, tudi sadovnjaki, vinogradi, grmovje in manjše skupine dreves; vse to daje zavetje mnogim gnezdilcem. Posebno zanimivi so vrabci, za katere bi marsikdo dejal, da niso vredni besed. Če pa res dobro opazujemo, bomo spoznali kar troje različnih vrabcev: poljski vrabec (*Passer montanus*) in domači vrabec (*Passer domesticus*), z dvema podvrstama; navadni domači vrabec (*P. d. domesticus*) in italijanski domači vrabec (*P. d. italiae*). Potemtakem moramo biti zelo previdni, preden razglasimo kako žival za zanimivo ali za nezanimivo. Po lepoti glasu in volji do petja so prav gotovo prvi mali slavci (*Luscinia megarhynchos*), ki se neutrudno oglašajo iz gostega grmovja, zagledamo pa jih navadno šele po potrpežljivem čakanju. Neutrudni pevci so tudi kratkokrili vrtniki (*Hippolais polyglotta*) in razne pénice, ki nam bodo v Ospu pripravile presenečenje. Če se bomo potrudili in jih skušali tudi videti, se nam bo mogoče posrečilo, da bomo zagledali penico, ki je po postavi zajetnejša od nam do zdaj znanih; glave ne pokriva samo črna »kapica« kot pri črnoglavki, ampak je glava temna tudi pod očesom, ter se zato temna barva ostro loči od svellega grla. Šarenica očesa je svetlo rumena in močno bode v oči. To je svetlooka penica (*Sylvia hortensis*), za katero imamo v Sloveniji prav skromne podatke.

Med senicami so najbolj pogosti plavčki (*Parus coeruleus*) in velike sinice (*P. major*). Od predstavnikov ščinkavcev pa bomo zanesljivo naleteli na navadnega ščinkavca (*Fringilla coelebs*), grilčka (*Serinus serinus*) in dleska (*Coccothraustes coccothraustes*), ki preseneča s svojim debelim kljunom.

Ob potoku pod vasjo bomo videli sivo pastirico (*Motacilla cinerea*), ki gnezdi pri nas v zelo različnih nadmorskih višinah. Srečamo jo v Ospu pa tudi ob jezeru na Kriških podih, nad 2000 metrov visoko.

Še in še bi lahko našteval, pa se nam vriva spoznanje, da bi take predele, kot sta Osp in osapska dolina, ki sta zanimiva tako po flori in favni, morali varovati in spoštovati, da ne bi porušili naravnega ravnotežja.

Viri:

1. Janez Gregori: Ornitološki izlet v Osp, Proteus 1976.
2. Lastna opazovanja.

TEČAJ ZA VODNIKE LAVINSKIH PSOV GRS SLOVENIJE

JOŽE FELE

Kot vsako leto je bil tudi letos tečaj za vodnike lavinskih psov GRS Slovenije. Tečaj je bil od 23. 3. do 27. 3. 1983 v koči Na kraju in njeni okolici. Udeležili so se ga pripravniki in člani GRS — vodniki lavinskih psov, miličniki-vodniki službenih psov milice, ki imajo pse, usposobljene tudi za delo v snežnih plazovih, dva vodnika službenih psov iz Prištine (miličnika) in en gost iz sosednje Avstrije. Vseh udeležencev, tako vodnikov lavinskih psov, vodstva tečaja, instruktorjev GRS in sodelavcev Šolskega centra RSNZ Podutik je bilo šestinštirideset.

Vreme nam ni bilo naklonjeno. Snega je bilo malo, pravih plazov praktično nič, za nameček pa je bilo še deževno. Slabo vreme smo izkoristili za obnavljanje teoretičnega znanja o plazovih, snegu in reševalni tehniki.

Sicer pa je delo potekalo po že ustaljenem načinu. Vodnike in njihove pse smo razdelili po skupinah, glede na njihovo znanje. V prvi skupini so bili začetniki. Bilo jih je devet. Svoje pse so učili osnov za iskanje zasutih in njihovih predmetov v plazju. Poudariti velja, da sta bila prava začetnika samo dva, ostali vodniki pa imajo že večletne izkušnje v šolanju lavinskih psov, saj so jih nekateri izšolali že tudi dvojce, troje ali pa tudi več. Pravilno ravnanje, vestno in prizadevno delo in dobra osnova, vse to je obrodilo dobre sadove, saj je predzadnji, oziroma zadnji dan tečaja kar sedem psov opravilo prvi, L-a izpit. Podmladka nam torej ne manjka. Z vestnim delom bodo ti psi lahko naslednje leto že opravljali preizkus za naslednjo stopnjo, to je L-b. Na letošnjem tečaju je bilo v tej skupini šest psov. Vsi so uspešno opravili izpit. Zaključni izpit L-c je opravljalo pet psov. Vsi so uspešno opravili svoje delo in se priključili že izšolanim, lavinskim psom. Poleg izpitov smo opravili tudi obvezno preizkušnjo že izšolanih psov. Spodrsrljajev praktično ni bilo, zato so preizkušnjo uspešno opravili vsi psi.

Znanje naših psov je na visoki ravni, čeprav ni rečeno, da ne bi moglo biti še boljše. Z znanjem vodnikov pa smo lahko dosti manj zadovoljni. Premalo časa posvečajo vodniki izobraževanju. Pozabljajo namreč, da je za uspešno delo na vajah in posebej v pravih akcijah, najbolj pomembno njihovo znanje. Na tem področju bodo morali vodniki kot tudi tisti člani GRS, ki so zadolženi za izobraževanje kadrov, storiti mnogo več. Vsak vodnik lavinskega psa je najprej reševalec. Obvladati mora osnovno tehniko reševanja, obvladati mora vedo o snegu in plazovih, poznati organiziranost GRS in prvo pomoč. Šele ko zadosti tem zahtevam, pride na vrsto njegova specialnost — delo vodnika lavinskega psa.

Analiza ob zaključku tečaja je pokazala, da je delo Odseka za lavinske pse GRS oziroma njegovih članov dobro. Čeprav smo lani iz različnih vzrokov izgubili osem psov, je stanje sicer številčno pa tudi kakovostno dobro. V Sloveniji imamo na razpolago devetnajst psov prvega pozivnega razreda. V rezervi, to se pravi v drugem oziroma tretjemu pozivu, pa še štirinajst psov. Razpored psov po Sloveniji je tak, da je pokrita celotna republika, nekoliko slabše je le na Bovškem.

S seznamom vpoklica — alarmno listo lavinskih psov — bi morale biti seznanjene vse organizacije, ki imajo na skrbi varnost v področjih, kjer je nevarnost snežnih plazov. Poleg milice in postaj GRS, bi morale imeti ta seznam tudi vse planinske postojanke na ogroženih območjih, planinska društva in morda še kdo. Vse premalo obiskovalcev planin, posebno še tistih, ki tja zahajajo pozimi, je seznanjenih z delom lavinskega psa in njegovimi sposobnostmi za reševanje zasutih. Vsakdo, ki dobi v roke seznam vpoklica (alarmno listo) lavinskih psov, bi moral tudi vedeti, kaj ta spisek pomeni. Če je nek pes v prvem pozivnem razredu, pomeni, da je to pes, ki odlično obvlada zahtevano znanje za reševanje iz snežnih plazov. Sposoben je reševati, kjerkoli je to potrebno zaradi nesreče v snežnem plazju. Seveda pokličemo najprej najbližnjega, po potrebi tudi bolj oddaljene. Če je pes v drugem oziroma tretjem pozivu, torej v rezervi, pomeni, da še ni dokončal šolanja. Ne pomeni pa, da ne zna iskati. Ko se nekje primeri nesreča, bo organizator reševalne akcije klical na pomoč tudi te pse. Vedno je namreč možnost, da v času, ki je potreben, da pride pes iz prvega poziva, ponesrečenca že najde pes iz rezerve, če je hitreje pri roki. Nihče pa naj ne bo toliko pogumen, da bi v akcijo klical katerega koli psa oziroma psa z vodnikom, ki o reševanju in plazovih ne ve nič. Pojavlja se namreč vse več psov z različnimi oznakami, nalepkami in značkami, ki pa z GRS nimajo nič skupnega. Nasprotno! Lastniki, ki svojim psom nadevajo različne značke, samo zavajajo ljudi in za nameček s svojim vedenjem kvarijo še ugled našega odseka oziroma GRS.

Naši vodniki lavinskih psov, člani GRS, s svojim požrtvovalnim delom in ljubeznijo do psa, (ki je še vedno najučinkovitejši pomočnik pri reševanju zasutih v plazju), skrbijo, da bi bili dobro pripravljene pomagati vsakomur, kdor potrebuje pomoč. Koliko dela je za to potrebno, si le težko predstavlja tisti, kdor dela ne pozna. Običajno vidimo samo lepo oziroma plemenito plat dela, še posebej, če nas zadane nesreča. Vse prepogosto pa pozabljamo, da to niso nekakšni navadni ali paradni psi, temveč — prav tako kot njihovi vodniki — sestavni del naše GRS. Tudi odnos bi naj bil temu primeren pa naj bo to na cesti, doma, v vlakcu, avtobusu ali v planinah. Posebno velja to za naše planinske kočice. Zgodi se pogosto, da reševalec s svojim lavinskim psom v njih ni ravno dobrodošel. Nanj gledajo kot na nekakšnega nebodigatreba. Lepo bi bilo, če bi se odnos do teh živali krepko spremenil in bi povsod dobili veljavo, ki jim gre. Vsak vodnik lavinskega psa ima izkaznico GRS, še posebej pa tudi izkaznico za svojega psa. Lavinski psi prvega poziva imajo končno tudi značko in oprsnico z oznakami GRS. Reševalci, vodniki lavinskih psov, se trudimo, da so naši psi vedno pripravljene za reševanje, hkrati pa si želimo, da bi bila ta pomoč čim manj potrebna.

90- ALI 110-LETNICA ORGANIZIRANEGA PLANINSTVA?

JANEZ BIZJAK

Pod naslovom »Pozabljena društvena zgodovina« se glasilo avstrijskega Alpenvereina, Der Bergsteiger, v majski številki, spominja 90-letnice organiziranega slovenskega planinstva. Najprej beremo o 70-letnici naše GRS, jubilej smo praznovali lani, omenjajo tudi zajeten zbornik, ki je izšel ob prazniku naših gorskih reševalcev. Osrednji del članka govori o proslavi 90-letnice slovenskega planinstva; ta je bila 27. 2. 1983 v Ljubljani, bralce seznanja z jubilejnim koledarjem, s spominsko znamko in z letnico 1893, ko je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo.

»Toda, zakaj govorijo naši slovenski prijatelji o 90-letnici njihovega planinstva,« se sprašuje pisec (jn) članka. »Tradicija slovenske planinske organizacije je vendarle starejša,« pravi, in utemeljuje svojo misel z datumom 1872 in s Triglavskimi prijatelji; torej s prvim slovenskim društvom, ki so ga tistega leta ustanovili v Bohinju (v Srednji vasi). (Mimogrede: To naše prvo društvo je pod Triglavom postavilo tudi naše prvo planinsko zavetišče Triglavski tempelj, op. prev.)

Zato bi lahko že lani praznovali 110-letnico organiziranega slovenskega planinstva. Tako v reviji Der Bergsteiger.

Še moj pripis: Polemika ob pravilno izbranem dogodku za jubilej organiziranega slovenskega planinstva ni nova. Nazadnje (pred leti) je pač obveljalo, da društvo Triglavski prijatelji ne more biti izhodišče za praznovanje organiziranega slovenskega gornišstva iz dveh razlogov: Prvič — imeli so sicer napisana pravila, ki pa niso bila sodnijsko potrjena. Drugič — delovali so dve leti, potem pa je njihova dejavnost zamrla. V nasprotju s SPD, katerega delo teče od leta 1893.

Osebnostno sem prepričan, da bodo novi časi prinesli tudi prevrednoteno gledanje na tradicijo, kajti oba razloga, zaradi katerih smo po krivici odrinili Triglavske prijatelje, sta neprepričljiva. Društvena pravila res niso bila sodnijsko potrjena, toda ne po malomarnosti društvenih članov, ampak zaradi nasprotovanja cesarskih oblasti. Sicer pa tudi ustanovitve nekaterih naših političnih organizacij niso bile sodno potrjene (le kako bi bile v strogi ilegali!), pa vseeno praznujemo jubileje od konspirativnih začetkov naprej. Da so Triglavski prijatelji razpadli, so spet pripomogle cesarske oblasti s premeščitvijo Ivana Žana iz Bohinja. Nepretrgana dejavnost neke organizacije kot pogoj za praznovanje organizirane tradicije, je spet naše značilno samoutesnjevanje v majhnost in nepomembnost. Drugod znajo pogledati na take stvari bolj na široko.

MOJA ČUSTVA

Čustva moja
so neizpeta
ljubezni
narave
bil lovec sem
popotnik.

Slavko Kvas
(Iz zbirke: Zakričal bi v temo,
Ljubljana 1983)

XIII. planinski tabor ljubljanskih planinskih društev

Foto Jože Vogrin

društvene novice

SPOMINJAM SE . . . *

Spominjam se prvega pohoda na Golico. Bilo je leta 1939, ko so bile narcise naj-lepše, konec maja torej. S kolegom z Vrhnike Ivanom Oblakom, oba člana PD Ljubljana-Matica, sva se z Vrhnike odpeljala z vlakom. Na Jesenicah sva bila približno ob polnoči. Na Golici še nisva bila, pa tudi vprašati nisva mogla nikogar takole sredi noči. Na

* Uredništvo vabi bralca, da se oglase s svojimi planinskimi spomini, opisanimi na kratko in po možnosti opremljenimi z eno fotografijo. Te prispevke bomo objavili v rubriki SPOMINJAM SE, ki jo s pričujočim opisom začinjamo.

Golica 29. 5. 1939

Foto A. Lah

srečo pa so bili skoraj vsi namenjeni na Golico in sva se jim seveda priključila. Na cilj smo prišli nekako ob štirih zjutraj.

Na cilju je bilo že svetlo. Bilo nas je kar precej. Prihajati so začele tudi skupine iz Avstrije. Med njimi je bila ena prav vesela — imeli so harmoniko, pa še po domače smo se lahko pogovarjali. V veselem razpoloženju, kot to prikazuje slika, smo se dogovorili, da bi se večkrat srečali — pa je ta dogovor preprečila vojna.

Albin Lah, Polzela

V SPOMIN SLAVKU ČIŽMANU

Odšel je tiho, za vedno in mnogo prekmalu. Nikoli več ne bodo odmevali njegovi koraki na strminah naših gora. Ne bodo jih pogrešale gore, pogrešali jih bomo mi, njegovi tovariši. Ne samo njegovih korakov na naših skupnih poteh, ampak predvsem njega, njegovo vedrino in ne nazadnje njegova prizadevanja za razcvet planinskega društva, imel je veliko prijateljev in rad je bil v družbi. Težko se bomo sprijaznili z dejstvom, da ga ni več med nami.

Bil je naš dolgoletni član in več let je kot predsednik uspešno vodil naše društvo. Organiziral je izlete in nas kot skrben vodnik vodil po naših gorah.

Bil je idejni pobudnik, glavni organizator in neutrudni graditelj planinske postojanke na Rašici. Danes tam stoji ponosen planinski dom kot spomin na slavno Rašiško četo, vendar nas bo vedno spominjal tudi na njega kot človeka in tovariša, ki je bil ves predan planinstvu. V tolažbo nam bo misel, da je bilo njegovo življenje, čeprav kratko, polno in bogato.

Slavka Čižmana smo pospremili na njegovi zadnji poti 26. aprila letos. Zaslužil je, da spomin nanj ostane za zmerom živ.

Včasih se sprašujem, koliko časa se že nad mojim rojstnim krajem vzdiguje Krn. Stoji tam daleč, tako sam in mogočen. S svojimi belimi, ostrimi robovi vliva neznanцу spoštovanje, domačinu pa simbol doma.

Ko se zjutraj pretegujem ob odprtem oknu, ga že ožarja prvo jutranje sonce. Včasih se v trenutkih obupa spomnim nanj. Tako trdno in odločno stoji. Ne ljudje ne narava ga ne morejo prizadeti. V začetku pomladi odpre narava zasneženo pot popotniku, ki se odpravlja na Goro. Čudoviti občutki, ki obhajajo človeka, ko se med potjo ozira v dolino, so nepopisni. Vrh pomeni višek. Ponuja najlepši pogled po Posočju, čez Kras do morja. Zamišljen stopam po vrhu. Ne čutim več teže nahrbtnika. Poln sem razigranosti in čudne sreče. Koliko nog je že šlo čez to kamenje, ki se mi kotali pod nogami. Koliko skrivnosti nosi gora v sebi. Domov se vračam poln novih vtisov. In čeprav sem že neštetokrat prehodil vse stezice Krna, me vedno znova navdajajo s planinskim zanosom. Ne čutim utrujenosti. Opazujem še zadnje pramene dnevne svetlobe, ki se umika pred nočjo. Krn stoji ožarjen z rdečico večernega sonca. Počasi tone v temo. Tiho se ugreza v mrak. Tako mogočen in nedotaknjen. Kot prva jutranja rosa.

Krn čaka novega dne!

Mitja Smrekar,
3. a, TSS

ZBOR PLV KOROŠKE REGIJE V LETNIH RAZMERAH

Zbor PLV koroške regije je bil eden prvih regijskih zborov. Imeli smo ga od 7.—8. 5. 1983 na Peči. Udeležilo se ga je 15 planinskih vodnikov iz 5 matičnih PD v koroški regiji.

Na zbor smo vabili tudi delegate KVIZ. Udeležili so se ga: Marinka Koželj, Danilo Škerbinek, Anton Poglajen.

Program zбора je bil naslednji: Organizacija in izvedba izletov, prva pomoč v gorah v letnih razmerah ter pohod po zavarovani poti na vrh Pece z utrjevanjem vrhne tehnike, varovanja ter reševanja.

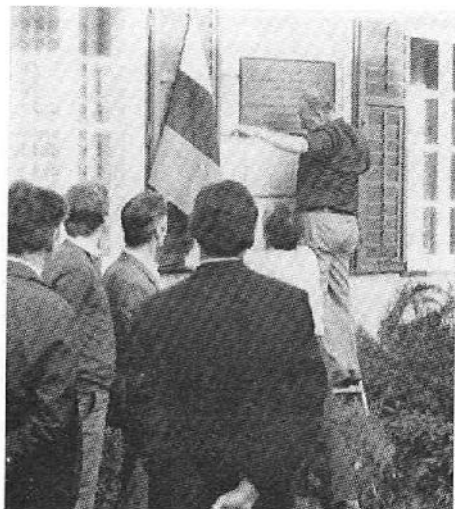
Za kvalitetno delo zбора so skrbeli inštruktorji: Pavel Stropnik, dr. Janez Gorjanc, Karli Mostner, Franci Telcer ter reševalca Karli Letonja in Jure Mavrič.

Sklenili smo, da bomo v prihodnje organizirali tudi zборе PLV za zimske razmere.

ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE

V ponedeljek 16. maja 1983 pozno popoldne so v Mozirju na Goričerjevi hiši — tam je bila ustanovljena Savinjska podružnica SPD — odkrili spominsko ploščo. O pomenu in razvoju planinstva v tem delu je spregovoril Martin Aubrecht, predsednik komisije za planinstvo pri ZTKO občine Mozirje. Ploščo pa je odkril Mirko Kovačič, predsednik PD Mozirje. Moški pevski zbor iz Šmihela je zapel nekaj lepih starih slovenskih pesmi. Spominsko ploščo so vlili ravenski železarji.

B. J.

Mirko Kovačič, predsednik PD Mozirje je odkril ploščo (16. maj 1983)

Foto B. Jordan

CICIBANI-PLANINCI IZ TITOVEGA VELENJA V NARAVI

Tovarišica Marja Tratnik, vzgojiteljica v vrtcu na Kardeljevi ploščadi je namesto roditeljskega sestanka pred počitnicami organizirala skupni izlet otrok in staršev na Paški Kozjak.

Sobota 21. maja je bila lepa in sončna in 55 veselih obrazov se je odpravilo na pot. Povabila je celotne družine ali pa sorodnike otrok. In prišli so, morda tudi zato, ker doslej takega načina niso bili vajeni. Starši so se izkazali za zelo dobre sodelavce in organizatorje. Čeprav so bili pohodniki različnih let, od dveh pa tja do šestdesetih, so vsi prišli na cilj hkrati. Markirana pot jim je kazala smer skozi gozd, po cesti in po bližnjicah, lepih travnatih jasah, polnih pisanega cvetja in stezah. Za kondicijo organizatorja ni skrbelo, saj bodo otroci v kratkem prejeli značko ciciban-planinec. Zaslužili so jo z osmimi

planinskimi izleti, ki terjajo vsak zase po dve url hoje. Letos so prehodili: pot na Šenbric, šli so na Jakca, obiskali so smučišče na Šaleku, se povzpeli na Koželj, spoznali grad Turn, šli do Velenjskega jezera in čez Konovo in obiskali Velenjski grad.

Za jaso pod borovim gozdom so se dogovorili s kmetom. Lepo vreme pa je pomagalo, da so bili res imenitno razpoloženi. S seboj so imeli športne rekvizite in so tako organizirali več športno-zabavnih iger. Sodelovali so vsi, otroci in odrasli. Gotovo ne bodo nikoli pozabili tovarišice Marje, ki jim je, skupaj s starši, pripravila tako čudovito doživetje.

Lepo je bilo videti njihov veseli tabor, ko so po prijetnem pomenku starši lahko sledili tudi kvizu znanja otrok. Tako so pokazali, kaj so se med letom naučili. Res, vredno posnemanja!

Julijana Hočevnar

BILI SMO NA FRUŠKOGORSKEM MARATONU

Letos je bila že šestič tradicionalna planinska manifestacija, planinski maraton 25. maj. Organizira ga planinsko smučarsko društvo Železničar v Novem Sadu v čast Dneva mladosti in sicer že od 1978. leta.

Pohod gre po Fruški gori in je dolg 88 kilometrov, predvidoma pa traja 33 ur. Ta planinski maraton je že postal tradicionalna manifestacija bratstva in enotnosti, moči in vzdržljivosti, ima množični značaj in vključuje praznovanje Dneva mladosti v spoštovanju do tovariša Tita. Na prvem maratonu je na primer sodelovalo 407 udeležencev, na letošnjem pa že 2619!

Maraton je razdeljen na 22 etap, pravico do tekmovanja ima vsak, obeležen je z markacijami (bel krog v sredini ima rdečo petokrako zvezdo).

Maraton je tudi priložnost, da se sklenejo nova prijateljstva, saj prihajajo na to prireditev iz vseh krajev naše domovine. Tako imajo tudi priložnost, da obiščejo znana kulturno-zgodovinska središča: samostan Beočin, ostanke samostana Bešenovo, (zgorel je med NOB), samostan Jazak, Ravanica, Grgeteg (ikone v tem samostanu je izdelal znani srbski slikar Uroš Predić), kraje iz časov NOB, (vas Ledince, znano kot Crveno Selo), Testera, (kraj, kjer so pred začetkom vojne skojevcji imeli svoj tabor), Letenku, (tu je formiran del Fruškogorskega odreda), Jabuko, (odkoder so sremski partizani odšli v vzhodno Bosno), prostor, kjer so usmrtili narodnega heroja Boška Palkovljeviča-Pinkija, Zmajevac, (kjer so fruškogorski partizani 1942. leta izvedli prvo veliko akcijo), spomenik svobodi na Iriškem Vencu in Stolovo, (kjer je bil formiran Fruškogorski partizanski odred). Poleg tega

so ob tej poti tudi znane izletniške točke — Zmajevac, Brankovac, Osovlje, Crveni Čot, najvišji vrh Fruške gore, 539 metrov, Testera, Letenak, kjer je mladinsko naselelje Partizanski put, toplice Vrdnik, Andrevlje, Stražilovo in Popovica, ki je najbolj znana izletniška točka Novosađčanov.

Tega maratona se je udeležilo tudi 14 članov PD Matica Maribor. Letos jih je 2407 končalo mali maraton (25 km), 1134 jih je nadaljevalo veliki maraton, na cilj pa je prišlo 1015 tekmovalcev.

Vsak udeleženec, ki je bil uspešen, je dobil v spomin srebrno ali zlato značko in posebno diplomu, če je končal veliki maraton, 88 km.

Na povratku domov smo, kljub utrujenosti, sklenili, da se bomo dobili še na sedmem planinskem maratonu »Fruška gora 84«.

Stanislav Rožman

PRAZNIK MLADOSTI MED MLADIMI PLANINCI Z OBALE

Letošnji mesec mladosti bo prav gotovo ostal neizbrisno zapisan med 50 mladimi planinci MO OPD Koper, ki so se 13. in 14. maja t. l. udeležili prenosa ZVEZNE ŠTAFETE MLADOSTI, ki so jo iz Trente čez Luknjo in Vrata, kjer je štafeta prenočila, ter naslednji dan do Mojstrane, pronašali planinci. Akcija je potekala v organizaciji Mladinske komisije pri PZS, zato so se vanjo vključili tudi mladinski odseki iz vse Slovenije. Za vse udeležence je ta edinstvena manifestacija postala stvarnost, ko so si štafetno palico podajali iz rok v roke, skratka vsak udeleženec je bil tudi nosilec štafete in ne samo opazovalec.

Glede na to, da je bil to dvodnevni izlet, so se mladi z obale povzpeli tudi na Golico in se ustavili na Bledu, kjer so si ogledali grad. Akcijo MO OPD Koper sta finančno omogočili Zveza prijateljev mladine Koper in OK ZSMS Koper, ki sta pokrili vse stroške prevoza.

SREČANJA MLADIH PLANINCEV NA VREMŠČICI, 22. maja, se je kljub nestalnemu vremenu udeležilo 400 mladih. Zelo pomembno je, da se v akcije MO OPD Koper, razen štirih osnovnih šol v Kopru, vključujejo tudi osnovne šole iz Pirana, Izole, Prad, Dekanov, Hrvatinov, Zavoda za korekcijo sluha in govora Portorož ter najmlajši planinci iz VVO.

Anda Grošelj

TEČAJ ZA GS

V Savinjskem MDO so organizirali tečaj za GS in VN, (izvedba — PD Laško). Predavanja so bila v domu na Šmohorju 7. in 8. maja. Predavala sta Peter Skoberne in Božo Jordan, vodja tečaja pa je bila

Fanika Lapornik. Izletji so bili na Kopitnik, Kozje in Šmohor. Tečaj je končalo 14 planincev, (10 Laško, 4 Rog. Slatina). Med njimi je bila tretjina, ki se bo ukvarjala s pedagoškimi poklicem. Pisna vprašanja je sestavil Peter in so dala 56 točk. Dosegli so jih od 43 do 52, (pogoj 35 točk!). Za tečaj GS in VN bi morali imeti natančneje izdelan učni načrt in porazdelitev učnih vsebin z ustreznim didaktičnim materialom. S pravilnikom je to določeno le okvirno. Tako bi dosegli na tečajih večjo snovno enotnost. Tudi poročilo o tečaju naj bi bilo »standardizirano«, da bi lahko zasledovali cilje, ki zanimajo komisijo za VN in GS pri PZS. Za PŠ je izdelan tak poskusni obrazec. S pisnih izdelkov je mogoče ugotoviti, da nekateri zelo površno prebirajo snov, saj so se pri ustnem zagovoru čudili svojim »nesmisлом«.

B. J.

30. OBČNI ZBOR PD SEŽANA

Letos je minilo 30 let od ustanovnega občnega zbora PD Sežana. Kot vsako leto smo se tudi letos zbrali v predavalnici delavske univerze. V prvi točki dnevnega reda je predsednik Emil Orel prebral poročilo, v katerem je pregledal delovanje PD v lanskem letu. Ugotovil je, da članstvo ni nazadovalo, temveč je celo poraslo. Omenil je tudi udeležbo na planinskih izletih (najbolj razvejanje dejavnosti PD), ki že dve leti nazaduje. Nato je sledilo poročilo alpinističnega odseka, prebral ga je načelnik Marjan Olenik. Po tem poročilu je prišlo na vrsto poročilo mladinskega odseka in sekcij na osnovni šoli Dutovlje in srednji šoli Srečka Kosovela v Sežani, sledila so poročila markacijskega odseka, odseka za varstvo narave, odseka za izletništvo in propagandnega odseka. Za propagandni odsek so ugotovili, da je premalo aktiven. V bodoče bo moral poskrbeti za večjo propagandno dejavnost v PV in sredstvih javnega obveščanja. Predsednik Emil Orel je prebral pregled izletov za letošnje leto. Pozval je planince PD Sežana k čim večji udeležbi, sledili sta poročili finančnega in nadzornega odbora. Predsednik MDO primorskih PD Ciril Zupanc je opozoril društvo na večjo propagandno dejavnost in ureditev kronike. Društvo sta pozdravila tudi predstavnika Športnega društva Sloga Bazovica in Obalnega PD Koper. Občni zbor je bil 10. maja 1983.

Tomaž Švagelj

USPEŠNI PLANINSKI ŠOLI

Tudi letos je MO PD II. Bistrica organiziral Osnovno planinsko šolo. Sestavili so program predavanja in 22. aprila so na

obeh šolah — na OŠ Ivan Brozina-Slovan Jelšane in na OŠ Dragotin Kette II. Bistrica — vzporedno začeli s predavanji. Predavanja so bila dvakrat na teden, predavatelji so bili v glavnem aktivni člani MO — mladinski vodniki in mentorji

Dogovorili so se, da bodo izpite opravili na OŠ D. Kette v II. Bistrici. Na izpite so, poleg predavateljev povabili tudi starejše aktivne člane PD II. Bistrica, med njimi tudi prof. Draga Karolina, ki je mladim planincem pred izpitom povedal nekaj vzpodbudnih besed.

Medtem ko so člani komisije pregledovali teste, so mladi planinci občudovali dlazopozitivne tov. Ande Grošelj iz Kopra. Po razglasitvi rezultatov so se pionirji planinci pozabavali še na »planinskem reju«.

Na popravnih izpitih, ki so jih imeli teden pozneje, je izpite opravilo še šest učencev in tako je letos v dveh OPŠ opravilo zaključni izpit 43 učencev.

Mirjam Čeligoj

MLADI PLANINCI — LEPI OBETI

PD Tolmin sodi med tista društva, ki se lahko pohvalijo s številnim mladim članstvom. Od 900 članov jih je kar 470 mladih; organizirani so predvsem na šolah in v vrtcih. Največ je pionirjev iz osnovnih šol Tolmin in Deskle ter cicibanov iz tolminskega otroškega vrtca. V zadnjem letu so se jim pridružili še pionirji iz osnovne šole v Podmelcu in cicibanji iz vrtca na Kneži.

Delo MO je usmerjeno predvsem v izletništvo in pohode, povezane z obujanjem tradicij NOB. Lani so opravili kar 36 izletov in pohodov. Od teh so jih imeli pionirji 25, cicibanji 8, mladinci pa tri. Svoje vtise z izletov beležijo v posebne dnevničke.

Pionirji se že od vsega začetka vključujejo v tekmovanje »pionir-planinec«. Dostojnejše je prejelo bronasti znak že 265 pionirjev, srebrnega 58, zlatega pa 12 pionirjev.

Prijetno je ugotoviti, da je v MO čez 70 cicibanov. Kar 35 je lani — za opravljenih 8 izletov — prejelo »našitek«, 41 pa znak »ciciban-planinec« za 11 izletov.

Mlade planince pa skozi vse leto srečujemo tudi na raznih drugih akcijah, kot je kurirčkova pošta, štafeta mladosti in na tradicionalnih pohodih starejših planincev na Stol, Porozen in planino Sleme.

Prav v tem času pa poteka v Tolminu tudi planinska šola. Obiskuje jo 24 pionirjev iz tolminske osnovne šole. Šola bo trajala do junija, ko bodo mladi planinci po zaključnih izpitih prejeli diplome in značke planinske šole.

M. P.

ČESTITKA PLANINSKEMU DRUŠTVU POLZELA

Planinci, združeni v MDO »Savinjska«, čestitajo članom Planinskega društva Polzela za visoko odlikovanje SREBRNI ZNAK OF, ki so ga prejeli ob letošnjem dnevu OF.

Polzelani so dobili visoko družbeno priznanje za uspešno delo na različnih področjih planinstva. Dobili so ga za uspešno obnovo planinskega doma na Gori Oljki, za uspešno delo z mladino, za vedno zelo uspela orientacijska tekmovanja, za gojenje tradicij NOB.

Veseli smo, da je eno izmed naših društev dobilo to visoko priznanje prav ob letošnjem jubilejnem letu, kar dokazuje, da gre planinstvo krepko po poti, ki jo je zastavil Kocbek in drugi planinski veterani.

F. Ježovnik

RAZSTAVA OB 90-LETNICI SPD NA TŠC »BRANKO BRELIH« V NOVI GORICI

V počastitev 90-letnice SPD so učenci Tehniškega srednješolskega centra »Branko Brelih« v Novi Gorici pripravili planinsko razstavo.

Obiskovalcem so predstavili organizacijsko shemo PZS, jih popeljali skozi zgodovino slovenskega planinstva ter jih seznanili z delom novogoriškega planinskega društva, njegovega alpinističnega odseka in jim prikazali uspešno osemletno delovanje mladih planincev na TŠC. Del razstave je bil namenjen varovanju narave, planinskemu cvetju, orientaciji v gorah in uspehom jugoslovanskih alpinističnih odprav v tujih gorstvih. Zanimanje obiskovalcev je pritegnila razstavljena planinska literatura — planinski vodniki, leposlovje,

vzgojne brošure in priročniki. Posebne pozornosti so bili deležni dnevni zapiski o planinskih turah goriškega planinca iz leta 1920.

Zorko Kenda

PLANINSKI POHOD NA TRAVNIK

Planinski pohod na Travnik postaja vse bolj množičen. Letos so ga opravili v nedeljo 15. maja s proslavo pri Travniku na Planini. Nastopil je moški pevski zbor iz Ljubnega, kulturni program pa so pripravili pionirji iz OŠ Ljubno. Letos praznujemo 90 let ustanovitve savinjske podružnice SPD, zato je bil govornik iz vrst planincev. Dr. Čerinova, preživela borka, je obudila spomine na tiste hude dni. Pohod je tokrat predstavil prvo akcijo v planinskem tednu mozirske občine.

Za naslednje leto obljublja, da bodo tam, kjer je stala bolnišnica, postavili obeležje; tega že pripravljajo. Pot bo šla iz Ljubnega, mimo Robana, Travnika, Mrzlih vod, bolnišnice do ceste in dalje po novi cesti na Hlipovec (17 km je ceste do Ljubnega) in na vrh Komna, zadnji del planinske poti XIV. divizije.

Letos je bil to IV. pohod za značko. Bil je peti po vrsti.

B. J.

POHOD NA GOLOBAR

Navsezgodaj jutraj smo se ozirali v črne oblake in vseeno upali, da nam bo vreme dovolilo, da bi šli na dolgo pričakovani pohod na planino Golobar. Proti Koritnici nas je že pošteno namakalo. Ustavili smo se pri spomeniku, kjer so nas že čakali vojaki. Čez obnovljeni mostiček smo se napotili v hrib. Ob živahnem pogovaranju

Jože Vodusek,
predsednik PD Ljubno,
pozdravlja udeležence
planinskega pohoda na
Travnik. Planina,
15. maj 1983

Foto B. Jordan

nam je pot hitro minevala. Opazovali smo mlado bukovo zelenje, pozdravljala nas je kukavica. Pri gozdarski koči smo se preebuli in nadaljevali pot proti planini. Tu so ležale še zadnje zaplate snega. Ko smo prišli do spomenika, se je spet ulil dež.

Starejši so na robu gozda zakurili ogenj. Lepo smo se posušili in pogreli. Priključili so se nam tudi mladi tolminski planinci.

Ob 11. uri je bila slovesnost pri spomeniku. Dva borca sta najprej položila venec.

Potem smo nastopili učenci 4. razreda z recitalom o Titu in svobodi. Nato je borec Stanko Berginc pripovedoval spomine na golobarsko bitko.

Ob njegovih pripovedih smo bili vsi ganjeni. V počastitev so vojaki izstrelili tri salve. Ob slovesu smo prižgali svečke.

Spustili smo se v dolino in že tedaj sklenili, da se bomo tudi drugo leto udeležili golobarskega pohoda.

Mojca Mihelič, 4. razred

varstvo narave

DREVESA UMIRAJO TUDI PODROČJU ALP NI PRIZANESENO

»Daleč iz gozda prihajam, toda povedati vam moram — ni ga več!« Tole reklo, žal, ni nikakršna vizija prihodnosti, na poteh po Erzgebirge in Riesengebirge že postaja kruta resnica. V obeh omenjenih pogorjih so gozdovi na obširnih območjih že odmrli ali trenutno odmirajo. Na pobočjih in grebenih vse pogosteje srečujemo žalostne drevesne mrtvake. Takšne gozdove marsikod sekajo na golo, da bi rešili vsaj les. Poslej se bo treba marsikje sprijazniti, da ni več varovalnega učinka gozdov.

Gozdarske uprave si obupno prizadevajo rešiti oziroma preprečiti najhujše. Toda vsi doseđani poskusi, da bi opustošena področja znova pogozdili z listnatim drevjem, kot sta to jerebika in jelša, utegnejo komaj zadovoljiti tudi največjega optimista. Po ocenah strokovnjakov so v obeh pogorjih gozdovi odmrli na površini več kot 120 000 ha. Tudi na področju ZR Nemčije so marsikod že opazili bolenske pojave, ki opozarjajo na hude poškodbe gozdnega ekološkega sistema, predvsem zaradi onesnaženega zraka: kislega dežja, škodljivega industrijskega prahu in strupenih plinov. Ocene glede doslej obolelih gozdnih površin pa so seveda zelo različne. Medtem ko jih na Bavarskem uradno ocenjujejo s 6 do 7%, govorijo združenja za varstvo narave o veliko višjih odstotkih. Deloma uvrščajo že dve tretjini gozdnih površin med prizadeta področja.

Kako prepoznamo obolela drevesa?

Pri iglavcih (smreka, jelka, bor) se bolezen praviloma kaže z odpadanjem ali porumenelostjo iglic. Pri prizadetih listavcih, največ pri bukvah — se kaže bolezen prav

tako najprej na listih, ki postajajo od roba proti sredini lista rjavi. Razen tega se začnejo pogosto sušiti vrhovi drevesnih krošenj.

Vsakdo, ki z odprtimi očmi popotuje po nemških deželah, bo zlahka opazil takšne bolezenske pojave. Še nedolgo tega je prevladovalo mnenje, da onesnaženje zraka vpliva le na gozdove v neposredni bližini industrijskih središč. To je bilo zlasti očitno v Porurju. Ker pa so v zadnjih 10 letih začeli graditi vse višje dimnike, se škodljive snovi razpodele na vse obsežnejša področja, tako da obolevajo gozdovi tudi v tistih krajih, ki so zelo oddaljeni od industrije. Prav to v zadnjem času ugotavljajo tudi za celotno področje Alp. Gotovo je, da ne gre le za posamezne primere, saj je že hudo prizadeto področje bavarskih Alp, isto pa velja tudi za obsežna območja Avstrije. Poškodbe so najbolj opazne na smrekah in jelkah, toda tudi borom ni prizaneseno. Na srečo škoda v alpskem prostoru še ni tako huda kot drugod. Kljub temu je vznemirljivo, da so bolezenski pojavi vse pogostejši. Na izpostavljenih legah v gorah so bile smreke in jelke že od nekdaj manj vitalne. Zdaj je povsod tam še huje, zlasti pa to velja za višine, se pravi za naravno drevesno mejo. Že samo dejstvo, da se umiranje dreves ni ustavilo v velikih višinah, še posebno vznemirja strokovnjake, ki kaj takega sploh niso pričakovali. Danes domnevajo, da škodljive snovi ne napadajo le korenin, ampak predvsem iglice oziroma liste. Prav o tem potekajo žolčne razprave, pravega haska pa od vsega skupaj ni. Vse to bo namreč imelo v gorah neprimerno hujše posledice kot v nižinah. Gorski gozdovi naj bi seveda zadrževali padavinsko vodo, ohranjali plodno zemljo in čistili ozračje, hkrati pa pomenijo najboljšo in pogosto edino zaščito pred plazovi in erozijo.

Kaj bi bilo možno storiti?

Ohranitev gozdov mora postati prednostna naloga vse družbe. Dolgoročno pa bi bilo mogoče gozdove zavarovati le tedaj, če se bo v največji možni meri posrečilo odstraniti ali občutno zmanjšati vse dose-danje škodljive snovi iz zraka. Onesnaže-nje ozračja nedvomno pomeni najhujšo grožnjo gozdnemu ekološkemu sistemu v vsej srednji Evropi. Ozdravitev in s tem ohranitev gozdov bo torej odvisna pred-vsem od poostrenih zaščitnih ukrepov, ki prizadevajo vse povzročitelje onesnaževa-nja zraka tako z žvepleniimi kot dušikovimi dioksidi. Ukrepi bodo morali zmanjšati onesnaževanje na najmanjšo možno mero, kot jo omogoča sodobna tehnika. Zgledov

za to je dovolj. Omenimo naj le Japonsko, kjer predpisi dovoljujejo le 90 miligramov žveplovega dvokisa na kubični meter, kar je sedemkrat manj, kot dovoljujejo pred-pisi v ZR Nemčiji. Za vse to bodo seveda potrebna velikanska denarna sredstva, toda vsakršen kompromis bi bil docela nemogoč. Narava ima pač svoje lastne za-konitosti in si ne pusti ukazovati od člo-veka. Ekološko katastrofo v vsej srednji Evropi bo mogoče potemtakem preprečiti le z docela novim pojmovanjem, ki se ne bo niti moglo niti smelo ustaviti pri de-narju.

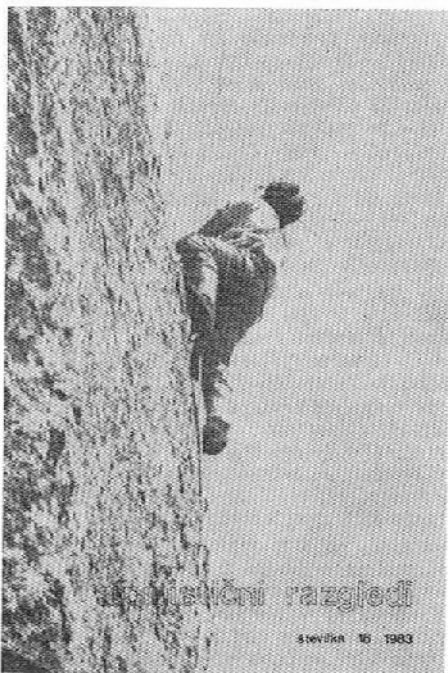
(Povzetek po prispevku z istim naslovom, ki ga je za revijo »Deutscher Alpenvere-in«, 2/1983, napisal Heinz Röhle.)

M. A.

iz planinske literature

ALPINISTIČNI RAZGLEDI ŠT. 16

Da gre v alpinizmu zares, zgovorno pri-poveduje že naslovnica zadnje, 16. številke AR. A ne le zares, temveč tudi strmo navzgor. Torej, naslovnica simbolizira iz-jemen kakovostni vzpon našega alpinizma v zadnjem desetletju. Prav o tem pa lahko veliko zanimivega in informativnega pre-beremo tudi na vseh petdesetih straneh te številke.

Uvodničar je tokrat Bine Mlač in pripo-veduje o razmišljanih načelnikov alpi-nističnih odsekov o načelništvu, že na peti strani pa isti avtor nadaljuje svoje »Velike pionirje alpinizma« (XVI. del). Tokrat kon-čuje pripoved o odličnem nemškem alpi-nistu Willu Welzenbachu, »snežnem možu«, katerega življenjska maksima je bila: »Ple-zanje je vse, slava ni nič.« Welzenbachovo plezanje se je končalo na usodni nemški gori, Nanga Parbat.

Med pomembnejše prispevke v tej šte-vilki AR vsekakor sodi zapis pogovora o varnosti, ki je bil osrednji del seminarja za alpiniste-inštruktorje oktobra leta 1981 v Kamniški Bistrici, obenj pa sodi, čeprav zastavljeno z druge plati, razmišljanje Nejcja Zaplotnika o alpinizmu brez Alp, o bolgarskem plezalnem športu. Za spro-stitvev po branju o varnosti je tokrat po-skrbel Marko Kragelj s svojimi »Pro-blemčki, problemi«, kjer je povsem na koncu zapisal zavidljivo pohvalo AR, saj pravi, da izmed vseh časopisov in revij le-ti najbolj zblizu jejo alpiniste med seboj. In spet je tu Bine Mlač, tokrat s VII. delom zgodovine osvajanj v Grandes Jorasses, ko opisuje zimske vzpone, na naslednjih straneh pa so objavljena tri pisma s pri-pombami k vodničku Logarske doline in k vsebini AR. Tudi Slobodan Žalica se še ni utrudil in marljivo nadaljuje opisovanje velikih sten v Bosni in Hercegovini. V tem tretjem nadaljevanju pripoveduje o severni steni Izgorjele grude, o Čvrnsnici in Velikem Kuku. Rok Kovač piše o Grosshornu in Lauterbrunnenskem Breithornu, kjer se je lanskega oktobra mudil s prijatelji in dosegel nekaj zavidljivih uspehov. Peter Podgornik je prispeval kratko in jedrnat poročilo o primorski Aconcaqui 1982, Iztok Tomazin pa je zapisal nekaj misli odpravi Colorado 1982 na rob.

Tem pripombam in poročilom slede sprehodi po tujih alpinističnih revijah. Irena Kompreg piše o letošnji drugi številki Alpin Magazine, Janoz Bizjak pa o lanski decembrski in o letošnjih prvih dveh številkah revij — Der Bergsteiger in Mountaineer. Tu sta potem še dva prevoda in ena priredba. Spis Jeana-Marca Boivina o vzponu prek južne stene Fouja in zahodne stene Druja (v enem dnevu) je prevedla Ines Božič, razmišljanje Glenna Randalla o prostem plezanju Irena Kompreg. Igor Radovič pa je priredil članek Martina Lutterjohanna z naslovom — Odločitev: nadaljevanje ali umik.

O skalolazenju kot o pripravi alpinistov piše tokrat Bojan Leskošek, Jože Fele pa razmišlja o vlogi lavinskega psa pri reševanju izpod plazov. Končno je tu še nekaj tehničnih zanimivosti iz ZDA, ki jih je izbral Vlado Zlatko Gantar, povsem na koncu pa naj omenim še vrsto skic in opisov plezalnih smeri, od domačega Storžiča in Planje do Centralnih Alp in Južno-ameriških Andov.

M. Košir

SFINGA

Dokumentarni film, prvič ga je ljubljanska televizija predvajala 22. maja 1983, posnet pa je bil avgusta leto dni poprej, ko sta kot osrednja plezalca (filmsko bi rekli — »glavna igralca«) v smeri Sfingin obraz v Sfingji nastopila Andrej Štremelj in Aleš Kunaver, z njima na vrvi predvsem kot snemalec pa je bil še Marjan Manfreda-Marjon, kamera v rokah televizijskih snemalcev pa je nekaj detajlov vzpona posnela tudi od daleč, z roba triglavske stene — s Plemenic. To bi bili najosnovnejši podatki o tem, dvajsetminutnem filmskem zapisu, namenjenem predvsem prikazu plezanja v težavni steni, vključujoč vse možne prvine alpinistične tehnike, načine vzpenjanja (tehnično in prosto plezanje), načine varovanja, alpinistovih spretnosti, hladnokrvnosti in lepote tega športno-duhovnega dejanja (seveda se je oko kamere, kolikor je slednje v danih okoliščinah bilo mogoče, oziralo med posameznimi scenami, plezalskimi detajli, ki so dogajanja popestrili — tudi po bližnji triglavski okolici). Film je bil posnet, kot smo lahko brali v časopisu, v okviru sedanjih planinskih praznovanj, točneje ob obletnici ustanovitve turistovskega kluba Skala. »Sfinga« je tako pravzaprav le drugi del, je nadaljevanje posnetega gradiva (prvi del filma o skalaših — z zgodovinskim obeležjem, povezanim s sedanjostjo, je ljubljanska televizija prikazala nekaj tednov poprej).

Kakšno sporočilo nam prinaša dokumentarni film »Sfinga«? Govori nam o triglavski severni steni (uvodni motiv kaže Steno od spomenika padlim gornikom v Vratih: vponka in klin in v ozadju del

ostenja s Sfingo). To edinstveno in veličastno, spoštovanja vredno zidovje naše najvišje gore, ta naš nacionalni ponos, božanstvo in kraljestvo (kakor je napisal Julius Kugy: »Triglav ni gora, Triglav je kraljestvo!«). Pokaže nam Steno in nas popelje k njeni izraziti lepoti in skrivnosti — k Sfingji, dvesto metrov visokemu stolpu, ki je pravzaprav stena v steni, ali stena pod robom Stene, nad Amfiteatom, tistim značilnim in razbitim grabnom, ki nekako ločuje osrednji del ostenja od zahodnega. Pokaže nam Sfingo, pojem in hotenje povojnih plezalcev, ki ji je veliki mojster takratne dobe, ljubljanski alpinist Ante Mahkota, namenil svojo knjigo »Sfinga«, s podnaslovom: »Zadnja skrivnost triglavske stene«; v njej govori o svojem gorniškem življenju in s posebnim poudarkom piše o svojih poskusih in poskusih prijateljev v Sfinginem obrazu. Od prvih začetnih iskanj prehodov leta 1956 do uspelega vzpona deset let kasneje. In takrat, pravi, ko sta s prijateljem Petrom Ščetinim vendarle stala po uspešnem vzponu na robu Stene, na robu Sfinge, na Plemenicah, je bila Sfinga, želja mladosti, izpolnjena.

Sfingin obraz, zahodni del stolpa, je zahteval deset let iskanja. Dolga doba bojev s strehami, previsi in previsnimi zavedami. Vse to, vse te zapreke, kjer so Mahkota in njegovi, doživljali razočaranja, poraze, zmage in veselja, vse to smo videli na filmu. Vse to, že kar grozljivo prepadnost, danes od mnogih vzponov varno in dovolj nabito s klini. Tudi levi, vzhodni del Sfinge je terjal deset let. Aleš Kunaver je poskušal tamkaj, dokler ni z Mikcem Drašlerjem uspel. Potem so Mojstrančani preplezali še osrednji del, raz Sfinge. Kasneje je celjska naveza — Franček Knez-Jože Zupan, posegla še bolj levo od Sfinginega obraza, tja kjer je najtežje in zarisala čez črne plati že kar nemogoče — smer Črni prt. Je odisejda v Sfingji končana? Film »Sfinga« na to vprašanje ne odgovarja. Nihče ne odgovarja. Le vsi vemo, da mladi rodovi plezalcev dosegajo v stenah že kar neverjetne, ekstremne uspehe.

Za vse nas, ki smo v Sfingji že plezali ali bili vsaj v njej sosednih smereh, vsi, ki smo se ozirali v njena obličja ali se skušili v njeni navpičnosti, je bil film »Sfinga« lepo doživetje in priložnost za obujanje spominov. Na drugačen način živetje s Steno, daleč proč od njenih pečin, a z mislimi tam, smo doživljali teh svojih dvajset minut. In zaželeli smo si ponovno tja: v Steno, v gore, k dejanjem, k življenju, ki lepša in bogati vsakdanjo pot.

»Sfinga« je film o plezanju, o obliki alpinizma. Je pripoved o plezalcih. Je prikaz — izsek iz njihovega, iz našega življenja v gorah in v stenah. In je podlaga za razumevanje, za spoznavanje smisla, bistva in tudi namena vzpenjanja po stenah,

hoje po gorah in življenja z gorami. Priti na goro, biti v gorah kot alpinist. Za nealpiniste je »Sfinga« stvarna podoba nečesa, kar jim je bilo morda doslej tuje, neznano, kot stvar, ki ni zanimiva in ki lahko sedaj, odslej, postane predmet razmišljanja, pogovora in morda celo — stvarnega zanimanja. Predvsem pa — objektivnega gledanja na alpinizem in na alpiniste, ki je še v mnogokaterih okoljih izrazilo odklonilno in ga kot dejstvo, v katerem današnji, sodobni človek tudi išče del svojih poti in hotenj, odklanja. Glede na vse to, »Sfinga« v celoti dosega svoj namen in poslanstvo, opozarja pa na svoj način na Skalo, na nacionalni boj slovenskih skalašev za svoje stene in

gore. Za svoj — Triglav. »Sfinga« je praktična nadgradnja prvega dela celotnega filma. Čeprav je v svetu posneto mnogo tovrstnega gradiva in so uspešni poskusi znani in prikazani tudi pri nas, smo pričujoči film potrebovali. In ne nazadnje, »Sfinga« lahko postane (morala bi postati) velika vzpodbuda za nove tovrstne stvaritve. Morda še bolj podrobno izdelane alpinistične in planinske filmske zapise, z večjim zagonom, z svežimi idejami, z novimi filmskimi rešitvami, režiserskimi, snemalskimi in montažerskimi spretnostmi ob različnih situacijah v steni, na poteh...

Milan Vošank

alpinistične novice

KRONIKA POMEMBNEJŠIH VZPONOV OD 20. MARCA DO 1. JUNIJA 1983

BOLGARIJA

Rila

20. 4., JZ stena Kuklata, Smer Čavdar: VI, A 1, A 2, 150 m, 2 uri, 1. JP Marko Česen in Iztok Tomazin

Osp

27. 3., Netopir: 150 m, 2. PP Rok Kovač (z Matejem Kobilico), ocena VII—, VI+
 12. 4., Steber spominov: V, VI, A 2, 120 m, 6 ur, 3. P. Tomo Česen in Andrej Štrmfelj
 29. 5., Italijanska smer: 120 m, 2. PP Rok Kovač (z Iztokom Osojnikom), ocena VII—

Kamniške in Savinjske Alpe

20. 3., JV stena Kogla, Spominška Zajč—Šolar: 150 m, 1. PP Rok Kovač (z Eriko Gregorka), ocena VII—, V 1. 6., 2. PP Pavle Kozjek in Janez Skok
16. 4., SZ stena Vežice, Hunikina smer: 325 m, 2. PP Bogdan Biščak in Rok Kovač, Lidija Painkiher in Igor Skamperle, ocena VI, V
17. 4., SZ stena Vežice, Lahova smer: 210 m, 1. PP Bogdan Biščak in Igor Skamperle, Rok Kovač in Lidija Painkiher, ocena VII+, VII, V—VI
 21. 4., 2. PP Janez Skok
 22. 5., 3. PP Bogdan Biščak in Igor Mezgec, Janez Jeglič in Silvo Karo
24. 4., SZ stena Vežice, Perčičev steber: 185 m, 1. PP Rok Kovač (z Igorjem Herzogom in Markom Klopčičem), ocena VII, V—VI
24. 4., SZ stena Vežice, Smer Kramar—Močnik: 185 m, 1. PP Andrej Kokalj in Tadej Slabe, ocena VII, VI+
 21. 5., 2. PP Rok Kovač (z Markom Klopčičem)
28. 4., S stena Rzenika, Kamniško-zasavska smer: V+, A 2, 450 m, 7 ur, PrV Matevž Lenarčič in Boris Simončič
 3. 5., SZ stena Vršičev, Kamniška smer: 160 m, 1. PP Rok Kovač (z Eriko Gregorka), ocena VI+, V—VI
 7. 5., SZ stena Vežice, Zajeda usmiljenja: 200 m, 1. PP Tadej Slabe (z Iztokom Osojnikom), ocena VII, VI+
 21. 5., 2. PP Rok Kovač (z Markom Klopčičem)
7. 5., S stena Dedača, Centralni steber: 140 m, 1. PP Pavle Kozjek (s Silvom Kragljem), ocena VI+, V—VI
 7. 5., 2. PP Rok Kovač (z Markom Klopčičem)
 22. 5., 3. PP Janez Jeglič in Silvo Karo
7. 5., S stena Dedača, Šarina poč: 140 m, 1. PP Rok Kovač (z Markom Klopčičem), ocena VI+, V, V+
14. 5., J stena Planjave, Smer Štefana Kukovca: 375 m, 1. PP Bogdan Biščak, Igor Mezgec in Matevž Lenarčič, ocena VI, V+
15. 5., SZ stena Vežice, Akademski smer: 200 m, 3. PP Pavle Kozjek in Janez Marinčič, ocena VII—, V+
 15. 5., 4. PP Bogdan Biščak in Igor Mezgec
 22. 5., 5. PP Rok Kovač (z Markom Klopčičem)
15. 5., JV stena Kogla, Kamniška smer: 240 m, 3. PP Rok Kovač (z Eriko Gregorka), ocena VII—, VI+, V
 31. 5., 4. PP Pavle Kozjek in Janez Skok
15. in 21. 5., J stena Planjave, Spominška smer Cirila Homarja: A 1, A 2, VI—/V, 380 m, 15 ur, PrV Janez Jeglič in Silvo Karo
- 18.—19. 5., S stena Rzenika, Peklenska pomaranča: VI—, A 3/IV—V, A 1, 450 m, 18 ur, PrV Pavle Kozjek in Silvo Kragelj
19. 5., S stena Rzenika, Velika zajeda (Rjavi pas): V, VI, A 1, 430 m, 10 ur, 4. P. Srečo Rehberger in Andrej Štrmfelj
22. 5., S stena Dedača, Desna smer: 130 m, 2. PP Rok Kovač (z Markom Klopčičem), ocena VI, V

Paklenica

15. 4., JV stena Visoke glavnice, Diagonalna zajeda: 200 m, 5. PP Pavle Kozjek in Bojan Leskovšek, ocena VI +
15. 4., S stena Anič Kuka, Bukova smer: 185 m, 2. PP Pavle Kozjek in Bojan Leskovšek, ocena VII—, V—VI
15. 4., SZ stena Anič Kuka, Desna Tržiška smer: 120 m, 2. PP Malej Kobilica in Janez Skok, ocena VI +
16. 4., SZ stena Anič Kuka, Kača: 270 m, 3. PP Pavle Kozjek in Bojan Leskovšek, ocena VI +, V—VI
28. 4., 1. SP Pavle Kozjek
16. 4., SZ stena Anič Kuka, Velebitaška smer: 290 m, 4. PP Andrej Kokalj in Tadej Slabe, ocena VII —, VI
27. 4., 5. PP Rankwiler in Wüscher
28. 4., 6. PP Bogdan Biščak in Igor Mezgec
30. 4., 7. PP Pavle Kozjek in Bojan Leskovšek
17. 4., SZ stena Anič Kuka, Forma viva: 300 m, 4. PP Bojan Leskovšek (Pavle Kozjek 1 x teh.), ocena VI +, V—VI
23. 4., 5. PP Lidija Painkiher in Igor Škamperle
24. 4., 6. PP švicarska naveza
28. 4., 7. PP Rok Kovač (z Eriko Gregorka), Rajko Stalekar (z bratom)
29. 4., 8. PP Peter Čizmec (s Kmetom)
30. 4., 9. PP Silvo Karo (z Gradom)
17. 4., Z stena Anič Kuka, Utopija: 120 m, 6. PP (5. P) Andrej Kokalj in Tadej Slabe, ocena VII, VI
28. 4., 7. PP (6. P) Anker in Pavle Kozjek
29. 4., 8. PP (7. P) Janez Jeglič, Silvo Karo in Metod Škarja
19. 4., SZ stena Anič Kuka, Albatros: 290 m, 1. PP Tadej Slabe (Andrej Kokalj 1 x teh.), ocena VII +, VI +, V
29. 4., 1. SP Pavle Kozjek
24. 4., S stena Anič Kuka, Vražja smer: 250 m, 1. PP Pavle Kozjek in Janez Skok, ocena VII
25. 4., 2. PP Janko Humar in Silvo Karo
26. 4., 3. PP Janez Jeglič in Metod Škarja
24. 4., SZ stena Anič Kuka, Klin: 290 m, 2. PP Lidija Painkiher in Igor Škamperle, ocena original VIII, VII, VI +
26. 4., 3. PP Janez Skok (Pavle Kozjek 1 x teh.)
27. 4., 4. PP Igor Mezgec (Bogdan Biščak 1 x teh.)
28. 4., 5. PP Tadej Slabe (Andrej Kokalj 1 x teh.)
29. 4., 6. PP Rok Kovač (z Markom Klopčičem)
26. 4., SZ stena Anič Kuka, Subera direkt: VI, A 2, 290 m, 4. P Janez Benkovič in Janko Humar
27. 4., 5. P Matjaž Ivnik in Andrej Stremfelj
27. 4., SZ stena Anič Kuka, Raz malega kladiva: 115 m, 2. JPP Rok Kovač, ocena VII +, VI +, V
27. In 28. 4., SZ stena Jurasove glavnice, Šimpanz: V +, A 3, 200 m, PrV Bogdan Kladnik in Iztok IIIč
27. 4., S stena Anič Kuka, Ljubljanska smer: 200 m, 5. PP Pavle Kozjek in Janez Marinčič, Rok Kovač (z Eriko Gregorka), ocena VI +, V +, V
27. 4., SZ stena Anič Kuka, Leva Tržiška smer: 150 m, 4. PP Andrej Kokalj in Tadej Slabe, ocena VII —, VI
28. 4., SZ stena Anič Kuka, Domžalska smer: VI +, V, 115 m, PrV (PP) Janez Jeglič in Silvo Karo
29. 4., 1. P (PP) Bruno Rankwiler in Thomas Wüscher, Pavle Kozjek in Bojan Leskovšek
4., JV stena Visoke glavnice, Slovenska smer s pips varianto: 200 m, 4. PP Metod Škarja, ocena VI +, V +
4., JV stena Visoke glavnice, Tinja raz: V +, A 2e/IV, A 1, 200 m, 1. P Babič in Ivo Vebertič
4., SZ stena Anič Kuka, Rio: VI, A 1/V, 290 m, 8 ur, 3. P Janez Jeglič in Silvo Karo
4., 4. P. Janez Benkovič in Metod Škarja
4., SZ stena Anič Kuka, Cvrtčev steber: VI, A 1, 290 m, 5. P Janez Jeglič in Silvo Karo
4., SZ stena Anič Kuka, Spodaj Velebitaška — zgoraj Jenjava smer: 290 m, 1. PP Janez Jeglič in Silvo Karo, ocena VII —, VI +

Legenda:

1. PP — prva prosta ponovitev
1. JPP — prva jugoslovanska prosta ponovitev
PrV — prvenstveni vzpon
1. P — prva ponovitev
1. SP — prva solo ponovitev

Tomo Česen

Kronika vzponov v stenah BiH — zima 1982/83

- 2.—3. 1., Izgorjela Gruda (Prenj), Kavkaška smer: V—VI/III—IV, 480 m, 23 ur, 1. ZP (7. P) Mukrim Šišić.
12.—13. 1., S stena Otiša (Prenj) Mihaljevič-Sefer: IV, 250 m, 12 ur, 1. ZP Mukrim Šišić.
14.—15. 3., S stena Botina (Velež), kombinacija Davorove in Ilijeve smeri: V/III—IV, 400 m, 25 ur, 1. ZP Goran Gvozderac-Nesmlir Prelažič.

Dragan IIIč

USPEHI ČEŠKOSLOVAŠKIH ALPINISTOV V LETU 1982

Lani so se češkoslovaški alpinisti poskušali v več kot 25 alpinističnih območjih, od domačih »peščenjakov« do Fitz Roya v Patagoniji. Največ so plezali v lahko dostopnih peščenjakovih stenah v okolici Teplíc in v Nemški demokratični republiki, kjer so prosto preplezali vrsto smeri 9. težavnostne stopnje (vzhodnonemška lestevica) in opravili nekaj ekstremno težavnih prostih prvenstvenih vzponov. V Visokih Tatrah so dosegli vrhunske rezultate z ekstremnim zimskim plezanjem

v kombiniranih ledenih smereh (npr. Stolp v severni steni Železne brane, V, A 2, Belica—Porvazník) in prostimi ponovitvami že preplezanih smeri (npr. Pšenličnikova smer v zahodni steni Lomnickega štita, VII—, Šiehta—Ullsperger).

Od nižjih gora velja omeniti plezanje v stenah Velike Paklenice, v Julijskih Alpah (zimska ponovitev Nemške smeri s Zimmer-Jahnovo varianto v severni Triglavski steni, III—IV, Janšta—Culek—Mikyška), v Haslijski dolini v Švici (npr. smer Boulder Highway, VIII—, A₀, Nežerka, J. in Z. Hofmanová, Havlíková, Šihán, Novák), v Rhätikonu in Civetti.

Uspešni so bili tudi v švicarskih visokih gorah, zlasti v Berninskih Alpah (npr. Angleška smer v vzhodni steni Piz Badile, VI, A 2, 1. zimska in 1. ženska ponovitev, Z. Hofmanová—Stehliková; smer Memento mori v severovzhodni steni Piz Badile, VI+, A 3, 1. zimski vzpon, 1. ponovitev, Bauer—Doubal) in Bernskih Alpah (npr. 2. ponovitev Ženevskega stebra v severni steni Eigerja, VI+, A 3, Teissler—Zboja; Direktna smer v zahodnem stebri Scheldogg-Wetterhorna, VI, 1. ženski vzpon, Stehliková—Doubal).

Poglavje zase je zimsko plezanje v Savojskih Alpah, kjer so opravili 40 plezalnih vzponov. V glavnem so plezali ekstremne smeri v ledenih ozebnikih in stenah (npr. severna stena Les Droites, smer Cornu—Deville, V, A 1, led 70°, Mrózek; ozebnik Lagarde, V, led 85°, Piňos; Mont Blanc du Tacul, Angleški ozebnik, led 85°, Šlechta—Slavik; ozebnik Mocho, led 80°, Mrózek in Super kuloar, V+, led 90°, Nežerka—Rakoncaj; Grandes Jorasses, Walkerjev stebel, Angleška smer iz 1976, VI, A 1, A 2, led 80°, 1. zimski vzpon, Kyrč—Mrózek; Mont Maudit, leva vdolbina v jugovzhodni steni, V+, A 2, led 85°, prvenstveni vzpon, Demján—Piaček, itd.).

V zimi 1981/82 je bil prvič odprt zimski mednarodni alpinistični tabor na Kavkazu, kjer so češkoslovaški alpinisti opravili vrsto zimskih prvih pristopov (npr. Italijanski ozebnik v severni steni Nakra Tau, led 60°, Šmíd in Češki stebel, 4 b, Doležal—Čejka—Pašek itd.).

Dve odpravi sta plezali v Fanskih gorah, Tadžiška SSR (več prvenstvenih smeri v severni in zahodni steni Bodchone, severozahodni steni Čapdare in Čimtarge), udeležili so se še 1. mednarodnega alpinističnega tabora v Altajskih gorah in alpinističnega tabora v Pamirju (prvenstvena smer v severovzhodni steni Pik Moskve, V—, A₀, led 65°, Glejdura—Kyrč; prvenstvena smer v zahodni steni Pik Korženevske, IV+, led 60°, Belica—Božik—Demján; prvi spust na smučeh s Pika Korženevske, Rajtar itd.).

Velike uspehe je dosegla odprava v Cordillero Blanco in Cordillero Huayhuash (Peru). Plezali so prvenstvene smeri v zahodni steni Rondoya (nova smer V+, A 2, led 90°, Becík—Porvaznik je bila proglašena za najboljši češkoslovaški vzpon leta 1982), v jugozahodni steni Jirishjance (V, led 70°, Drlik—Stejskal), v severni steni Yerupaja (led 55°, Kulhavý—Porvaznik—Krajčík) in se kot prvi povzpeli na 5684 m visok vrh Mituraju preko jugozahodne stene (led 70°, Becík—Stejskal).

Praški alpinisti so se sredi zime povzpeli v alpskem stilu na vrh Mt. Steele (5011 m) v St. Elias Mountains (Kanada) (Boháček—Weigner—Kohout), medtem ko se je morala večja češkoslovaška odprava na

Fitz Roy (Patagonija) po trimesečnih naporih umakniti zaradi neznosnega vremena. (Op.: po tem poskusu je uspela naslednja četverica češkoslovaških alpinistov / Orolin, Petrik, Gálffy, Brabec / ki je 15. 1. 1983 dosegla vrh Fitz Royal, 3375 m, po težavnem vzponu prek 2100 m visoke zahodne stene).

(Povzeto po reviji Krásy Slovenska 4/83.)

Karel Natek

POVSEM PREPROSTA METODA DOLOČANJA VIŠINE

Avstrijski alpinisti so odkrili preprosto metodo, s katero je mogoče brez tehničnih pripomočkov določiti višino. Z nekaj vaje in izkušnje je namreč mogoče ugotoviti višino do 50 m natančno na podlagi trenja pri drgnjenju palca ob kazalec. Zdravnik gorske reševalne službe v Kaprunu dr. Franz Berghold bo to metodo vključil v svoj učni program, salzburška sekcija OEAV pa bo v kratkem priredila osnovni tečaj učenja te metode.

Z. Z.
(Alpin 4/83)

RENATO CASAROTTO SAM V SEVERNI STENI MANGRTA

Italijanski alpinist Renato Casarotto (34) je kot prvi zmožal direktno smer v severni steni Malega Koritniškega Mangrta v Julijskih Alpah sam pozimi. Italijan, ki je s podobnimi dejanji že večkrat vzbudil pozornost, je vstopil v 800 m visoko steno 31. 12. 1982, vrh pa je dosegel dvanajst dni za tem. Med vzponom je moral zabiti več kot 200 klinov.

Z. Z.
(Alpin 4/83)

MESSNER: HIMALAJA LAHKO (ZA ZDAJ) POČAKA

Glasilo italijanske KP Unita je objavilo 27. 12. 1982 pod gornjim naslovom sestavek z naslednjo vsebino:

Gore so premagale svojega junaka. Reinhold Messner se je moral odpovedati svojemu desetemu osemstisočaku. Alpinist iz pokrajine Alto Adige v Italiji (južna Tirolska), ki se je odločil za načrt, priti na vrh Čo Oyuja (8153 m), in to v zimskem času, je skupaj s sedmerico mož, ki so tvorili odpravo, odnehal. V višini 7500 m se je skupina sedmerih alpinistov zaradi prevsokega snega in številnih plazov sklenila vrniti v bazno taborišče.

Messner se je s svojim moštvom nameraval povzpeli na osmi najvišji vrh prek jugovzhodnega ostenja brez kisikovih apa-

ratov in brez pomoči višinskih nosačev. Čo Oyu je gora, na katero so bili vse doslej zimski vzponi prepovedani. Zato je veljalo Messnerju izdano dovoljenje kot posebno priznanje za njegove himalajske izkušnje in vse poprejšnje uspehe. Dosegel je že devet osemtisočakov, od tega nekatere kot samohodec. Dvakrat se je povzpel na sam vrh »strehe sveta«, to je na Everest, in dvakrat na Nanga Parbat. V minuli jeseni je splezal v borih štirih mesecih kar na tri osemtisočake.

Težave, ki jih je Messner skupaj s tovariši srečal na tem novem osemtisočaku, si je mogoče zlahka zamisliti: temperature do 60 stopinj pod ničlo, izredno močne vetrove, ki se jim niso mogli uprati niti najboljši visokogorski šotori, velike tehnične težave in neprestana nevarnost plazov. Vse doslej ni uspel še noben zimski vzpon na kategorikoli izmed osemtisočakov. V alpinističnem koledarju je zima zelo na kratko odmerjena, saj velja zanjo le čas od 1. decembra do 31. januarja. Leta 1981 je organizirala skupina poljskih plezalcev odpravo v velikem slogu na Everest. Žal so dosegli vrh šele tri dni po določenem roku in tako jim podviga niso priznali za zimski vzpon.

Odločitev Reinholda Messnerja je vsekar sad filozofije tega intelektualističnega alpinista. Potrjuje namreč njegovo sta-

lišče, da je tveganje vedno vračunano in da pride zmaga nad vrhom vedno šele po zmagi nad samim seboj.

M. A.

ZIMA V KARAKORUMU

Svetovno znani vodja poljskih odprav Andrej Zawada je letos v februarju šel v osrčje Karakoruma, da bi preučil zimske pogoje v teh gorah. Skupaj s Kanadčanom Jacquesom Olekom sta preživela dva meseca na ledeniku Baltoro in preučevala meteorološke pogoje. Na višini 4000 m je bila takrat stalna temperatura — 30° C. Kot kaže, so zimske razmere v Karakorumu še slabše od tistih v okolici Mt. Everesta. V začetku marca je pričelo močno snežiti in njun sestop je bil nadvse naporen in zelo tvegan.

To je bil prvi obisk človeka pozimi v teh širnih daljnih gorah. Prvi podatki o vremenskih pogojih so zdaj znani. Zimske odprave bodo imele težave z najemanjem nosačev. Tu bo problem oblačil, strah pred plazovi, mrazom in nevihtami. A. Zawada je s težavo le uspelo dobiti 4 nosače, a so vsi takoj zbežali, ko so videli prvi plaz na gori. Tako sta oba alpinista sama nosila vsak po 50 kg tovora na svoji poti do ledenika Baltoro.

jn

razgled po svetu

E 6 YU EIBISWALD—REKA

(Zapiski z dvakratnega pohoda po tej daljinski transverzali)

Približno 260 km dolgo daljinsko transverzalo od Eibiswalda, to je lvnika na avstrijski strani severno od Radelj ob Dravi do Reke, sem prvič prehodil v letih 1979 in 1981 v troje, drugič pa leta 1982 v dvoje, in to vedno v času od maja do oktobra. Obakrat smo pot opravili v dveh etapah predvsem zaradi siceršnjih težav s prtljago, perilom in telesno vzdržljivostjo. Za delitev poti smo se obakrat odločili v Grosuplju, ker so iz tega kraja zelo dobre in cenene prometne zveze z Ljubljano.

Kdor ljubi samoto in nedotaknjena področja, bo na omenjeni poti vsekakor prišel na svoj račun. Medtem ko je v Avstriji na daljinskih poteh že marsikje čutili neprijetne vplive turizma — prenekatera poljska pot je že asfaltirana, kar pohodnikom gotovo ni po volji, bi mogli E 6 YU glede tega le pohvaliti. Pot je speljana večinoma skozi gozdove — na področju Snežnika pa prevladujejo gozdovi vse tri dni. Seveda je tudi tu dovolj odprtega

sveta. Kot posebnost je treba omeniti, da nas vodijo markacije pogosto tudi skozi zasebne sadovnjake, kmetije in ob travnikih, pri čemer so lastniki po zatrjevanju slovenskega turističnega društva na to celo ponosni.

Markacije na vsej poti E 6 YU so domala brez napak, žal pa ni na volji primernih zemljevidov. V vodniku naštetih vojaških specialk ni mogoče skoraj nikjer dobiti, so pa že tudi 20 do 25 let stare. Že omenjeni opis poti bo v kratkem izšel v novi izdaji in bo opremljen tudi z novimi zemljevidi, žal pa zaradi premajhnega zanimanja ne bo nove izdaje v nemščini.

Največje težave so slej ko prej na vsej poti s prenočišči. Najslabše glede tega je v Starem trgu in okolici, čemur pa se je mogoče izogniti tako, da se preusmerimo v Cerknico. V najbolj samotnih predelih je za skromen kvartir vedno poskrbljeno v gozdarskih kočah. Z jezikom ni posebnih težav, saj so Slovenci zelo ustrežljivi, če le opazijo tujčevo dobro voljo. Kljub temu je priporočljivo vzeti s seboj na pot vsaj skromen slovarček.

Kdor lahko shaja brez privajenih jedi in se zna prilagoditi prehrabnim navadam

na tujem, naj ne nosi s seboj preveč popotnega brašna. Na vsej poti se je mogoče dobro oskrbeti, seveda pa je treba imeti na zalogi enodnevi obrok hrane. Preveliki izbircnosti pa se je na taki poti tako ali tako treba odpovedati.

Glede zamenjave denarja ni zanesljivega nasveta, ker se ustrezni predpisi v zadnjem času pogosto spreminjajo. Šilinge je mogoče zamenjati skoraj povsod, cene pa so za avstrijske turiste na splošno zelo ugodne.

E 6 YU ponuja popotniku na začetku državno mejo, na koncu: morje. Na mejnem prehodu je pač treba med smrdečimi avtomobili požreti marsikakšen pomilovalni pogled, če si opremljen le z nahrbtnikom, sam postopek pri prehodu meje pa je zelo hiter. Čeprav se daljinska pot konča v Kastvu, je treba vsekakor priporočiti enourno nadaljevanje do samega morja. Svojo zmago bomo lahko tako okronali s kopeljo v morju, ki je imelo 4. oktobra še vedno 23 stopinj.

E 6 YU gotovo ni daljinska pot za vsakogar in veliko jih je, ki so jo docela neupravičeno kritizirali. Vsakomur, ki premore vsaj ščepec pustolovskega duha in so mu pri srcu nenavadnosti, pa mirno duše svetujemo, naj se le odpravi na pot.

(Povzetek po razmišljanjih, kakor jih je bil zapisal Herwig Baumgartner.)

M. A.

UIAA — SREČANJE MLADINSKIH VODNIKOV

Mednarodna zveza planinskih društev — UIAA — prireja po možnosti vsako leto mednarodno srečanje mladinskih vodnikov. Letos je bilo takšno srečanje v času od 10. do 16. aprila, organizirala pa ga je zveza avstrijskih planinskih društev pri Rudolfovi koči, torej v visokogorskem središču Visokih Tur.

Tokratno srečanje je bilo namenjeno mednarodni izmenjavi mnenj o vzgoji mladinskih vodnikov, strokovni pripravi smuških tur in ne nazadnje tudi zabavi. Srečanja se je udeležilo 14 mladih planincev iz Nemčije, Jugoslavije, Švice, Italije in Grčije, poleg tega pa še 11 domačinov.

Ob tej priložnosti so poudarili, da je temeljito pripravljeno in strokovno vodstvo smuških pohodov posebno odgovorna naloga mladinskih vodnikov. Pri izvedbi tovrstnih podvigov bi moralo predvsem obveljati načelo: namen ni v tem, da bi za vsako ceno dosegli vrh, marveč v varni vrnitvi z gore. Temu ustreza so bila predavanja vodilnih strokovnjakov, vse skupaj pa so spremljale obsežne praktične vaje v poznavanju snežnih razmer in plazov, v vodstvu in načrtovanju pohodov, orientaciji in različnih možnostih varovanja. Razprave in predstavitve posameznih or-

ganizacij so zahtevale toliko časa, da je preostalo le malo možnosti za plezanje v bližnjih ostenjih. V celoti je bil ves teden izredno živahen in zanimiv, le vreme mu žal ni bilo posebno naklonjeno, saj je v prvih treh dneh zapadlo kar 120 cm snega.

(»Der Tourist« — obvestila avstrijskega turističnega društva — maj/junij 1983.)

M. A.

NAJNOVEJŠI FILM LUISA TRENKERJA

Luis Trenker, ki je nedavno tega slavil svoj 90. rojstni dan, je v razprodani palači »Mathäuser« v Münchnu predstavil svoj novi film — »Južna Tirolska in njeni gorski vodniki«. Kot sta v svojih pozdravnih govorih poudarila dr. Siegfried Wender, predstavnik južnotirolskega deželnega turističnega urada in Herman W. Dippe, govornik prireditelja, »Festivala počitniškega filma«, ima München že dolgoletno tradicijo kot premierno mesto planinskih filmov. Luis Trenker je tudi tokrat za svoje temperamentne zgodbe doživel aplavz.

Podjetje za distribucijo filmov »Georg Reiss« je predstavilo »Festival počitniškega filma 1983« še v Stuttgartu, Frankfurtu, Düsseldorfu, Kölnu, Hamburgu in Berlinu. Trenkerjev film so predvajali v Frankfurtu še 16. aprila, v Stuttgartu so si ga ogledali 4. junija, 11. junija pa ga bodo ponovno predvajali v Münchnu.

Z. Z.

(Alpin 4/83)

MEDNARODNI FILMSKI FESTIVAL V LES DIABLERETSU 1983

Mednarodni festival planinskih filmov v Les Diableretsu bo letos od 27. septembra do 2. oktobra.

Na festivalu bo neodvisna žirija podelila več nagrad, kriterije pa bodo določili ali organizatorji ali darovalci nagrad.

Priznanje SAC-1983 bodo letos podelili tistemu filmu, ki bo najbolje izrazil občutja in doživetja ljudi, navdušenih za planine. Filmi naj bi prikazali povsem običajne, »povprečne« planince.

Z. Z.

(Alpin 4/83)

Z DVEMA PALICAMA HODIMO BOLJE

Dr. P. Beckmann, zdravnik iz Murnaua, priporoča planincem, naj podobno kot smučarji, uporabljajo dve palici tudi pri hoji. Če si pri hoji pomagamo z dvema palicama, namreč bistveno razbremenimo sklepe, piše zdravnik v strokovnem časopisu »Ärztliche Praxis« in kdor pravočasno uporablja dve palici (in ne čaka, da

ga začnejo boleti kolena), lahko prepreči degeneracijsko poškodbo sklepov v starosti. Če hodimo osem ur, obremenimo sklepe z okrog 250 tonami pritiska.

Z. Z.
(Alpin 4/83)

SOS NA ŠKORNJU

(Reševanje žrtev snežnih plazov s pomočjo elektronike)

Strokovnjaki kraljevske tehniške šole v Stockholmu so razvili novo elektronsko napravo za reševanje žrtev snežnih plazov. Napravo so imenovali RECCO in je že na tržišču. V bistvu gre za dve samolepilni reflektorski nalepki, ki reflektirata signale iskalne antene, s katero je opremljeno reševalno moštvo.

Signali prodrejo skozi snežne gmote tudi do deset metrov globoko, se odbijejo od obeh nalepk in jih lahko reševalci zelo točno lokalizirajo. Samolepilni reflektorji ne potrebujejo nikakršnega vira energije, opremljeni pa so z miniaturno anteno in eno diodo. Iskalna naprava je sestavljena iz oddajnika in sprejemnika, spravljena je v nosilnem ogrodju in tehta 12 kg. K njej sodijo slušalke in prenosna radijska antena. Če usmerimo anteno proti plazu s ponesrečenimi, je slišati v slušalkah zelo razločen signal.

Alternativno inačico RECCO reflektorja je mogoče priti na hlače in je zato posebno primerna pri smuških pohodih in podobnih podvigih. Odvisno od zunanje temperature, deluje iskalna naprava, če so baterije nove, do dve uri. Baterije je v napravi mogoče zamenjati v manj kot eni minuti.

M. A.

DOŽIVETJE NA ETIOPSKI VISOKI PLANOTI VZPON NA VRH VUČAČE (3360 m)

Zgodaj zjutraj smo se odpeljali iz središča Adise nekako 15 km proti zahodu. Bili smo štirje prijatelji gora in po kratki vožnji smo pustili vozilo v bližini ceste. Že dolgo načrtovani vzpon smo začeli ob sedmih zjutraj, naše izhodišče pa je v višini 2100 metrov. Žareča sončna obla že stoji nad 3117 m visokim Jererom in nas začena ogrevati. Lahen vetrič pihlja, gorski vršaci pred nami se še skrivajo v oblakih. Najprej hodimo skozi svetel gozd evkaliptusov, nato mimo travnikov in deset metrov visokih brinovitih dreves. Kdaj pa kdaj nas iz okroglih koč, ki se imenujejo tukuli, pozdravljajo prijazni etiopski kmetje. Zatem nas lep kos poti spremlja gruča radovednih otrok. Že zdavnaj smo na spranih stezah, ki so primerne le za živali in ljudi. Srečujemo s kurjavo obložene osle, ki se vračajo v dolino.

Nekajkrat moramo prečiti globoke zajede s skoraj usahlimi vodnimi koritli. Zdaj jih zlahka preskočimo, toda v deževnem razdobju se zajede spremenijo v besneče hudournike. Trenutno nas molijo le trnove akacije in drugo bodičevje. Devet takšnih prečnih dolin moramo premagati, preden se znajdemo v višini 2700 m, kjer se naš vzpon šele pravzaprav začena. Pred nami se vzpenja precej strmo poboče Vučače, na katerem ni videti nobene poti. Sopiha se vzpenjamo mimo velikih skalnih odlomov.

Nekako v višini 3100 m prečimo veliko poljano orjaškega osata. Rastline so do 3 metre visoke, uspevajo pa le malokod in zgolj v tem ozko omejenem višinskem pasu. Značilne zanje so do 25 cm velike cvetne kroglice. Nekako uro zatem dosežemo vršni greben. Po njem se vzpenjamo mimo granitnih skladov proti domnevne- mu vrhu. Kmalu nato smo ob robu kraterja nekdanjega ognjenika Vučače. Približno 3 km pred nami nas pozdravlja še za meter višja vršna piramida Moglija. Razgled je zaradi čistega ozračja edinstven in nam ponuja bogato plačilo za ves prestani napor. V oddaljenosti nekako 20 km leži pred nami le 1000 m globlje etiopsko glavno mesto. Tik pred nami pa je v globini 200 m ugaslo ognjeniško žrelo. Na zaščitenih južnih legah uspevajo tukaj nekakšne posebne in palmam podobne rastline. V čistem ozračju nas obkrožajo sokoli, jastrebi in mrhovinarji.

Po izdatnem počitku na vrhu se odpravimo v dolino. Spremlja nas bosonogi etiopski mladenič, ki nas obvaruje pred prenekatero nepotrebno stranpotjo. Za nami je 11 ur hoje in več kot 25 km poti.

(Prirejeno po sestavku dr. ing. Rainerja Oettela v vzhodnonemški reviji »Der Tourist«, 4/1983.)

M. A.

NE IŠČI GA

Ne išči ga
z rokami
v črni zemlji
njegovo telo
je daleč
v kruti steni
njegova duša
pa se vrača
s sončno uro
med cvetoči
rožmarin.

Slavko Kvas
(Iz zbirke: Zakričal bi v temo,
Ljubljana 1983)

POZDRAV S PLANIN

Izdaja na ciklostilu MO PD Domžale. Je to bilten, ki so ga sestavili udeleženci »zimovanja« na Veliki planini. Namenjen je obujanju spominov pa tudi (in predvsem), da bi tudi drugi planinci spoznali nekaj njihove planinske dejavnosti. V biltenu seveda sodelujejo mladi s prozo in pesmijo pa tudi z risbo. Odlikuje ga veliko število imen sodelavcev, kar pomeni, da je organizator znal vzpodbuditi mlade, da so se odločili za sodelovanje.

SIGNALI 8/83

Osma številka glasila delavcev TOZD in DSSS podjetja za PTT promet iz Ljubljane prinaša reportažo s Planinske poti sremške fronte. Planinci Planinsko-smučarskega društva iz Novega Sada so članc PD pobratene delovne organizacije PTT Ljubljana povabili na pohod po Planinski poti sremške fronte. Ta pot je speljana po zah. grebenih Fruške gore. Manifestacija pa je bila posvečena dnevu, ko so partizanske enote strle nemške postojanke, ki so ovirale osvoboditev Jugoslavije od Save do Donave (20. aprila 1944). Sestavek je napisal in ga opremil z dvema fotografijama — Lojze Terglav.

BOGATA »PLANINSKA ŠTEVILKA«

Že večkrat smo pisali, da NAŠ ČAS — glasilo SZDL Titovo Velenje, veliko objavlja o planinstvu. To nam potrjuje tudi številka, ki je izšla 19. 5. 1983.

Že na prvi strani nas pozdravlja skupina pionirjev-planincev z lokalno štafeto. Tu bremo, da so pionirje-planince navdušeno sprejeli, saj je bila za njimi 140 km dolga Šaleška planinska pot. Verjetno je bil to enkratni primer, da so planinci ponesli štafeto po planinski transverzali. Sicer pa Šaleška pot obide vse najbolj znane kraje iz NOB v tem kraju. Planinci so sodelovali tudi v lokalni štafeti v Mozirski občini. Z Okrešlja so jo ponesli do obmejne postojanke v Logarski dolini, od tu pa je krenila še do postojanke v Podolševi.

V isti številki je objavljena tudi reportaža Pohod »Travnik 83« množično in prisrčno. To je zapis o planinskem pohodu k bolnišnici Celje. Udeležilo se ga je nekako 800 pohodnikov. Objavljen je tudi sestavek »Planinski teden v Mozirju«; Zlatka Zupan iz OŠ XIV. divizije Titovo Velenje pa se spominja pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane«. Pohoda so se udeležili pionirji-planinci njihove šole; po pohodu so obiskali še Kamniško Bistrico.

Franc Ježovnik

VISOKA PRIZNANJA ob 90-LETNICI SPD

Ob 90-letnici organiziranega planinstva so dobili visoka družbena priznanja v celjski regiji:

Vili Vibichal, predsednik PD Polzela, red zaslug za narod s srebrno zvezdo. Priznanje je prejel za uspešno vodstvo PD Polzela.

V občini Šmarje pri Jelšah je najvišje priznanje Občinske konference SZDL — srebrni znak OF — prejelo Planinsko društvo Rogaška Slatina. Značilno za društvo je množičnost; ob ustanovitvi leta 1976 je društvo štelo 55 članov, danes jih šteje 480, od tega 188 pionirjev. Društvo vzdržuje 155 km dolgo Bratsko transverzalo, speljana je od Knežca v Hrvaško Zagorje in nazaj na Kozjansko.

Srebrni znak OF v občini Žalec je prejel tudi Partizan Vinska gora in sicer za uspešno delo tudi na planinskem področju. Medaljo za zasluge za narod je prejela Marija Kapus iz Osnovne šole Slavko Štander Prebold. Marija Kapus je mentorica pionirske skupine na šoli, ki je uspešna predvsem v orientacijskem tekmovanju. V imenu planincev MDO Savinjska vsem iskrene čestitke.

Franc Ježovnik

NOVICE 8/83

Na planinstvo je to glasilo vedno pozorno. PTT delavci iz Slovenije posvečajo tej dejavnosti kar precejšnjo naklonjenost, saj lahko v tej številki na primer preberemo obširen pregled izletov in prireditvev planincev PD PTT iz Ljubljane; s sestavkom Pojdimo na Transverzalo kurlirjev

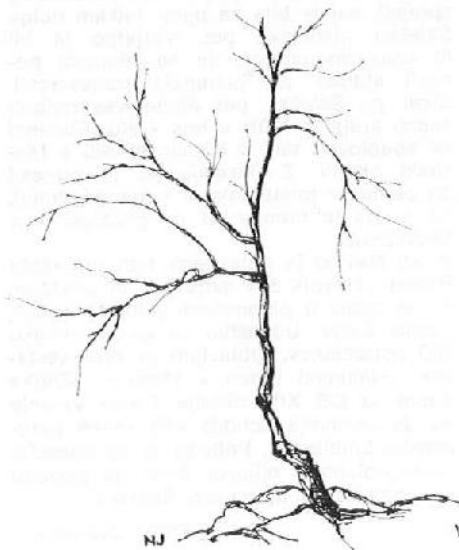
in vezistov NOV Slovenije pa nas Jože Dobnik vabi na eno najzanimivejših poti v Sloveniji. Razpotegnjena je od Prekmurja do Kopra in obide najlepše kraje v Sloveniji, ki so znani iz partizanskih dni.

NOVICE 9—10/83

Tri petine zadnje strani časopisa, ki ga izdajajo PTT delavci iz Slovenije, zavzema zanimivo poročilo o organizaciji letošnjega XIII. planinskega tabora ljubljanskih planinskih društev. Med drugim je rečeno, da MDO ljubljanskih planinskih društev združuje danes 52 planinskih društev z 25 000 člani. Najmočnejše društvo v tej družini je Ljubljana-matica, eno najbolj aktivnih pa PD PTT Ljubljana. Lojze Cuznar, avtor tega članka, v nadaljevanju natančno razlaga, zakaj so se letos odločili prav za Kurešček. Je predvsem privlačna izletniška točka, ima pa tudi bogato zgodovino NOB, ko je bila 1941 tam ustanovljena Mokriška četa, sploh pa je bil Kurešček shajališče prvih partizanov.

INFORMACIJE 5/83

PD Medvode izdaja ciklostiran bilten s tem naslovom. V majski številki objavljajo spominski govor ob smrti podpredsednika Gabriela Thalerja, okvirni program dela za leto 1983/84, informacijo o obnovi Triglavskega doma na Kredarici in pa seznam članov odborov PD Medvode. S širšim opisom Kureščka predstavlja prostor, kjer se je letos odvijal XIII. planinski tabor ljubljanskih PD.

NJ

Vinjeta: J. Vogelcnik

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, 61000 LJUBLJANA, DVORŽAKOVA 9,

Vam nudi

<i>Zemljevide:</i>	1. Julijske Alpe — Bohinj 1 : 20 000 (1981)	100,00
	2. Julijske Alpe — Triglav 1 : 20 000 (1981)	100,00
	3. Julijske Alpe — vzhodni dela 1 : 50 000 (1981)	120,00
	4. Julijske Alpe — zahodni del 1 : 50 000	120,00
	5. Karavanke 1 : 50 000 (1980)	120,00
	6. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (1979)	60,00
	7. Polhograjsko hribovje 1 : 50 000 (1977)	60,00
	8. Pohorje — vzhodni del 1 : 50 000 (1975)	v tisku
	9. Kozjak 1 : 50 000 (1978)	25,00
	10. Panoramska karta Gorenjske	v tisku
	11. Škofjetoško hribovje 1 : 40 000 (1981)	100,00
	12. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000, z Obirjem in Peco	130,00
	13. Zemljevid — pregledna karta občine Sevnica — planinska izdaja	100,00
	14. Zemljevid — pregledna karta občine Litija — planinska izdaja	100,00
<i>Planinske vodnike:</i>	1. Julijske Alpe (1978)	100,00
	2. Karavanke, 2. popravljena izdaja	v tisku
	3. Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	120,00
	4. Po gorah severovzhodne Slovenije (1980)	240,00
	5. Blegoš (1980)	70,00
	6. Lubnik (1977)	70,00
	7. Ratitovec (1978)	70,00
	8. Po planinski poti SPD Trst	75,00
	9. Smarna gora, vodnik (1981)	50,00
	10. Bil sem na Triglavu	v tisku
	11. Solčava — 1982	200,00
	12. Planine Hrvatske	400,00
	13. Kamniške in Savinjske Alpe, 3. popravljena izdaja (1982)	350,00
<i>Vodnike in dnevnike po veznih poteh:</i>	1. Slovenska planinska pot (1979)	130,00
	Dnevnik	80,00
	2. Od Drave do Jadrana — E 6 YU	v tisku
	3. Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije (1980)	150,00
	Dnevnik	25,00
	4. Notranjska planinska pot (1977)	40,00
	5. Loška planinska pot (1973)	30,00
	6. Ljubljanska mladinska pot	v tisku
	7. Gorenjska partizanska pot	40,00
	8. Bohinjska planinska pot (1978)	40,00
	9. Jezerska planinska pot (1980)	50,00
	10. Vodnik po poti NOB — Domžale (1980)	50,00
	11. Vodnik po Badjurovi krožni poti (1974)	40,00
	Dnevnik	20,00
	12. Šaleška planinska pot (1974)	40,00
	Dnevnik	20,00
	13. Savinjska planinska pot (1980) — dnevnik	20,00
	14. Bratska planinska pot Ljubljana—Zagreb	30,00
	15. Dnevnik Pomurske poti	20,00
	16. Transverzala PDŽ Jugoslavije (1980)	70,00
17. Kranjski vrhovi	60,00	
18. Dnevnik Koroške mladinske poti	85,00	
19. Idrijsko-cerkljanska planinska pot	50,00	
20. Planinarski put po Ravnoj gori — Z. Smerce	150,00	
<i>Alpinistične in druge vodnike:</i>	1. Bohinjske stene — plezalni vodnik	40,00
	2. Alpinistična odprava občine Domžale	60,00
	3. Ravenska Kočna (1977)	125,00
	4. Paklenica	60,00
	5. Logarska dolina, Matkov kot, Peči	200,00
	6. Kogel 2094 m, plezalni vzponi	100,00
	7. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1979) — trijezičen	90,00
	8. Naš alpinizem (ponatis)	550,00
	9. Plezalni vzponi Julijskih Alp — Tone Česen	150,00
<i>Vodnike v tujih jezikih:</i>	1. Die Slowenische Berg — Transverzala, 2. popravljena izdaja (1979)	70,00
	2. Triglav — ein kurzer Führer	120,00
	3. How To Climb Triglav (1979)	70,00
	4. Triglav, v angleščini (1975)	5,00
	5. Triglav, v italijanščini (1975)	5,00
	6. Paklenica 1992 (v nem., angl., ital. in francoščini)	110,00
	7. Ravenska Kočna — Kletterführer (1978)	130,00
	8. Escursioni nelle Alpi Giulie Orientali (1973)	105,00
	9. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1978), slovensko-nemško-italijanski	90,00
	10. Zaščitena območja — Naturschutzgebiete-Zone Protette	300,00

Vzgojno
literaturo:

1. Alpinistična šola I	v tisku
2. Planinska šola (1983)	200,00
3. Igre — taborniški priročnik	80,00
4. Pravilnik o planinskem vodniku (1980)	25,00
5. Oris zgodovine planinstva (1978)	35,00
6. Jakob Aljaž (1980)	50,00
7. Dr. Henrik Tuma (1976)	25,00
8. Pesmi z gora	v tisku
9. Nevarnosti v gorah (1976)	60,00
10. Pozor, plaz	30,00
11. Prehrana v gorah (1978)	40,00
12. Vremenoslovje za planince (1978)	30,00
13. Dnevnik ciciban-planinec	14,00
14. Dnevnik pionir-planinec	24,00
15. Alpska flora (1980)	480,00
16. Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	65,00
17. Zaščitena območja	300,00
18. Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti	70,00
19. Hoja in plezanje	v tisku
20. Narava v gorskem svetu — II. dopol. izd. — 1982	200,00
21. Orientacija — taborniški priročnik	250,00

Značke:

1. Planinska zveza Slovenije	15,00
2. Planinska zveza Jugoslavije	20,00
3. 90 let SPD	50,00
4. 90 let SPD — Kredarica	50,00
5. GRS — 70 let	50,00
6. Lhotse	20,00
7. Triglav, ena iz serije treh	30,00
8. XIII. pl. tabor	25,00
9. Everest nsp	60,00
10. Obeski za ključne Lhotse	50,00

Rabat ob nakupu najmanj petih izvodov ene edicije oziroma dvajsetih kosov značk je 15%. Naročila sprejemamo z naročilnico (za večje pošiljke), pisno ali po telefonu (061) 312.553 za pošiljke katere pošiljamo po povzetju ali priporočeno.

Vse navedeno lahko kupite ob ponedeljkih med 14. in 18. uro, ob torkih, sredah, četrtnih in petkih pa med 8. in 14. uro.

Prvič v Jugoslaviji vrhunski alpinistični in lovski čevlji

SAN MARCO -international.

HIMALAYA PRIMA CROSS TAJGA

Naprodaj so v specializiranih športnih trgovinah.

Zastopnik

FERROMOTO

